

dell'élite economico, un circolo di miliardari che tendono a spingere la società paradossalmente verso un capitalismo di tipo ottocentesco, eliminando anche i controlli stabili che hanno le società dell'Europa occidentale.

I radicali che sventolano l'incriminata bandiera rosso-bianca appaiono un po' dappertutto, dove si alza una parola di protesta contro il governo Gyurcsány. Sono presenti anche fra le migliaia di centinaia di manifestanti pacifici del Fidesz. Ma appaiono soprattutto nelle manifestazioni violente o in quelle come l'occupazione del ponte Elisabetta venerdì scorso, ai margini della legalità. Molti di loro sono legati ad un **piccolo partito radicale, Jobbik**, fondato nel 2004 e che **non ottiene mai più di 1% dei voti nelle elezioni** e nei sondaggi. Lo stesso Jobbik, con l'aiuto di alcuni giornalisti di "destra" radicale, ha fondato nell'estate scorsa un'organizzazione di volontari denominata "Guardia ungherese", descritta nei commenti stranieri regolarmente come "paramilitare" o addirittura come "milizia neofascista".

Secondo l'inviata di Altrenotizie sarebbero stati proprio i militanti della Guardia ungherese a tentare "l'assalto" al Teatro dell'Opera. **Non è vero.** Il corteo non autorizzato che poi condusse al conflitto con la celere a qualche angolo di distanza dalla commemorazione di Gyurcsány, ha visto come protagonisti due oscure organizzazioni nazionaliste, di cui si sa ben poco. **Il corteo proveniva da un concerto di protesta organizzata da questi e non da Jobbik**, i membri della Guardia non si vedevano neanche. Essi si vedevano invece il giorno dopo, il 23 ottobre, quando assicuravano la tranquillità di una commemorazione sempre di opposizione, ma completamente pacifica.

Chi sono dunque quelli della Guardia ungherese? Innanzitutto non sono né militari, né paramilitari, **perché non sono armati**. La divisa che essi indossano richiama in realtà **un costume tradizionale**

contadino, in bianco e nero, che solo i giornalisti filogovernativi ungheresi tendono a confondere con una divisa nera neonazista. Essi hanno tutti uno scialle rosso-bianco – per richiamare la grande Ungheria dei re Árpád, dicono loro, e non i "crocefrecciati" del 1944. Il loro movimento è appoggiato da Jobbik e condannato dai partiti governativi, ma ritenuto infelice anche dal Fidesz, i cui leader richiamano sempre ad una protesta e resistenza pacifica che eviti anche l'ombra dell'estremismo.

Per avere un quadro completo però, bisogna aggiungere che i simpatizzanti del Fidesz (attualmente circa 35 % degli elettori ungheresi) sono più comprensivi nei confronti della Guardia, ricordando come un trauma la brutalità poliziesca dell'autunno scorso. Dopo quegli eventi molti si domandano tutt'ora: "se la nostra polizia nazionale si schiera contro di noi nella difesa del governo, non è che dovremmo organizzarci noi stessi per la nostra propria difesa?" Infatti, per le strade di Budapest lunedì, martedì e venerdì scorso, a parte le commemorazioni varie, si facevano notare anche delle **truppe nere inquietanti, vere e proprie falangi di guerrieri vestiti di nero, la testa coperta di casco, la cintura piena di strumenti di castigo.** Essi bloccavano i passanti, controllavano i documenti, frugavano nelle borse, sequestravano le bandiere (tricolori e bicolori ugualmente) e prendevano a sgridate i reluttanti. Vedendoli mi viene paura e disgusto. Eppure essi non sono una "milizia neofascista". **Essi sono le truppe di assalto della polizia della Repubblica Ungherese, oggi, nel 2007.** *

Ágnes Bencze

* Si pubblica con l'autorizzazione della Voce d'Italia:

<http://www.voceditalia.it>

N.d.R.: La traduzione ungherese v. nella rubrica «Appendice».

APPENDICE/FÜGGELÉK

Rubrica delle opere della letteratura odierna e della pubblicistica ungherese in lingua originale

VEZÉRCIKK

Lectori salutem!

Az «Osservatorio Letterario» számítógépének katasztrofális meghibásodása után ismét itt vagyunk a szokásos találkánkon. Amint éppen, hogy postáztam az előző folyóiratpéldányokat, egy utolsó CD-re mentési művelet közben a számítógép lefagyott olyan fatális módon, hogy semmiképpen sem nyílt ki a rendszer lógójának megjelenésén túl. A lefagyás feloldásának művelete közben a merev lemez teljesen üressé vált! Így elvesztettem minden programomat és a gép vásárlási időpontjáig, 2005. augusztusáig visszamenőleg minden fájlmot! Mintha ez nem lett volna elegendő, a még CD-re elmentett anyagok is hozzáférhetetlenek, így mintha egyáltalán el sem mentettem volna a munkákat. Ahhoz, hogy egyáltalán ismét dolgozni tudjak, újra

kellett vásárolnom a munkáimhoz elengedhetetlen programokat. Ezek után a munka felvételével párhuzamosan megkezdtem visszamenteni az interneten publikált és még megtalálható legfrissebb és régi fájlokat, valamint a régi és a laptopban szerencsére még nem törölt munkák egy részét is összegyűjtöttem az archívum számára. Szerencsére a gépi katasztrofát megelőzően beküldött, e számhoz szükséges anyagokat az «Osservatorio Letterario» postaládájának internetes webmail oldalairól visszanyertem, mivel a gépre mentés után valami folytán sugalmazva, szokásom ellenére még nem töröltem onnan. Így nagyrészt a folyóiratunk szerzőinek címét is visszaszereztem a régi gépen elmentettekkel egyetemben, bízván, hogy a jelenlegi szerzők és előfizetők elengedhetetlen adatait mind megtaláltam. Sajnos a világhálón nem publikált munkáim (kutatási eredményeim, tanulmányaim, szak- és műfordításaim stb.) teljesen elvesztek: 24 éves munkám eredményei köddé váltak, amelyeket megje-

lentetésre szántam, de még dolgoztam rajtuk, s eddig ezért nem publikáltam, s még nyomtatott, biztonsági példányt sem készítettem róluk.. Teljesen megsemmisülve éreztem s még most is annak érzem magam annak ellenére, hogy mégis sikerült visszaszereznem valamit. Ugyanis a gép vásárlási dátumától tovább fejlesztett munkáimat még egyszer ugyanúgy nem tudnám megcsinálni, onnan újra kellene kezdenem a kutatásokat is, amelyek alapján készültek a tanulmányaim. Sajnos arra, hogy 2005. augusztusi állapottól újra írjam ezen munkáimat, vagy akár a műfordításaimat, már sem lelki, sem fizikai erőm nincs... Ezekről egyelőre búcsút vettem. Ki tudja, hogy egy ihletett és megszállt állapotban nem veselkedem-e neki? Ez majd idővel kiderül, de most egyelőre nincs rá semmi remény.

Tulajdonképpen, jóformán mindent előlről kezdhettem... Ezen kétségbeesítő helyzet után aztán elkezdtem magyarul egy tanulmány-sorozatot és remélem, hogy hamarosan az olasz változata is olvasható lesz, amely az olaszországi, régmúlt, magyar nyomokról szól. Az első rész a múlt év novemberében már meg is jelent a folyóiratunk internetes online mellékletében, amelyet e nyomtatott példányban is publikálok. (Ezen magyar nyelvű vezércikk írásakor – amely nem a teljes fordítása az olasz eredetinek – 2008. január 11-ét írunk szemben az olasz vezércikk november 21-i dátumával.)

Az olaszországi magyar emlékek apropójából emlékeztetem Tisztelt Olvasóimat, hogy az első olasz-magyar kapcsolatok, amelyek a IX/X. századra nyúlnak vissza, korántsem voltak mindig felhőtlenek, barátságosak. 899. tavaszán a magyarok – Ungheri vagy Ungari, avagy Ungheresi – «pagana et crudelissima gens», azaz «pogány és kegyetlen nép» a szokásos, rettenetes portyázásait végezte: a zsákmányszerző körutuk célja Itália volt. Szinte pusztító viharként zúdultak le fosztogatni, rabolni a hordák Veneto és Lombardia síkságaira egészen Páviáig. Itt érte őket a hír, hogy Berengár király Veronában sereget küldött a magyarok ellen, akik így visszafordultak, hogy szembe szálljanak a királlyal. Néhány eredménytelen tárgyalás után a magyarok megverték és szétszórták az éppen étkezéshez készülő királyi sereget. Utána azonnal folytatták a kalandozást: csapatuk egy része eljutott egészen Val d'Aostáig, a másik része pedig Modenáig és Bolognáig, majd az áradat ismét keletre fordult s a venetói lagunákat fenyegette. Ezekről az eseményekről elindulva kezdtem a fent említett tanulmányomat.

E munka során egy különleges élményben volt részem. Amikor már megjelentettem e sorozat első részét az interneten, végre megérkezett egy számomra kincset érő várva várt katalógus: Florio Banfi [Holik (Barabás) Flóris László (1899-1967)] néven publikáló, Olaszországban élt hadtörténész, magyar kutató «Ricordi ungheresi in Italia» («Magyar emlékek Itáliában») c. munkája. Banfi a '30-as évek felétől dolgozott Itáliában és számos esszét publikált, pl. a magyar királyságról, az Erdélyben működő hadmérnökök munkásságáról, a földrajzi térképeikről; Pippo d'Ozóráról, Hunyadi Jánosról, Árpád-házi Szt. Erzsébetéről, Szt. Margit-legenda különféle olasz variánsairól írt tanulmányt. Neki köszönhető, hogy megtudtuk azt, hogy a forrásokban felbukkanó Janus Pannonius, Giovanni d'Ungheria, Várad János szövegei

egyazon személyhez tartoznak. A könyvtári archivista és filológiai tevékenysége szoros kapcsolatban, összefüggésben volt a római Magyar Tudományos Akadémia kutatásaival. Főmunkatársa volt a «Janus Pannonius» c. folyóiratnak, de az '50-es évektől az Örök Városban nagy nyomorban élt, alkalmi kutatómunkákkal kereste betevő falatjait.

A különleges élményem ezzel a megsárgult, belső kezdőlapján zsírfoltos kötettel kapcsolatban az volt, hogy 66 év eltelte után is érintetlen volt a kiadvány! E példány első olvasója én voltam, amelyben az alábbi dedikáció olvasható: «Drága Raffaello sógoromnak szeretettel László» [E kötetről készült felvétel a tanulmányom függelékében látható a <http://www.osservatorioletterario.net/italmagyarnyomok.pdf> c. web-oldalon.] A megsárgult és pecsétetes lapok ellenére – ahol csak a szerző bevezetője olvasható – a könyv szűz állapotáról ítélve arra lehet következtetni, hogy ezt a bizonyos Raffaello sógort nem nagyon érdekelhette e téma. Honnan gondolom ezt? Egyszerűen onnan, hogy a könyv lapjai teljesen érintetlenek voltak, s hogy lapozni és olvasni tudjam, saját magamnak kellett felvágnom azokat! (Erről a műveletről eszembe jutott elsőéves felsőfokú tanulmányévem alatt végzett hasonló műveletem, de akkor bizony bosszankodva...) Most a már rendelkezésemre álló anyagok mellett ezt a kötetet is felhasználom a nem régen elkezdett tanulmányom következő részeihez, amely nem más, mint a római magyar Akadémia 1940-41-es esztendejének olasz-magyar dokumentumainak IV. évkönyvének kivonata. A kötet bevezetőjében olvasható megállapítások még ma is érvényesek: Italia és Magyarország közötti szerteágazó kapcsolatok, amelyek a magyar nemzet katolikus keresztelőjével kezdődött, a mai napig nem szakadtak meg: elsősorban kulturális vonalon a régi pergameneken és megsárgult lapokon található számtalan dokumentáció tanúsítja, amelyek csak tudósok által elérhető archívumokban szunnyadnak. Ezekon kívül mindkét ország területén számos szobor, festmény dokumentálja a két ország közötti kapcsolatokat, melyek az olasz-magyar barátság tanúi. Ez a Banfi-kötet 1940-ig katalogizálja az Olaszországban fellelhető emlékeket, mégha idő közben egyesek el is tűntek már, de mégiscsak nyomot hagytak, hazánkra vonatkoznak a legrégibb történelmi emlékektől az 1940. év legkisebb krónikájáig. A teljességre törekedés igénye nélkül Florio Banfi kb. 750 tárgyi emléket örökít meg, amelyek a két ország hosszú kapcsolataira utalnak, azok jelentőségét nyomatékosítják..

Vezércikkem végére érve invitálom a Tisztelt Olvasókat e folyóirat lapozására, olvasására, remélve, hogy nem vár rá az említett katalógus szomorú sorsa!

Szeretettel üdvözlöm Önöket, jó olvasást és áldott, békés húsvéti ünnepeket kívánok Mindannyiuknak és szeretteiknek!

LÍRIKA

Bognár János (1962-2006)
ELCSÓKOLT CSÓKOK

Elcsókolt csókok mézízét keresem,
tűnik az érzés és tűnik a szerelem,

arcomon békésebb puszik cuppannak,
elismerem – ez maradt most már csak magamnak.

Harmóniákat futtat bennem a szeretet,
megemlékezik rólam az Isteni kegyelet,
hárfákra szítál rá életemnek pora,
majd megszólal mind, mint egy lelki orgona.

Tagadtam meséket, szépeket és búkat,
feledni akartam a szép koszorúkat,
gyorsított lépésben, kapkodóbban éltem,
ritkán hallgattam az égi zenéket.

Lelkem szárnyalásán egyre jobban érzem,
minden egyes tettem vitézivé érett,
harmónia bújkál erőtlen testemben,
minden kincsem, s lelkem, a szeretetre tettem.

Mélységim hangjait én érzem igazán:
szegénnyé sorvasztott, gyönyörű, kis Hazám,
lelkemben a lélek Isten álta Te vagy,
te, kicsinynek tűnő, mégis óriás, nagy.

Célba ért a nyíl, bár nem Ámor vezette,
hős szerelem helyett Hit lett kék lelkemben,
percnyi csobogással patakok ébrednek,
tudom, hogy itt lent is, de fent is szeretetek.

Álmodó karjaim ölelnek át mindent,
megmaradok néktek tiszta fényű hitnek.
Arcom mosolyából fénylabdákat gyúrok.
Örök Fény maradok, soha ki nem húnyok.

2006. január 16.

Botár Attila — *Veszprém*

TIK-TAK

I

Fontold meg, hallom egy szép napon.
És itt ülök azóta
az évek néző ablak mögött
settenkedik
valaki tejet kenyeret hoz s kipillant
közönyösen, akár az üveg
az évek zöldek a sárgák rigók
fontold ez: majszolok ülök
bámulok ki a kertbe
kezemről kezemre száll az állam
tik-tak
ebben az öröklétben hányat
is pattan egy veréb
lép a sárgászöld teniszlabda.

II

Rázva érik, nem mint a szilvafák
vagy az arany almák némely mesében
vagy az Odüsszeia álló fényénél Homérosz
ezt még tartozunk szóba hozni
megannyi lant mielőtt körbe lobogná:
a stílus fája rázva hozza gyümölcsét.

III

Szemem irkál a bőrödön
körülrja ketten-ismert betűkkel
a szemed a szád a melled
igazságod lesz a jövőm
az útba fúltak élnek hova tűnt el
katáng füge hova rejtelmes eprek –

Erdős Olga — *Hódmezővásárhely*

ŐSZI SHANSON

A platán utolsó levelét
is letépte ma a szél.
A ködös utcán
csupán a vacogó
november kísér.
A nyirkos avaron
lépteim koppanása
suttogássá csitul és
a nagykabát
fázva ölel át.
Üres lett a pad
a magányos fák alatt.
Eszembe jutsz...-
Milyen rég volt, hogy láttalak!

Párizsban lenne most jó.
A kékes neonfények
tompán verődnének
vissza arcomról.
A Szajna felé haladva
belém karolna Ady
és József Attila.
Aztán beülnék kávét inni
egy bárba,
és a félhomályba
szalvétára vetnék néhány
kusza sort,
ami talán verssé válna
egyszer,
valahol.

2006. 10. 30.

Gyöngyös Imre — *Wellington (Új-Zéland)*

BOTÁR ATTILÁNAK

Szonettekről csaknem mindent tudok;
tudásom, bár álmomban sem felejttem,
úgy látszik, hogy e műfaj oly bukott,
hogy nincs, ki hangot értelemben rejtjen.
E fényűzésre magány nem jutott
s mert pénzt nem ér nincs mód, hogy felbecsüljem
kinek mit ér s ki mennyit alkudott.
Következésképpen mindent leszűrten
bevallhatom: műkedvelő vagyok,
ki hön imádja azt az irodalmat,
mely emberségünkön nyomot hagyott
s a nem-teljes tudók számára hallgat:
nem azért, mert írástudatlanok,
de lelküket nem adták át a dálnak.

Wellington 2007. 11. 18.

Shakespeare 23. Sonnet

As an unperfect actor on the stage,
Who with his fear is put besides his part,
Or some fierce thing replete with too much rage,
Whose strength's abundance weakens his own heart;
So I for fear of trust forget to say
The perfect ceremony of love's rite,
And in mine own love's strength seem to decay,
O'ercharg'd with burthen of mine own love's might.
O, let my looks be then the eloquence
An dumb presagers of my speaking breast;
Who plead for love, and look for recompense,
More than that tongue that more hath more express'd.
O learn to read what silent love hath writ!

Szabó Lőrinc átültetése:

Mint tökéletlen színész a színen,
ki féltében elrontja szerepét,
vagy egy vad túlzó, kire féktelen
dűhe visszacsap, mint szívgyöngöség:
kishitűségből s akként feledtem
az ő szerelmi szertartásokat
s roskadozni látszik erőm s szerelmem
saját szerelmem túlsúlya alatt.
Legyen hát e könyv szónoklatom
s hangos kedvem néma hírnöke, - óh,
jobban vágyik rád szív és jutalom
mint amely többször többet kért, a szó.
Tanuld olvasni sok néma jelem:
szemmel is hall az okos szerelem.

Gyöngyös Imre fordítása:

Mint színpadon tökéletlen színész,
kit szerepéből ejt a lámpaláz
vagy pöffeszkedő, kit dűhe ígéz
s túlereje szívgyöngösébe ráz,
kishitűségem nem engedi meg,
még akkor sem, ha szerelmem kihál,
hogy a szerelem papja én legyek,
terhesen bár a hatalmaival.
Szószólóm hadd legyen a küllemem:
beszédes mellből esdő, néma jós;
ha kárpótlást kíván a szerelem,
nyelvnél jobban értetni hajlamos.
Tanuld olvasni némán írt jelét,
halld szemmel a szerelem szellemét!

Ezt a szonettet főleg Szabó Lőrinc két bővített sora miatt kezdtem én is magyarul öblögetni a nyelvemen. Fel is vázoltam pontosabban követve a Bárd angol szövegét, de amikor a tüzetesebb összehasonlításra került sor, megláttam egy egészen szokatlan alapjelentési hibát, egészen pontosan a kilencedik sorban, ahol az angol szöveg: „O, let my looks be then the eloquence”, amit az én fordításom szóról szóra ad:

„Szószólóm hadd legyen a küllemem”. Szabó Lőrinc a „looks” szót „books”-nak olvasta és fordította! Ekképpen: „Legyen hát e könyv szónoklatom!” Csak úgy tudtam elképzelni a hiba létrejöttét, hogy egy különösen salátás Shakespeare kötetből kellett, hogy dolgozzon, ahol a szó kellőképpen

elmosódott ahhoz, hogy ilyen nagyon félre lehessen olvasni! El is döntöttem, hogy érdemes lenne mind a 154 szonetten végigbongészni magamat, hátha van még más újítani való is, még akkor is, ha csak apróbbakat találnék!

Szabó Lőrincnél már többször megfigyeltem, ha kifut a magyar nyelv terjedelméből, az ötös jambikus sort öt és felesre bővíti. Nem mondható hibának, csak pontatlanságnak, hiszen Shakespeare maga is használta csaknem olyan ritkán, mint Dante ennek a fordítottját: ő tudniillik zömmel öt és feles jambikus endekasyllabákat használ, csak nagyon ritkán tarkítja ötös jambikus sorokkal az Isteni Színjáték szövegét. A nyugatosok eléggé vaskalaposan ezt is szigorúan helyhez kötötték: kizárólag ott használták, ahol az eredeti szövegben is úgy írodott.

Azóta már az internetes társak felvilágosítottak, hogy Sir Francis Bacon elemzései szerint évszázadokig „books”-nak olvasták a szót és fordították az értelmét. Könyvem kiadója, a Glasow-i egyetem Emeritus professzora, Peter Alexander szerint az eredeti szövegben csak a „looks” lehet a logikus! Szabó Lőrinc változata egy 1958 előtti kiadásból származik.

Az egész szonett a színészet „body language” (testbeszéd) témájával foglalkozik és azért a „looks” (küllem, kinézés) következik belőle természetesen.

2.) Folytatjuk

Juhász Gyula (1883-1937)
CREDO

A sors kevély. A sors goromba.
Ó emberek, álljunk a sorba,
S ha végzetünk vak és kegyetlen:
Tegyük mi a hatalma ellen.

Ha sebet üt, adjunk írt rája.
Ha zsarnok a világ királya,
Koldusai, legyünk mi jobbak,
Részvevőbbek, irgalmazóbbak.

Legyen e földön szent szövetség,
Melyből a gátságot kivessék.
Az ember, aki gyöngé, téved,
Legyen erős! Jobb, mint a Végzet!

(1903)

Juhász Gyula (1883-1937)
KÖNYÖRGÉS SZABADULÁSÉRT

Nyomorok mélyéből, bánatok éjéből,
Fölkialtunk Hozzád a kietlenségből,

Ura seregeknek, atyja igazaknak,
Mutasd meg hatalmad földi hatalmaknak.
Vérünket ontottuk, könnyünket öntöttük,
Rettenetes évek zúgtak el fölöttünk,
Fejünk koronája lehullott a porba,
Reményünk vetését vihar eltiporta.

Jöjjön a hajnal
Új diadallal,
Jöjjön az élet,
Szóljon új ének,
Hallelujázzon
Minden e tájon!

Kelettől nyugatig neved áldja minden,
Régi fényt, új lángot adj nekünk, nagy Isten!
Pogányok jöttek be szent örökségedbe,
Istenünk, hová tűnt szívünk régi kedve.
Égi madaraknak lakomája lettek,
A földi vadaknak martalékul estek,
Vérüket ontották, könnyüket öntötték,
Akik szent hazánkat igazán szerették.

(1928?)

Kovács Anikó — Budapest
NYÁRI ÓDA
Neked...

1.

Mesélnem kell, figyelj rám kicsit...
Ma az újra visszatért nyárral
a békétlenség bennem végre konokan hallgat:
és a júliusi, könnyed, tarka pillanatban
ismét megtaláltam
a bűvös-édes, egykor-volt nyugalmat.
Szeretni – bátran - mondd, hogyan tanítsalak...?
Álmodom: szabadok vagyunk és
sehol, senki, semmi sem áll az útba,
vagyunk, mint két egymásba hajló líra,
s látom, ajkodon miképp olvad át a szó
egy röpke, kedves, lázító mosolyra.
Igen, te folyton pörölsz az illanó Idővel,
mikor nekem a nyár
maga a *rögzített Csoda*,
míg te visszavágysz a tűnt időkbe, őszebe;
én egyre csak félek: jaj, a Chopin-noktürnös éj
- lehetséges? - vissza nem tér már soha...
Nem, az nem lehet, -
tiltakozik lényem minden íze-része,
egy perc, és megöl a döbbenet szava,
- dőlt hajótestbe áradhat így a víz a léken, -
majd végképp elsüllyed,
és birtokába veszi ott lent a hús moha.

2.

Mert nincs hatalom, mi ezt a lázat kioltsa,
ilyen vagyok, így vagyok érzéseimnek foglya:
a Fenyves lejtőn, nézd, összerezzen a
tegnapról ittmaradt, csillogó szemű tócsa, -
és sose hidd,
hogymindez csak tűnő délibáb volna...

Minden napért, percért hálásnak kell lennem,
még annak is, hogy a mai fülledtségben
a Káplár utca ötben
veled együtt álltam a szürke ház előtt,
hol József Attila élete fájt lüktetve
a sötét ablakkeretben,
utolsó napjait várva betegen és tétlen.
Ismerem jól ezt az érzést:
a gyökértelen ember két üres kezébe
csöppenként hull
az éj
fekete vére.

3.

Nézd el porszemnyi vétkem:
- belátom, balga önzés szülte, -
igen, szeretem a nevedet kimondani.
Kimondani becézve.
Mondd meg...
Hogyan tanítsalak téged
félelem nélküli, önfeledt érzésre...?
Olykor tilalomfák sorfala előtt
lépdél a mohó gondolat,
és hiába, hogy a szív tervez, -
bizony, néha a perc megghiúsul,
belőle semmi sem marad,
csak a tépett akarat-pehely:
de te semmit se félj:
minket mindig befogad a Civitas Dei,
hol a hangsúlyos mondatokat
mind vers-igába hajtjuk,
de a csupasz és rideg valóságot
mindet, - hangsúlytalannak halljuk.

4.

Ma már forr a napfény sűrű méze,
örömeiben csöppenni akar a zöld levélre, -
hát adj nekem nyugalmat, kérlek,
légy velem, szeress, mint eddig,
tudjak még élni, megköszönni az égnek,
hogy kínzó látomások most nem gyötörnek,
és beléd kapaszkodhatom,
létezésedbe és szavaidba,
erős kezedbe,
akit a madonnaarcú Anya
csakis nekem szült meg...
Még adj időt, és maradj velem, kérlek.

5.

Most nesze kél a sápadt, nyári estnek,
karcsú szilvafák közt halk sóhaj a vágyás,
ablakokból dőlnek halvány, vékony pászmák,
s mindenfelé apró fény-ösvények lebegnek...
Többé ne aggódj, mi történhet velünk.
Mi ketten úgyis újraszületünk.
Nézd csak, - a júliusi éjszaka
csillag-csigolyái
mind világolnak nekünk...

Budapest, 2007.

Igazán boldog
Csak az az ember,
Kinek szívében
Az öröm fészkel.
Mivel az Öröm
Istentől való.
Az Isten pedig
Önmaga: a Jó.
Örülj, s így lesz egy:
A Boldogság és Jó.

1992. február 15.

Tolnai Bíró Ábel — Veszprém
KÉT KICSI TOPÁN

Mamut-cipők között
Két kicsi topán:
Mint a nagy sziklák közt
Két katicabogár.

Míg a mamut-cipők
Csak lihegve járnak,
A pici topánok
Vidám táncot járnak.

Ujjhegyen billegnek,
Mint lepkék, libegnek
Csacsogó kislánnyal
Csaknem elröppennek.

1988. július 28.

PRÓZA

Czakó Gábor — Budapest
AZ AGYSEBÉSZ

Feri doktor és Laci doktor nyájasan évődött Szépasszony lugasának árnyékában, ahol száz esztendő vas kerti székeken üldögéltek a vendégek, és friss pecsenyészírral kent kenyeret eszegettek újhagymával, amit Greifenstein Jóska áldott, decsi kékfrankosával öblítettek le.

– Együtt végeztünk az orvosin, s együtt kezdtünk gyakorolni a Baleseti Intézet sebészetén – kezdte a mesét Laci doktor. – Én ott maradtam, és végtagsebész lettem, Feri viszont egy év múlva átment a neurológiára, s végül az agysebészetén kötött ki.

– Valóban. – Feri doktor a lugas levelei közt beszüremelő fénynyaláb útjába tartotta kristály poharát: a decsi kékfrankos a napsugár ragyogásában elárul ezt-azt a tudományából. – Túl bonyolultnak találtam a feladatot. Vegyük például a térdet. Az alsó lábszár találkozik a felsővel meg a térdkaláccsal, s rengeteg ín, ideg, izom, ér, porc, miegyéb gondoskodik a rendszer zavartalan működéséről, sőt, itt meg ott rejtett táskákban testfolyadék termelődik, ami olajozza ezt a végtelenül bonyolult szerkezetet, amihez fogható nincsen sem a természetben, sem a mechanikában. – Ivott egy derék kortyot, benne egy nyelet napfénnel, hogy közelebb

kerüljön a bor lelkéhez. – Az egyszerűséget keresve lettem agysebész; ha kinyitom a koponyát, abban nincsen semmi egyéb, csak az agy.

ÁRPÁD APÓ

Alföld, 2005. szeptember 16.

2004. december 6-án Szépasszony az első vonattal elszárguldott Árpád apóhoz Pozsonyba. Az öregúr ugyanis – unokája által szétküldött villámlevelben – közhírré tette, hogy ebben a hónapban meghal, aki kíváncsi rá, utoljára meglátogathatja

Árpád apó picike férfiú volt világ életében, de szálegyenes, mondhatni délceg, akár egy Lenkey századából való huszár az isaszegi csata utáni szemlén, holott könyvelőként kereste betevő falatját. Hogy mióta és meddig? Némelyek szerint száz éves lehetett, mások úgy vélték, hogy bőven meghaladta, mert már az öreganyjuk is Árpád apóként emlegette. A Kárpát-medencében szétszéledt család minden tagja számon tartotta, de hogy az atyafiság kósza száalai az idők során merre tekeregtek, s miként gubancolódtak egymáshoz, azt kevesen tudták elsorolni. Egy történetet azonban igen: amikor a csehek által kinevezett igazgató megérkezett a Szent Mihályról nevezett pozsonyi elemi iskolába, akkor Árpád apó hat hozzá hasonló pöttöm kisfiú élén elébe állt, s közölte vele, hogy ők bizony nem fogadják el, ők kitartanak az eddigi, a magyar igazgató mellett.

Most hosszasan elgyönyörködött Szépasszony kecses mozdulataiban, amellyel kitöltötte elébe az igazi, Greiffenstein Jóska termelte magyar vörösbort, aztán eltolta magától a poharat. – Nem kedvesem, többé nem iszom. Szeretem, de nem.

– Ennyire meg akar halni?

– Még ennél is inkább.

– Aztán miért?

– Tudod te jól, aranyoskám. A magyarországi népszavazás miatt.

– No de Árpád apó eleven legenda!

– Így igaz az, aranyom. Én idáig ebből a legendából éltem, és ezért éltem. Most minek húzzam tovább, amikor halott legenda lettem?

AZ ÁRTATLAN BERDA

– Ez egy unokatörténet – kezdte Rezesorrú Drámaíró, mert én még Féja Gézától hallottam, aki eleven irodalomtörténetként és anekdotakincstárosként eszegette a magyar irodalomból száműzöttek, majd az éppen csak megtértek kenyerét. Berda Józsefről számos legendát tudott, amelyeket akkor adott elő a leglelkesebben, ha formás asszony bukkant föl a társaságban. Minél dúsabbaknak tetszettek előtte a női idomok, annál több szaftot kevert a mesébe. – Jelentősegteljesen pillantott a Szépasszonyra, aki ezt enyhe mosollyal vette tudomásul.

Levente költő megbízható irodalmi tanúként bólogatott.

– Nos, Berda József, mielőtt Újpesten ágybélró és országSZerte mező- meg erdőjáró lett, ferences

barátként kezdte pályáját. Boldogan élt a rendházban egészen addig, amíg ki nem derült róla, hogy dézsmálja a bort. S ez nem volt elég: vétkét azzal tetézte, hogy a hiányt vízzel próbálta pótolni. Géza bácsi történeteinek végén rendszerint fölemelte tanári mutatóujját és a hangját – Rezesorrú Drámaíró szóval és tettel utánozta mesterét. – Márpedig a papok borban nem ismernek tréfát!

– Tisztasági fogadalmát jó ideig tartotta. Egy alkalommal víg társaság ült az elfelejtetem nevű kávéházban, hol is Kosztolányi Dezső adott tíz pengőt egy bizonyos hölgynek, hogy avatná be a költőt a szerelembe. Angyalka – félvilág szerte így hitták a dámát – el is vitte Berdát, ám öt perc múlva visszatért. Ilyen gyorsan végeztek? Kérdezte Kosztolányi. Dehogy, felelte Angyalka. A lépcsőházban elkunyerálta a pénz felét és elszaladt.

Válogatás a 2007. karácsonyán megjelent Kilencvenkilenc magyar rémmese – ötödik futam c. kötetből. (N.B. A kötet meséiből a híres író maga küldte be az anyagot az «Osservatorio Letterario» szerkesztőségébe esetleges publikálás céljából, amelyet örömmel teljesítünk.)

Kosztolányi Dezső (1885 – 1936) **CUKRÁSZ**

(A cukrászda nagytermében mindössze két férfi, két kisgyerek ül és hat nő. Derék apák ozsonnáztatják fiaikat, akik könyökig vájkálnak a krémesek, szerecsenfánkok, habtekercsek gyönyörében. A nők álmatagon könyökölnek a márványasztaloknál. Előttük ezüstkannában tea párolog. Mindnyájan kivétel nélkül cukortalan teát isznak. Merengve gondolnak negyvenhat kilójukra, az uszodamérlegre, a korszezség eszményére. Olykor előveszik kezitükruket, az orrukát puderezik, a szájukat pirosítják, majd egy kanálka keserű levét hörpintenek, minek folytán a szemlélőben azt a benyomást keltik, hogy a teát rizssporral élvezik s hozzá időnként egy kis festékrudat harapdálnak. Én a cukrásszal a háttérben beszélgetek, halkan, hogy a vendégek meg ne hallják.)

- Mondja, miért nem esznek a hölgyek?
- *(Suttog.)* Nem mernek. Félnak.
- Mitől?
- A habtól, a krémtől, a csokoládétól. Mindentől.
- És mégis ide járnak? Ide, ahol annyi a kísértés, ahol egy meggondolatlan cselekedetükkel pár perc alatt visszaszerezhetnék azt, amit hónapok alatt lekoplaltak, letornáztak, leúsztak magukról? Látja, ez az igazi hősiesség.
- Tetszik tudni, tizenöt évvel ezelőtt mit fogyasztottak ugyanezek a nők? Először is kávért rendeltek, duplahabbal, megettek hozzá két túrósbélest, utána három-négy édes süteményt. Némelyik ötöt-hatot. Ma semmit. *(Ujjával fricskáz.)* Ennyit sem.
- Önnek is haladnia kellene a korrál.
- Hogyan?
- Sütnie kellene keserű süteményeket is.

- Próbáltam. Tavaly készítettem egy száraz szeletet, keserűmandulából. Keményet, mint a kő, keserűt, mint a kinin. Ahhoz se nyúltak.

- Akkor folyamodjék hangosabb eszközökhöz. Nézze, a sörgyarak már rájöttek erre. Annak idején így hirdették árujukat: "X sör hizlal!" Ma ezt olvassuk: "X sör nem hizlal!" Vagy hozzon forgalomba fogyasztó habokat, hashajtó fánkokat, szeletkéket egy csipetnyi patkányméreggel a tetejükön, pisztácia helyett. Ez menne.

- Azt hiszi?

- Azt. És kik falják föl ezt a rengeteg holmit?

- A férfiak s a gyerekek. Meg azok a nők, akik hiába fogyasztották magukat. Ezek, miután belátták, hogy semmiféle kúra se vezet eredményhez, egy napon bűnbánóan visszatérnek ide s istenigazában leeszik magukat. *(Komoran.)* A sárga földig.

- Melyik a legédesebb szájú ország?

- Még mindig a miénk. Budapesten a háború előtt 114 cukrászda volt, most 300 s mindegyik megél.

- Vannak az önök iparában is divatok?

- Minden kornak más a stílusa. Mikor én fiatal voltam, a diós- és mákospatkó kelt legjobban, a gyermekek pedig árpacukrot szopogattak. Most három-négy mákos- és dióspatkót sem lehet eladni egy nap, mind rám szárad. A krém hódít, a krémmel töltött cukrok, a szerecsenfánk, mindenekelőtt a krémes, melyből naponta csak mi 1400 darabot adunk el. *(Neoromanticizmus.)* A jövőé? Talán a marcipánsütemény. Újabban például igen kedvelik ezt az őszibarackot utánzó tésztát, csokoládéhabbal töltve. Nem az, aminek látszik. *(Expresszionizmus.)* Természetesen a régi dobos verhetetlen. *(Dobos, a néhai pesti cukrász klasszikus marad.)*

- Lakodalmi torták?

- Olykor-olykor visznek egyet. Manapság azonban már a cukrász nem formál tornyokat, nem mintáz cukorból való székesegyházakat, figurákkal, galambokkal, a menyasszony és a vőlegény másával. *(Rokokó.)* Vége a "spanische Wind-torte"-nek is. Csak az anyag a fontos. Az, hogy mindent meg lehessen enni, még a fölírás is.

(A műhelyből édes vanília-illat árad. Bevezettetem magam. Amóniákkal hűtött fagyalttartályokat látok, limburgi májpástétomot, fogasokat kocsonyában, villamos habverőket, a linzi torta halvány tésztáját nyújtófák alatt, óriási rézüstökben a krémes lepény aransárga töltelékét. Berregve működik a csokoládégép. Fönn nyersen dobják belé a gyarmati kakaót s alul vajjal, cukorral édesítve csöpög ki s barna sarával befröccsenti a cukrászok fehér kötétyét. Hejh, ha gyermekkoromban egyszer ilyen csokoládébörtönbe zártak volna be, legalább két hétre. Naponta háromnegyed kiló csokoládészemetet söpörnek ki. A fal is csokoládés. Itt mindent le lehetett volna nyalni.)

Szerk. Mgj.: Id. az olasz fordítást a „Prosa Ungherese” c. rovatban.

(A szeme kék. A szeme kék. A szeme kék. Háromszor kell ezt leírnom, mert annyira kék a szeme. Fiúsan nyírt fekete haj, nőies-kicsiny homlok, feltűnően szűk felsőajak. A gótai almanach szerint huszonnyolcéves, valójában tizenhétnek látszik. Törékeny, de erős, izmos. Téniszeznek, korcsolyázik, lovagol, vadászik. Vitézzel vív. Talán boxol is. Arcán semmi rizspor és festék, olyan természetes, selymesen fénylő rózsaszín, mint a frissen szelt prágai sonka. Halántékán kék erek. Ezekben folyik a kék vér. A grófnő mögött ősök, történelmi névvel, hűbéri érdemekkel, zászlósúruk, comesek végeláthatatlan sora és - mellékesen - 35.000 hold. Holdkórosan bámulok rá. A grófnő helyét mutat egy karosszéknél, de mihelyt leülök, fölugrom. Egy fehér ágára ültem. Az ág nem sértődik meg, udvariasan leszáll heverőhelyéről, elnyúlik a szőnyegen.)

- Mi érdekli?

- Minden. Például az is, hogy miért nem racsol?

- Egyszerű. Az anyanyelvem magyar: a racsolás nálunk nem nyegleség, mint hiszik, hanem egyenes folyománya annak, hogy régebben a mánások nagyrészen anyanyelve a francia volt. Az angol elnyeli az r-t, a szláv ropogtatja, a francia pörgeti. Szóval, ha valamelyik béreslányomat először franciául tanítják, az is racsolni fog. Én hatéves koromig csak magyar szót hallottam, akkor kaptam egy *nurse*-öt, franciául tizenkétéves koromban kezdtem tanulni, tizenháromeves koromban olaszul, tizenötéves koromban németül.

- Mit szól a regények grófjaihoz? Ahhoz, hogy "a gróf jéghideg tekintettel mérte végig a grófnőt", vagy ahhoz, hogy "a gróf kacag"?

- (A grófnő kacag.) Valamikor leánykoromban összejöttünk barátnőimmal, felolvastuk egymásnak *Beniczky*-ét. Nagyon mulattunk.

- Miért?

- Mert ezeknek a grófoknak nincs se kezük, se lábuk, nem éhesek, nem álmosak, sohase lehet tudógyulladásuk, vagy mondjuk, érelmeszesedésük, csak grófok. "A gróf kacag." Hát nem éppoly nevetséges lenne, ha egy író azt írná: "a polgár kacag", vagy: "a paraszt kacag". Egy egész társadalmi osztály nem kacaghat. Csak Péter és Pál.

- De azért, látja, az emberek zöme mégis így tekint önökre.

- Hát igen. Az egyszerű nép számára mi vagyunk a tündérmese. Nyáron vidéken jártam, meglátogattam régi ismerőseimet, egy orvos-családot. Nem voltak otthon, a cseléd fogadott, megmondtam neki a nevemet. Később visszamentem. A doktorné elmesélte, hogy cselédje a kezét csapkodva ujságolta: "Nagyságos asszony, itt járt egy grófné, de tessék képzelni, még selyemruha se volt rajta, korona se volt a fején." Fájtnéki, hogy meghazudtoltam az ideáljait.

- A kilencágú koronát sohase viselték?

- Tudtommal soha. Magyarországon a külsőségekre nem sokat adnak. A demokratikus Franciaországban, ahol állítólag nincsenek hagyományok, a kis burzsoa a rendjét akkor is gomblyukába tűzi, mikor a

sajtkereskedésbe megy. Az angol grófok és grófnők még ma is hordják a koronájukat, nagy, ünnepélyes alkalmakkor Edward király koronázásakor is aranykoronákkal vonult fel az angol arisztokrácia. Ekkor kötelező.

- Éjjel nem?

- Az aranygyapjas-rendet akkor is viselni kell.

- Mi ennek a magyarázata?

- Fogalmam sincs. De elő van írva, hogy sohase szabad megválni tőle, aki leteszi, csak egy pillanatra is, az mulasztást követ el. *Khuen-Héderváry*-ról beszélnek, hogy mikor megkapta, úgy oldotta meg a kérdést, hogy az arany koszbort a hálóingére is odahímezte. Ennyire lelkiismeretes ember volt.

- De fürdéskor csak nem kell hordani?

- Akkor, azt hiszem, nem.

- A külföldi arisztokraták közül kiket ismer?

- Elsősorban az angolokat, akikkel századok óta legszívesebb a kapcsolatunk. A franciák külön kasztot alkotnak, mind elvonultan élnek, royalisták. A spanyolok még elzárkózottabbak.

- A mi mánásaink hogy élnek?

- Most afféle *transitory period* van. A háború új problémák elé állította a főnemességet, mindenki érzi, hogy a vármegye és az állam nem a régi, újra meg kell érdemelni a vezetőszerepet, mint annakidején. Éppen ezért egyre több az érdekes, eredeti egyéniség. Kanadában három mánás telepedett le, földet vett magának, ők maguk művelik meg, terményeiket eladják, pompásan megélnek. Itthon az orvosi pályára mennek, de főképp mérnököknek, elektrotechnikusként. Amerikában a bankszakmát tanulmányozzák.

- Irodalom, művészet?

- Sok közöttük a tudós. Magyarul kevesen olvasnak, inkább angolul, franciául, sportolnak, még mindig szeretik a cigányzenét. Én zongorázom. Naponta négy-öt órát. Szeretem *Bartók*-ot, *Debussy*-t. Egyébként társaságokba járok, minden nap.

- Nem fárasztja?

- Megszoktam.

(A másik szobából kutyaugatás hallik, erre csaholni kezd az egész palota, ölebek, kopók, tacsók ugranak ki nem sejtett helyekről, az ág is föláll s belekaffog a hangversenybe. Búcsúszom, az inas kikísér. Hazajövet így összegezem benyomásaimat: semmi osztályelőítélet és szertartás, csak annyi, amennyit az értelem és jóízűség megkövetel. Egy parasztasszony eszmevilága sokkal közelebb van a grófnőhöz, mint azoké, akik folyton vagy dölyfösködnek, vagy meg vannak sértve. A legfelsőbb és legsóbb osztályok a földön járnak. Úgy látszik, az ellentétek találkoznak.)

Szerk. Mgj.: Id. az olasz fordítást a „Prosa Ungherese” c. rovatban.

Szitányi György — Gödöllő

SZÓRÓS GYEREKEIM
VI.

Az egész família az erkélyen tolongott, lesték, hogyan tolat a ház anyja a garázsba, és mekkora csomaggal indul fölfelé. Ez fontos volt, mert mindig volt nála egy-egy valami, amit ők a maguk fogalmainak megfelelően

Finom névvel illettek, bármi volt is, csak madárlátta legyen.

Igy sikeresen, zavartalanul érkeztem az erkélyre nyíló szobába az egyre rémesebben illatozó jószággal, aki közben boldogan lapult a karomban.

Letettem a szőnyegre, és bár ájultoztam rémes odórjéitől, a jövevény nagyon érdekelt. Oda állítottam az állólámpát, lehevertem mellé, és olvasószemüveggel vizsgálgattam, kit tisztelhetek a jövevényben. Ordas színű, apró farkaskutya volt, akinek aurája állott szennyes ruha, karalábé, olajos rongy és szemétláda szagától volt terhes. Első dolgom volt, hogy kilépjek a papucsomból, és összemérjem vele a lábbelit. Árnyalatnyival nagyobb volt a papucsnál, de semmivel sem idősebb Botondnál.

Bejöttek a gyerekek, mert csörrent a kulcs a zárban, az úrnő vidáman osztogatta a Finomat, utána bezavarta az egész társaságot, nézzék meg ők is, ki jött.

Aba a szolgálatosok magabiztosságával rohant oda, és mivel látta, hogy nem ellenséges, heves csóválásba kezdett, vakkantott néhányat, majd közelebb jött, hogy orrával megbökdösse. Ebben a kérdésben óvatos volt, mivel járt már nálunk sün is, és az kellemetlen emlékeket hagyott benne.

Aba megtántorodott: ilyen illathoz még nem volt szerencséje. Vakkantott még néhányat, hátra húzódott, de figyelt, nem kell-e esetleg megtámadnia a szörnyet. Lonci mindig bátrabb volt, megnézte a kiskutyát, megszagolta, ettől összegyűrődött kicsi szürke arca, és elmenekült. Látván, hogy semmi tragédia nem történt, Bence is megközelítette, és rózsaszín orrának sűrű tágu-lása-szűkülése jelezte, hogy ha nem is érzi a menekülés kényszerét, a jövevény nagyon kellemetlen illatú, azonban szőrös, tehát valami rokonfélének tekinthető.

A szőrmók végre egészen felébredt. Úgy bámészkodott, mint egy csecsemő, amikor vendégségbe viszik.

Aba megközelítette és újra vakkantott. A kicsi aggódott. Helyedre! – utasítottam keményen a ház őrzőjét, aki a kosarán átgyalogolt, hogy a parancsot teljesítse, de azonnal kiment a konyhába is, ahonnan hamarosan elégedett zabálás hangját lehetett hallani.

A csámcsogásra a macskák felfigyeltek, de tudták, hogy Abát étkezés közben nem ajánlatos megközelíteni. Amikor jóllakott, elégedetten vonult a kosarába ejtőzni. Hamarosan felhangzott a Lonci-Bence! vezényszó, és a két macska is elrohant vacsorázni.

Ketten maradtunk. A szagomnak már mindegy volt, játszogattam az új jószággal, akiről kiderítettem, hogy fiú, és ezt pillanatokon belül a szőnyegen is bemutatta. Nem guggolt, hanem bikásan leállt.

Ekkora jószág még nem szobatiszta, és a megnyúlt munkanaptól kissé viseltes hitves sietve jött befelé, nem volt időm a nyomot eltüntetni.

Veled máris baj van?, kérdezte szokatlanul szelíden és eltakarította a következményt.

Megkérdezett, hogy tetszik-e. Persze, hogy tetszett, de visszakérdeztem, hogy mitől ilyen bűdös. Kidobták, válaszolta. Ezek tenyésztők, és nekik augusztusvégi gyerek nem kell, tehát kidobták a szemétdombra. Amikor vissza akart menni, elkergették, mivel nekik ez nem kell.

Néhány napja ott volt, de még nem vitték el a szeméttel.

És?, érdeklődtem.

Mit és?, kérdezett vissza a párom, bekopogtam, hogy az övök-e, azt mondták, kidobták, mert nem kell, tőlük tudom a történetét. Elhoztam.

Ezt nem adom senkinek, jelentettem ki határozottan..

Ez nem marad itt, megy az anyósod tanyájára házörzőnek.

Anyósomék is pestiek, azaz fővárosiak voltak, de makacsul ragaszkodtak ahhoz, hogy tavasztól őszig mellőzzék a városi létet. Anyósom özvegyen is ragaszkodott a vidéki levegőhöz.

Nem megy, jelentettem ki. Ezzel hosszú hetekig tartó vita bontakozott ki. Tudtam, hogy vére megy, most végleg eldől, melyikünk a férfi.

*

Aba tudta, hogy ami kockán forog, hatalmi kérdés, hiszen a kölyök már most bőven fele akkora, mint ő. Ezért másnap a bókászó szőrmókra rontott, aki szabályos kutyajelzéssel megadta magát: lehasalt, jobb karját előre, balját csuklóban hátra fordítva hasra feküdt.

Aba elégedett volt.

Én szorgalmasan sétáltam a bűdös jószággal, akiből semmi sem pusztította ki a szemétdombon beszívott szagot, csak az idő. Két éjszakán át forgattam a Ladó-féle utónévkönyvet, hogy találjak megfelelő nevet, mivel Botond után még egy Botond számomra elképzelhetetlen volt. Ebben babonás vagyok.

Eredetileg a Bernát (német eredetű: medveoros) nevet találtam az új fiúnak, de amint akkora lett, hogy vihettem az első oltásra, a nővér megkérdezte: mi az eb neve? Bernát, válaszoltam. Beírta. Bernáth mi?, kérdezte. Bernát kutya, mondtam, de az orvos már jobban ismerte az asszisztenciát: a kutya neve Bernát. Ja?, jegyezte meg a hölgy, és nagynehezen hozzászóltam, hogy egyes esetekben a színe ordas, neme kan mellett Bernátot Bernáthnak kell írni, hogy személyazonossága vitán felüli legyen.

Egyik állatgyűlölő szomszédunknak még nála is gyűlölködőbb felesége megállított hazafelé jövet, és a macskányi jószágra mutatva megkérdezett, hogy mi lesz ebből az állatból. Na megállj, nyavalyás, méghogy ez állat! Farkas, mondtam határozottan. A spiné megtántorodott, és sietősen több lépést tett hátra, nehogy Bernát borzasztó tejfogaival menten szétmarcangolja.

Hamarosan már együtt sétáltunk a fiúkkal, és Bernáth is megtanulta, mit jelent az, hogy bunkó. Amikor figyelmeztettem, hogy az ugató kutya bunkó, néma maradt, és még a fejét is elfordította. Közben Aba újabb dolgokkal produkálta magát. Ha azt mondtam: „vár” leült, és hiába cibáltam a pórázzal, nekem sem mozdult, amíg nem mondtam, hogy jöhet.

A közeli természetvédelmi területre jártunk kirándulgatni, ahol póráz nélkül rohagáltak. Sajnos csak filmen vannak meg: Zoro és Huru. Két teljesen különböző küllemű jószág, egymás mellett rohagált, és amikor haza kellett menni, az első szóra előkerültek, és nyújtották a nyakukat, hogy oda óhajtsák a pórázt.

A házban egyre nagyobb lett a feszültség, amikor Bernátot már nem kellett a lépcsőn ölben levinnem, vagyis akkora és vélhetően pont olyan is volt, mint egy nagy ordas farkas a mesében.

*

Nagyhirtelen kitört rajtam az önzés. Pihenni és egyedül lenni vágytam, ezért szereztem egy úgynevezett szakszervezeti üdülést, persze két személyre, másképpen nem adták volna. Álnok módon fölvettem ezt a lehetőséget a páromnak is, aki erre visszavágott, hogy mi lenne nélküle a szőrösökkel.

Így kénytelen voltam eredeti elképzelésemnek megfelelően elmenni abba az üdülőbe, aminek csak zuhanyozója, hűtőszekrénye, néhány kerékpárja és egy használhatatlan, hálótlan röplabdapályája volt. Tökéletesen megfelelt arra, hogy igazi meló helyett napi egy-egy órát dolgozzam, amikor nem tudtam ellenállni magamnak. Legfőképpen azért mentem, hogy egyedül pihenjek végre, és mintegy melleleg igyekezzem halat is fogni. Hal nem volt a gátnál, ahol kellett volna lennie, azonban az üdülőből kiballagva át lehetett menni a töltesen, és ott lehetett halat is fogni.

Nekem nem lehetett, mert vadonatúj bottal és orsóval mentem, és hiába kísérleteztem a ragyogó készüléggel, az orsó nem működött. A parton nem volt akadálya a tűzrakásnak, és találkoztam egy igazi horgásszal is, aki az akkor még tiszta Dunából mindenféle ingyencségeket fogott. Márnát is. Én már nem vacakoltam, fogtam egy letört faágat, kötöttem rá damilt, arra horgot csalival, és bevágtam a vízbe. Eléggé érzékeny a kezem, azonnal megéreztem a faág túlsó végén a kapást, és egyetlen ottani zsákmányomat, egy sügért, ki is emeltem. Annyira megviselte szegényt a találkozás, hogy sietősen elpusztult. Erre gyorsan betettem a hűtőbe, és a nagy nyaralás végeztével a hárból megmaradt egyetlen teknősmnek hazavittem a csemegét.

*

A Dunában megélt még a kagyló is, a csiga is, jó meleg volt, lehetett úszni.

A második ott töltött szombaton a parti sóderen megjelent egy vaskos kiskutya, és egy nagy mafla farkaskölyök. Éppen sodortattam magam a vízzel, de felismertek, rohantak hozzám. Aba, mint aki egész életében úszóbajnoknak készült, a világ legtermészetesebb módján hozzám úszott, és nagyon boldog volt. Bernát alig valamivel utána érkezett, és összevissza szökdécselt a számára kissé mély vízben.

A párom is hamarosan vízben volt. Elkaptam Aba nyakörvét, mert elragadta a sodrás, ami Horánynál elég erős. Meglepetésemre az eb nem ellenkezett. Bernát megállt a saját lábán. Amint kiujjongta magát, játszani kezdett. Ez abból állt, hogy Abát a víz alá nyomkodta, és a szerencsétlen tacsó, mivel éppen rosszkor vett mély lélegzetet, apai segítségre szorult. A parton a pórázhoz vezetett, és követelte, hogy adjam rá, mert a nélkül nem érezte magát biztonságban. Attól kezdve boldogan úszkált velem.

Később a párom komoly úszást javasolt, hiszen abban már évek óta nem volt részünk. Bernát a parton

barangolt, ismerkedett, de Abát nem lehetett lerázni. Párom praktikusán egy bokorhoz kötözte a póráznál fogva, és kimerültre úsztuk magunkat, miközben a szabadságában korlátozott tacsó ordított, mintha nyúznák.

Amikor elegünk lett, felkerestük Abát a bokornál. Egy úr álldogált ott fehér sapkában, és bemutatta magát, hogy ő valamilyen állatvédő társaság tagja, és kikéri magának minden állat nevében ezt az állatkinzást. Utána menekült, mivel Aba nem tűrte, hogy a szüleivel egy idegen kötözködjék.

Bernát közben a vízben keresett minket, mivel ott voltunk legutóbb. Folyt belőle a víz, amikor előjött, és mert látta, hogy megvagyunk, folytatta a parti ismerkedést. Így jutott el a cicisekhez. Megbámulta a két félmeztelen hölgyet, és miután napirendre tért a látvány fölött, eszébe jutott, hogy kirázza magából a vizet.

A párom szörnyűködve vágatott a két szép cicishez, hogy elnézést kérjen, én pedig az öreg bika igazságán elmélkedve szép lassan közelítettem a csoporthoz, miután Aba megette a védelmi prémiumot.

Akkor ő mászkált el ismerkedni.

Régi nudista emlékeim idéződtek fel, ahogy elbeszélgettünk a lányokkal, és már el is felejtettem, hogy az akkor még ritkának ismert, felületes szemlélők számára talán hiányosnak tűnő viseletben ülnek velünk szemben. Végzés előtt álló egyetemisták voltak, és kérésükre megengedtük Bernátnak, hogy velük maradjon.

Jókor indultunk vissza. Éktelen üvöltés verte fel a part nyugalma. Egy atya villámlott, mert a fia frászt kapott Abától, aki meg akarta simogatni, és a mogorva tacsó ráordított. Kihúzta a gyufát az atya nagyon, hogy normális ember nem engedi hülye gyerekét idegen kutyához nyúltni, és örülhet, hogy ennyivel megúsza. Még pofázott, de elindultam felé, mire mindkét ebem a nyomomba szegődött. A harcias apa meghátrált.

Bernát pedig nem tért vissza a cicisekhez, akik ezért nagy örömmre személyesen jöttek elköszönni tőle.

*

A félelmetes ordas farkas még csak alig volt túl a feleméreten, és lompos farok helyett egy vékonyka farkincát csóvált mindössze, sőt, fiú léte-re úgy viselkedett, mint egy koros néni: beült a Dunába, és élvezte az ülőfürdőt. Hiába beszéltem neki, hogy megfázik, ebben nemcsak Bernát, még a párom is kételkedett.

A jövő héten azonban megitták a levét a mulatságnak: Bernát felfázott, és olyan bélhurutot kapott, hogy a párom nem győzött utána takarítani.

Elintéztem az üdülőttelep gondnokával, hogy ha nem ordítanak ebeim, a kétszemélyes házban együtt lehetünk, bár ki van írva, hogy állatot behozni tilos. A fiúk nem ordítottak, amíg a gondnok éjszakára jól be nem rúgott, és nem jutott eszébe, hogy talán valami pénzt kereshet nálam. Dörömbölni kezdett, mire a fiúk is felriadtak, és hiába tartotta a markát, mindhárman ordítva ugrottunk neki.

Másnaposan még lett volna néhány észrevétele, de be kellett látnia, hogy velünk nem bír.

A család a következő hétvégén is meglátogatott. Párom útközben a korábbi tapasztalatokra való tekintettel már nem szállt ki a kompjegyért, lévén, hogy a fiúk ezt nem tűrhették. Kénytelen volt egy idegent megkérni a jegyváltásra, és – micsoda idők! – az idegen megértően mosolygott, és megvásárolta nekik a kompjegyeket.

*

6.) Folytatjuk

Szerk. Megj.: A tisztelt Olvasók találkozhatnak az elbeszélésben állatokkal kapcsolatban az „aki” vonatkozó névmással, amely helyesen „ami” lenne. Mivel itt az állatok emberként jönnek számításba – N.B. a valóságban sajnos az állatok sokkal emberibbek maguknál az embereknél! – az író ezért él ezzel – a nyelvtanilag helytelen – névmáshasználattal.

B. Tamás-Tarr Melinda — Ferrara (Olaszország) DÉL-OLASZORSZÁGBAN BARANGOLTAM – II. (Júliusi útinapló – 2007)

Július 9-én, szabadságunk második napján Casalini di Cisterninóban (az előző részben csak Cisterninónak emlegetett) a korán elköltött reggelit követően Puglia tartományi szabadságunk második napjának programja Castellana cseppkőbarlangjának és Alberobellónak, a trullók (trulli) fővárosának megtekintése volt.

A Puglia tartományi Bari megyében található Castellana ezeréves városka 290 m tengerszint feletti magasságban Dél-Monopoli belső területén elhelyezkedő karszt-medencében. A település természetes

üregeiről és feneketlen mélységeiről már a középkorban olvasható egy 917-es jegyzői okiratban. A közeli barlangok a parasztoknak olajpogácsák és a felhasználhatatlan törköly tároló helye volt addig, amíg Franco Anelli speleológus (ld. fent a barlangkutató emlékére állított mellszobrot, amely a barlang első termében látható) nem tartott helyszíni szemlét, amelyet követően javasolta a barlang megnyitását a nagyközönségnek. A fent említett barlangkutató fedezte fel 1938. január 23-án a kutató munkája során, amelyben annak a legendának akart utánajárni, amely azt állította, hogy itt egy feneketlen szakadék van.

A Castellana barlangrendszerének különlegessége a nagy mennyiségű, rendkívül formagazdag cseppkőképződményei. E napi meleg ellensúlyozásaként kimondottan jól esett a két órás, összesen három kilométeres oda-visszasétálás az átlagosan 15 fokos barlangban. Fényképezni nem lehetett, csak az első teremben, s mivel a megvilágítás nem volt elegendő, a vakus felvételek éppen ezért egy kivételével sötétebbek. Sajnos így a kattintási lehetőség is lényegesen korlátozottabb volt.

A képeken látható a felszínen fákkal és védőkorlattal szegélyezett barlangüreg, ahonnan származik az egyetlen felszíni fény- és légforrása. A fentiekben látható üregből az alábbi kőzetre esik a fény, amely A Test (La Grave) nevet viseli:

Hosszú és széles lépcsősor vezet le a barlangba. Áthaladva a **Fekete barlangon** (grotta Nera) - amely az itt megtapadt sötét mikroorganizmusok miatt kapta a nevét -, eljutunk az **Emlékkövek kavernába** (caverna dei Monumenti), ahol hatalmas cseppkőképződményeket láthatunk: olyanok, mintha szoborcsoportok lennének. Ezután következnek az **Angyalfolyosó** (corridoio dell'Angelo), a **Kis jászolkaverna** (cavernetta del Presepe) a híres Barlangok Madonnájával, a **Kígyófolyosó** (corridoio del Serpente), az **Oltár kaverna** (caverna dell'Altare), amelynek vékony cseppkő képződményei a gyertyához hasonlítanak. 500 m-re a Testtől nyílik a **Szakadék kaverna** (caverna del Precipizio), innen el lehet jutni a 450 m hosszú **Sivatag folyosóra** (corridoio del Deserto) amely az Új barlangokon (grotte Nuove) át a **Fehér kavernába** torkollik. Ez utóbbi a világ legcsillogóbb barlangja, amelyet 1940-ben fedeztek fel: 70 méter mélyen van a föl felszínétől, s az egészet tiszta kristályvirágzat borítja.

Ezzel végetért kiadós barlangi sétánk.

E fejezet befejezéseként még megemlíteném, hogy Castellana területe a nagyon hosszú paleolitikumban nomád vadászok búvóhelye volt, de erről az időszakról kevés régészeti lelet maradt ránk.

Barlangi sétánk után ebéd közben megpihentünk. Meleg szendvicset fogyasztottunk üdítővel. Végezvén gyors ebédünk majszolásával, folytattuk utunk: irány Albarobello, a trullók fővárosa! Alberobello nevével legelőször évekkel ezelőtt, egy Los Angelesben élő honfitársam megbízásából végzett családfakutatás során találkoztam, s így jutottam képzeletben a különféle dokumentumok, jegyzőkönyvek olvasásakor ebbe a városba. Nem sokkal ez után láttam az olasz televízióban egy dokumentumfilmet erről a településről, s onnan szereztem tudomást az ún. trullókról (olaszul 'trulli', egyes számban 'trullo'), amelyek lakóhelyül szolgáló kör alakú, kúpos építmények. Ez a szuggesztív 10655 lélekszámú, kis trulló-főváros 428 m tengerszint feletti magasságban, Bari megyében Mola di Bari és Ostuni között terül el:

Alberobello területe erősen ki van téve a meteorvizek erózió hatásának mind a felszínen, mind a felszín alatt. Így a mészköszikla-rétegződésnek köszönhetően biztosított a környék építőanyaga. A történelmi városközpontban koncentrálnak ezek a különös, valószínű iszlám ihletésű trullók. Az építmény főhelyisége négyzet alapú, amit pseudokupola borít.

A központban sétálva, minden trulló háztulajdonosa tárt ajtókkal várja a turistákat, ahol népművészeti tárgyakat, tipikus helyi kulináris különlegességeket, bor és égetett szeszes készítményeket is árulnak. Néhány trullóban laboratóriumot is találtunk, ahol a tulajdonos az érdeklődőknek elmagyarázta és bemutatta, hogyan is építették és építik ezeket az érdekes épületeket.

Trulló formájú S. Antonio (Szent Antal) templom külseje és az oltára

A következő napi program - július 10. - Ostuni, a fehér város megtekintése és fürdőzés volt. Brindisi tartományhoz tartozó 33551 lélekszámú város 218 m tengerszint feletti magasságban a hegycsúcson terül el hét dombot „megnyergelve”. Ezt a környéket gazdagon borítják olívfák, szinte olívaerdők! Az épületek

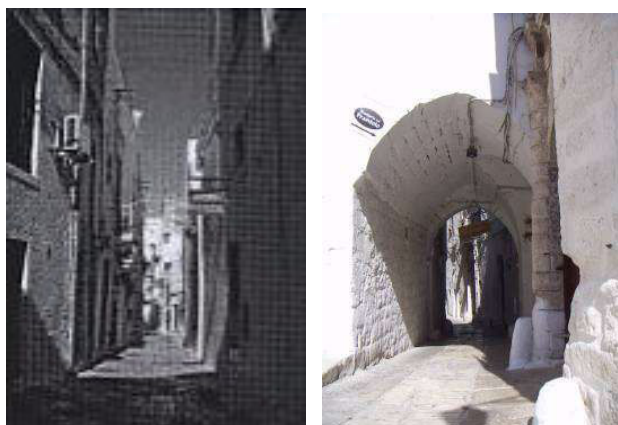

mészfehérek. Hengerbástyás középkori várfal veszi körül, szűk kanyargós utcák, lépcsős sikátorok, felfelé kapaszkodó árkádok, jellemzik.

Katedrálisát a XV. század végén építették, késő gótikai homlokzattal. A XIX. században módosították a belsejét:

Ebben a városban is az emberi erő végső határáig gyalogoltunk föl-le a lépcsős sikátorokban, vagy a járda nélküli szűk utcákban, de nem nézelődhettünk ezen utóbbiak esetében nyugodtan, mert minden pillanatban hirtelen hol itt, hol ott bukkantak elő a gépkocsik.

Meglepő gyorsasággal haladtak el mellettünk a szűk méret ellenére is. Ilyenkor szinte a házak falaihoz kellett lapulnunk, hogy elhaladhassanak mellettünk. Íme néhány felvétel erről a városról is, sétáljanak velünk, kedves Olvasók, van min legeltetnünk szemünket:

Fotók © B. Tamás-Tarr Melinda

Fotók © B. Tamás-Tarr Melinda

Ezzel be is fejeztük Ostuniban a városnézést, jól elfáradtunk. Kérdemeltük a délutáni fürdést, így hátunk mögött hagyván a fehér várost Macchia Mediterranea lúdön állapodtunk meg, hogy kipihenjük a naphosszat tartó gyaloglási fáradságainkat és megmártózzunk felfrissítés céljából a pugliai tenger vizében. Kis homokos, dűnékkel védett parton béreltünk egy pálmnapernyőt, ami alatt hűsöltünk.

Íme a férjem által kattintott képek a kiszemelt strandunkról:

Itt csak a képek egy részét publikáljuk. Forrás és teljes, színes képes útinapló:

<http://www.osservatorioletterario.net/barangolas2.pdf>

2.) Folyt. Köv.

© **B. Tamás-Tarr Melinda**

ESSZÉ

B. Tamás-Tarr Melinda — Ferrara (Olaszország)
RÉGMÚLT MAGYAR NYOMOK ITÁLIÁBAN – I.

Az évezredes itáliai magyar jelenlétnek számtalan jelentős helyszíne és tárgyi emléke található a legjelentősebb műemlékektől a legeldugottabb falvakig Itália-szerte. Az olasz–magyar kapcsolatok kezdetei a IX/X. századig nyúlnak vissza, s akkoriban még korántsem nevezhetők barátinak. A félsziget lakói és az őket rettegésben tartó kalandozó magyarok ellenséges viszonya csak a kereszténység felvétele után változott meg. A későbbiekben gazdasági, kulturális és nemegyszer dinasztikus kapcsolatok fűzték egymáshoz a két népet. Az itáliai félsziget vonzereje a tanulni vágyók számára is igen nagy volt. A humanizmus és reneszánsz a magyar peregrináció fénykora volt Itáliában. Az alábbiakban, a teljességre törekedés igénye nélkül jelzek néhány olaszországi magyar nyomot, emléket.

A strandolás után visszatértünk szállásunkra. Zuhanyozás után, este fél tízkor lementünk a szokott éttermünkbe vacsorázni. Vacsora után ez alkalommal sem kellett egyikünket sem elringatni: ahogy fejünket a párnánkra hajtottuk már az álmok birodalmában kalandoztunk.

I. 1. Kalandozó elődeink, a «legvadabb és legkegyetlenebb nép» nyomai

Az európai műveltség fő forrásának tekintett itáliai félsziget és a Kárpát-medence földrajzi közelsége kezdettől fogva szükségszerűen magával hozta a népek közt szövődő sokrétű kapcsolatokat. Dinasztikus érdekek és egyházpolitika, kereskedelmi célkitűzések és tudásvágy, hatalmi törekvések egyaránt alapul szolgáltak az államközi és egyéni összeköttetésekhez. Ezek a kapcsolatok nem voltak mindig zavartalanok: a IX/X. Századi kalandozó magyarok első itáliai látogatásai az itáliai félsziget népeiben rémült kétségbeesést keltettek, ugyanúgy, ahogy a magyar vezető rétegek is ellenségesen fordultak az Itáliából jött idegen trónigénylőkkel. Az életmód, a felfogás és temperamentum különbözősége gyakran megnehezítést és bírálatot váltott ki a másik nép fiaiból, de a nagy szellemi áramlatok, a közös eszmények és azonos érdekek hidat emeltek a kölcsönös rokonszenv és megbecsülés felé és hazájuk történelmének válságos korszakaiban szövetségessé tették a hasonló célokért harcoló olaszokat és magyarokat. Azt mondják, hogy a magyarok Olaszországban otthon érzik magukat, barátok között, s ugyanígy a hazánkat meglátogató olaszok is. Ez a kölcsönös szimpátia valóban az évszázados, szoros kapcsolatoknak köszönhető. A két ország népei közötti nézeteltérések, ellenségeskedések nem károsították komolyan a két nép között kialakult barátságot. Mint ahogy hazánkban is vannak szobrok, utcanevek, festmények amelyek az olasz kapcsolatokra utalnak, ugyanúgy Olaszországban is számtalan magyar nyomra, emlékre lehet bukkanni. E hely nem alkalmas minden egyes ilyen emlék leírására, így csak arra szorítkozom, hogy ötletszerűen emeljek ki néhányat s esetleg folytatásokban ki lehet még egészíteni, hiszen ebben az országban a magyarországi nyomokkal kapcsolatban a bőség zavarával lehet küszködni. Ki ne hallotta, vagy olvasta volna valahol a fohászt: «A magyarok nyilaitól ments meg, Uram minket!» 898 őszén még sohasem látott, Pannoniából jött lovasscsapat ereszkedett le az Isonzo völgyén a velencei síkságra, a Dráva, Száva és Muraköz felől nyúlva dél felé, azon az úton, amelyen az elmúlt századokban már előtte jártak a hunok, longobárdok és az avarok, hogy lerohanják és birtokukba vegyék a csábító kincseket ígérő földet. Ez az út, a rómaiak Via Postumiája ezután kalandozó elődeink nevét kezdte viselni: «Strada Ungarorum», azaz a «magyarok útja», ezzel Itália lakóinak kitörölhetetlenül emlékezetébe vésve a korántsem békés látogatásait. Az első látogatásaik nem voltak még támadó, zsákmányoló jellegűek, csak tájékozódó. Kalandozó elődeink csapatának zöme nem jutott el a Pó-síkság gazdag és népes központjaiig, de kiküldött hírszerzőitől hallhatott a római arénájával és hatalmas katedrálisával díszített Veronáról, a negyvennégy templomával büszkélkedhető Paviáról, a longobárd királyok fővárosáról, és kelet felé az adriai lagúnák apró szigetein kinőtt, hatalmát és befolyását egyre messzebb kiterjesztő velencei köztársaságról. Azt azonban még nem mérhették fel az emberi civilizáció alkotásaiból elkápráztatott és a kínáló zsákmányra éhező magyar lovasok, hogy ez a virágzó paradicsom milyen válsággal küzd, a hanyatlásnak milyen mélypontjára jutott, ahol

gyorsan pergő események tartották izgalomban Itália városainak és falvainak népét: a hatalomváltozások során nem egy főúr feje hullott pálfordulásaik megtorlásaként. A magyar lovasok csapata feltűnés nélkül, ahogy érkezett, vissza is vonult kárpát-medencei hazájába, hiszen csekély létszámukkal nem érezték magukat elég erősnek, hogy támadást indítsanak és zsákmányt ejtsenek, de felderítések eredményeként elhatározták, hogy a következő esztendő tavaszán megindítják a hadjáratot a mesés gazdagságú föld meghódítására, hiszen gyors lovaikkal alig tíznapnyi járásra voltak Itália kapuitól, és egész hadviselésük a sebes helyváltoztatáson alapult. Könnyű fegyverzetük, íjaik és kopjái nem nehezítették őket mozgásukban, élmüket és csekély felszerelésüket vezetékllovakon vitték magukkal. Liutprand cremonai püspök, a kor krónikása leírása szerint 899 márciusában «mérhetetlen és megszámlálhatatlan sereggel» a velencei síkságra zúdultak. Valójában mintegy ötezer emberről lehetett szó, de megjelenésük mégis szörnyű rémületet keltett a békés lakosságban. Vad huj-huj harci kiáltással kísért, villámgyors rajtaütéseik, félelmetes, zord külsejük és a keresztény felfogás az Apokalipszis lovasaival azonosította a barbár harcosokat, mint akiket Isten a bűnök fertőjébe süllyedt emberiség megbüntetésére küldött. Kalandozó elődeink valóban nem voltak kíméletesek, hiszen számbeli kisebbségüket csak a rémületkeltés bénító hatásával ellensúlyozhatták. A zsákmányolás, öldöklés nem ment ritkaságszámba a régi hadviselésben. A krónikások úgy vélték, arcukat azért csúfítják sebhelyek, mert a magyar anyák újszülötteik arcát karddal felhasogatják, hogy idejében hozzászoktassák őket a fájdalom elviseléséhez. Hamarosan szárnyra kapott az a legenda is, hogy a pogány harcosok leölt ellenségeik véréből isszák.

Bortvált fejű, farkos magyar harcos torzképe a kalandozások idejéből (Kőfaragvány egy XI-XII. századi regensburgi vállkővön.)

A riadalommal, amit váratlan felbukkanásuk okozott, elérték azt, hogy a fejvesztetten menekülő lakosság nem is gondolt ellenállásra, és szabad prédaként engedte át házait és jószágait. Csak a fallal megerősített városok és várkastélyok nyújtottak védelmet, mert a magyarok nem rendelkeztek ostromra alkalmas felszereléssel. De elég zsákmányra találtak a városokon kívül is. A sátorlakó magyaroknak az itáliaiak fejlett életkörülményeik, öltözete, otthonaik berendezése a sohasem álmódott fényűzést jelentette. Különösen csábította őket a templomok, kolostorok díszes felszerelése: az aranyozott kelyhek, ereklyetartók, a díszesen hímzett miseruhák, az ezüst

gyertyatartók, amelyekkel talán kárpótolni akarták magukat hajlékaik kezdetleges egyszerűségéért. 924. március 12-én tűzcsóvás nyilaikkal felgyújtották Paviát. Liutprand versben örökítette meg a gazdag, fényes város pusztulását.

«...Rodulfus távolléte idején a magyarok dühe, Salardus vezérlete alatt, egész Itáliában érezhetővé vált, annyira, hogy Papia városának falait sánccal vették körül, és körös-körül lecövekelt sátraikból állották útját azoknak, akik onnét kijönni akartak. Ezek bűneikkel szolgáltak rá, hogy sem szembe nem szállhattak velük, sem ajándékokkal meg nem vesztegethették őket.

Újra kibontakozott a nagy ég borújából a napfény
És a kos útja felé közelítve a hegyre borult jég-
S hótakarót melegítve elolvasztgatja; Aeolus
Féktelenül lihegő szeleit kibocsátja magából.
Ekkor a bős magyarok hada rajtaüt a városerődre
S tűzbe borítja. A tűz viharoknak a szárnyain indul
És fölszítva magasra rohan s szanaszét harapódzik.
És nem elég, hogy a tűzvész lángja emésztí a várost,
Végromlást kiabálnak a minden irányból előtört
Gyors magyarok s lenyilazzák azt, kit a tűz nem emészt meg.
Ég a szerencsétlen, hajdan szép Papia város!
Vulcanus is segítője a dúló, vad viharoknak;
Döngeti karja a szentegyház falait, mely aláhull.
Szörnyet halnak anyák, fiaik s hajadon deli szűzek
Szörnyű halált lel az istenigét tanító papi nép, sőt
Még vezetője, az istenes életű főpap is elvész,
János a püspök, akit jónak nevezett az egész nép.
Hosszú időn fiókokba bezárt arany és kincs
Kint hever íme, de hogy ne kerüljön a vad idegenbe,
A hőségben elolvadt és aranyárba' patakszik.
Ég a szerencsétlen, hajdan szép Papia város!
Haj! milyen irtózatossá volt látni a szerte előlő
Fénypatakot s a nagyok szenesült torztestire nézni!
Nincs, aki mostan a zöldszínű jászpis, a sárga topász vagy
A gyönyörű ragyogó zafírus s a berillus után vágy.
Még a zsvány szeme sem tapad ekkor a drága aranyra.
Nem tud a tiszta vizű Ticinusról elmenekülni
Egy hadi gálya se, mert valamennyit a tűz megemészté.
Porrá lett a szegény, hajdan szép Papia város.»

(Liutprando: *Antapodosis*, III. 30., *Kiadta Gombos Albin, Budapest, 1908. Jankovich Emil, Gombos Albin, Gaál Lajos fordítása.*)

Kevesen menekültek meg a tűzvészből, és ezek ellenálltak az ostromlóknak, akik végül gazdag váltságdíj árán elvonultak. Bosszuló hadjáratukban Rudolf nyomán Dél-Franciaországba, a Pireneusokig hatoltak, és csak akkor fordultak vissza, mikor ez erős haddal indult ellenük, és soraikat súlyos járvány tizedelte meg. A Berengárral kötött egyezséget, amely majdnem két évtizedre biztosította népét a magyarok betöréseitől, a császár hirtelen, erőszakos halála szakította meg. Az uralkodó, akiről a források több esetben följegyzik, hogy elnéző volt ellenfeleivel, ennek a korabeli hatalmasságoknál merőben szokatlan jellemvonásának köszönhetette vesztét. Miután az első trónbitorlást megbocsátotta III. Lajosnak, ez ismét ellene támadt; az áruló Gilbert szabadulása után újra Rudolf mellé állt; végül pedig Lambert, a veronai udvar egyik főembere, akire rábizonyult, hogy összeesküvést szervezett Berengár ellen, kegyelmet nyerve, másnap hajnalban, 924. április 7-én a gyanútlan királyt a templom küszöbén gyilkolta meg.

A félszigeten uralkodó anarchia, a folytonos belső viszályok, amelyek képtelenné tették az itáliaiakat a külső támadók elleni védekezésre, jó alapot szolgáltattak a magyar vezéreknek - akiket már nem kötött a Berengárral fennállott megállapodás -, hogy újra Itáliát szemeljük ki zsákmányoló vállalkozásaik célpontjául. 927-ben Toscanába törtek be, tűzzel-vassal pusztítottak, fosztogattak és foglyokat ejtettek... A nehézfegyverzetű nyugati katonaság hagyományos harcmódora szerint egyenes vonalba fejlődve, szemből közelítette meg az ellenséget, és kézitusaival vívta meg az ütközetet, míg a magyarok - akiknek soraiban velük szövetséges más népekből való fegyveresek is küzdöttek - gyors lovaikkal rajtaütésszerűen támadtak, színlelt megfutamodásokkal vezetve félre az ellenséget, hogy azután oldalról csapjanak a nehezen mozgó, megzavarodott katonaságra. Csak a szász Madarász Henriknek jutott végre eszébe, hogy seregét az ellenség hadi taktikája alkalmazására képezze ki, és így sikerült 933-ban Merseburgnál súlyos vereséget mérnie a magyarokra.

Nyilázó magyar lovas az itáliai kalandozások idejéből. Falfestményrészlet az aquileiai székesegyház altemplomában. A korabeli, magyar harcos valószínűleg leghitelesebb ábrázolása (Forrás: Magyarország története képekben, Gondolat, Budapest 1985)

927-ben azonban a kalandozók még háborítatlanul juthattak el Toscanába, és szabad prédaként dúlhatták végig területét. Jövetelük célja - ahogy egy Róma környéki egyszerű szerzetes barát századvégi krónikájából kiderül - a zsákmányoláson túl katonai segítségnyújtás is volt. A Provence-i Hugó megválasztását ellenző római arisztokrácia, élén a szép és nagyravágyó Marozia szenátornővel, aki a toscanai örgrófhhoz ment feleségül, fegyveresen lépett fel a koronázást kezdeményező X. János pápa és fivére, Péter spoletói örgróf ellen, kiűzve ez utóbbit Rómából. Péter a közeli Orte városába menekült, és -ahogy Benedek barát kezdetleges latinságával feljegyzí - «tüstént követet küldött a magyarok népéhez, hogy jöjjön, és vegye birtokba Itáliát; ezek után a magyarok egész népe bevonult Itáliába. Velük Péter örgróf bement Róma városába. A magyarok népe, miután kifosztotta egész Toscanát, és tűzzel-vassal pusztította, sok embert az asszonyokkal együtt, és amit csak kezébe kaphatott, elvitt, s mivel nem volt senki, aki hatalmuknak ellenállhatott volna, maguktól elvonultak.

A rómaiak haragra gyúlva egy akarattal a lateráni palotához siettek, és megölték Péter márkít... Azután a magyarok Róma határában fosztogattak.» Eszerint a toscanai dúlás bosszú is lehetett a Péterrel ellenséges párthoz tartozó Guido örgróf ellen. 942-ben a magyar portyázók újra megjelentek Róma falainál, de ekkor a rómaiak a lateráni palota melletti kapun kirohanva, harcba szálltak a támadókkal, és bár sok nemes esett el, sikerült visszaszorítaniuk az ellenséget. És a krónikás panaszosan felsóhajt a végén: «Ó, jaj az itáliai embereknek! Mennyi csapást, mennyi pusztítást végzett köztetek az idegen nép!» (Ld. Benedetto monaco di S. Andrea del Soratte: *Chronicon* [Fonti per la Storia d'Italia – Scrittori se. X-XI.], Roma, 1920.)]

A harmincas évekre a kalandozó csapatok útvonalai meghosszabbodtak. Már nemcsak a szomszédos német területeket és Észak-Itáliát keresték fel, hanem Franciaországba is eljutottak, és visszafelé útba ejtették az olasz félszigetet is. Így 937-ben, burgundiai látogatásuk után újra megjelentek Toscanában, és továbbmentek délre, egészen Capuáig. Dél-Olaszország különböző hercegségeivel együtt a bizánci császárság fennhatósága alatt állt; ettől a korszaktól kezdve a magyar vállalkozások itáliai útvonala erre a területre vezetett, míg Észak-Itáliában nincs többé adat további jelentősebb pusztításokról. A források szerint ugyan többször átvonultak Piemonton: 924-ben és 935-ben Franciaországba menet, és 935-ben, 937-ben, 947-ben, 951-ben és 954-ben onnan visszafelé. De harcokról, dúlásokról ekkor a dél-olasz források beszélnek. A 937-es esztendőben a gazdag montecassinói apátság, a Benedek-rendi szerzetesek anyaháza mellett is elhaladtak, és a közelében letáboroztak, hogy egyik portyázó különítményüket bevárják. Ezalatt alkura került sor a magyarok és az apátság közt, amelynek birtokain sok földművest fogságba ejtettek. Montecassino évkönyvei pontos jegyzéket őriznek a váltságdíjra adott kincsekről: szerepel köztük nagy ezüstlámpa láncokkal, ezüstkelyhek és ezüstkanalak, tömjénfüstölő, húsz aranypénz, azonkívül gazdagon hímzett miseruhák, oltárterítők, ostyatartók, tizenhat szőnyeg, három selyempárna, különféle szövetek; látszik, hogy a szerzetesek a házukban található mindenfajta értéket összeszedtek, hogy kielégíthessék tárgyaló partnereik igényeit. A magyarok vállalkozása végül is rosszul ütött ki: a montecassinói krónikaíró feljegyzi, hogy megelégtelve a pusztításokat, az Abruzzók hegyi népei, a marsusok és pelignusok Trasacco mellett egy hegyszorosban csapdát állítottak a fosztogatóknak, nagy részüket megölték, és elvették zsákmányukat.

Ellenállással találkoztak 942. évi látogatásuk alkalmával is: ekkor történt a Benedek barát említette meghiúsult támadás Róma ellen, majd további, szabin földre tett portyázásuk alatt újabb vereséget szenvedtek Rietinél, amelynek hercege csapataival rájuk rontott és elűzte őket.

Az évtizedek múlásával tehát Itália lakói is megváltoztatták magatartásukat az idegen behatolókkal szemben: már nem voltak tehetetlen, szenvedő alanyai nyers erőszakuknak, hanem megpróbáltak védekezni, ahogy tudtak: várak, falak építésével és helyi ellenállás szervezésével, ha már a központi hatalom nem volt képes oltalmukat biztosítani. A mindenkori uralkodók,

Berengár bevált módszerét követve, ekkor is célszerűbbnek látták a fegyveres harc helyett a békés megalkuvást választani. Így Hugó király, mikor a magyarok 943-ban újabb hadjáratokat indítottak a keleti császárság, Németország és Itália felé, megegyezést kötött velük: 10 véka ezüstöt fizetett, hogy területét megkíméljék, és sikerült rávennie őket, hogy inkább az Ibériai-félsziget gazdag szaracén települései ellen induljanak. Vezetőket is adott melléjük, hogy odakísérjék őket; de mikor a csapatok a kopár Cran-fennsíkra értek, ahol napokig nem találtak ivóvizet és takarmányt lovaiknak, azt hitték, szándékosan félrevezették őket, hogy elpusztuljanak: kemény bosszút álltak hát kalauzaikon, és visszafordultak.

A zsákmányszerző hadjáratokat más, ellenséges országok felé irányítani szerencsés kiútnak bizonyult: ezt a módszert követte Hugó halála után kiskorú fiának gyámja, majd utóda: II. Berengár ivreai örgróf, I. Berengár unokája, aki 947-ben Taksony vezér seregének ugyancsak 10 véka ezüsttel adózott, és elérte, hogy a magyarok újra Dél-Itáliának forduljanak: látogatásuk emlékét Otranto városa őrizte meg, ahol kifosztották a bazilikát. Utolsó megjelenésük olasz földön. 954-re tehető, de akkor csak átvonulásról volt szó.

A nyugati kalandozásoknak - öt évtized alatt, 898 és 955 között nem kevesebbről, mint harmincháromról tudnak a források - I. Ottó német-római császár nagy augsburgi győzelme vetett véget 955-ben. Ettől kezdve a félsziget lakossága is megszabadult az örökös rettegés nyomasztó érzésétől. De a fél évszázadon át meg-megismétlődő riadalom és kétségbeesés híven tükröződik a kortárs és a századvégi európai krónikások feljegyzéseiben, akik egymást múlják felül a barbárok vadságának leírásában, sőt még egyes fennmaradt oklevelekben is, ahol a magyarok állandó jelzője a «legvadabb és legkegyetlenebb nép». Látogatásaik kitörölhetetlen emlékét őrzi számos, a mai napig fenn maradt észak-olasz helynév: így Långara, egy Vicenzához tartozó kis település, vagy a Verona melletti Ongarina. A magyarokról kapta nevét a Gorizia környéki Vogarisca is, Bologna és Mantova egy-egy külvárosát pedig még a 13. században is Ungariának hívták. De előfordultak Friuliban éppúgy, mint Padova vagy Bologna környékén olyan elnevezések is, mint «Magyar Gázló, Magyar Kikötő, Magyarok Tábora, Pogányok Háza, Magyar Part».

Toscana tartomány és Milano templomaiban külön miséket mutattak be «a pogányok ellen», és Istenhez könyörögtek, szüntesse meg a pogányok dúlását, amit bűneik büntetéseként bocsátott rájuk. És a magyarok ihlették az olasz irodalom egyik legrégibb ismert verses emlékét is, a modenai városfalak fegyveres őrségének dalát, amely éberségre inti az őrszemeket, a váratlan pogány támadás veszélyére figyelmeztetve:

«Óh te, ki ezen falakat őrzöd,
Ne aludj, intelek, hanem légy éber!»

Eredetiben latinul:

«O tu qui servas ista moenia,
noli dormire, moneo, sed vigila!»

Majd a város védőszentjéhez, Szent Geminianushoz
fohászkodik, akinek sírja a róla elnevezett templomban
már egyszer megmentette a várost:

«Most arra kérünk, bár rossz szolgálid vagyunk –
A magyarok nyilaitól ments meg minket!»

Eredetiben latinul:

«Nunc te rogamus, licet servi pessimi,
ab Ungerorum nos defendas iaculis.»

A dal hálaadással zárul a védőszent oltalmáért:

«A magyarok elvetemült
népe végül már gyűjtogat s mindenki
elveszti lakhelyét: de a szent
övéinek falait megőrzi»

Eredetiben latinul:

«Tandem urit Hungarorum
gens nefanda et cunctorum
loca perdit: sed suorum
Sanctus servat moenia.»

*(Monumenta Germaniae Historica. Poetae aevi Carolini. III, 703-6; La
letteratura italiana. Le origini, Milano, 1956, 246-249. *)*

*A teljes latin szöveg:

«O tu qui servas ista moenia,
noli dormire, moneo, sed vigila!

.....
Fortis iuventus, virtus audax bellica,
vestra per muros audiat carmina,
et sit in armis alterna vigilia,
ne fraus hostilis haec invadat moenia.
.....

Coniessor Christi, pie Dei famule,
Geminiane, exorando supplica,
ut hoc flagellum, quod meremur miseri
celorum regis evadamus gratia.
Nam doctus eras Attila temporibus
portas pandendo liberare subditos.
Nunc te rogamus, licet servi pessimi,
ab Ungerorum nos defendas iaculis.
.....

Tandem urit Hungarorum
gens nefanda et cunctorum
loca perdit: sed suorum
Sanctus servat moenia.»

A következő évszázadok folyamán az európai népek
közösségébe beilleszkedett magyarságot másféle szálak
kötötték az olaszokhoz, és ezek elhalványították pogány
elődei pusztító becsapásainak emlékét. Az olasz
köztudatban éppúgy, mint a régi történetírásban, a
kalandozó magyarok képe összemosódott a hunokéval,

a két népet azonosították, és a magyar betöréseket úgy
tekintették, mint Attila, Isten ostora támadásának
egyesen folytatását.

I. 2. Itáliai magyar emlékek a magyar államalapítástól az Anjoukig

I. 2./1.

Az új évezred küszöbén nagy változások mentek
végbe Európa északkeleti határvidékén, amelyben nagy
ívben, a dánoktól s lengyeleken át a magyarokig, jó
néhány nép hazáját találjuk. Most e területsáv lakóin
volt a sor, hogy feudális államokba szerveződjenek és a
keresztény művelődés körébe lépjenek.

Magyarországon a törzsi társadalom bomlása, a
társadalmi rétegek ellentéteinek erősödése már
korábban is a feudalizmushoz vezető utat egyengette. A
keresztény hit is kezdett visszhangra lelteni, keleti és
nyugati változatában egyaránt. Az új fejedelmi hatalom
kiépítésére már Géza fejedelem (972-997) megtette az
első lépéseket. A történelmi döntés keresztülvitele,
kierőszakolása, a magyar állam megalapítása és egy új,
nagy periódus elkezdése azonban I. (Szent) István
(997-1038) nagy uralkodói, államférfiúi egyéniségéhez
fűződik.

A fiatal magyar államnak nagy veszélyekkel kellett
megbirkóznia. Az egyik kívülről fenyegette, a német
feudális császárok részéről, akik mindent megtettek,
hogy a cseh, lengyel és magyar államalakulatokat sorra
hatalmuk alá szorítsák. A másik belülről, azon elemek
részéről, akik a régihez, a törzsi rendhez, a
pogánysághoz ragaszkodtak. A kettő kombinációból
adódtak, hogy István király halálát követő idők
küzdeldmei. Orseolo Pétert, István unokaöccsét és
utódját (10-38-1041), akit a «szolgarendűekkel»
összefogó Aba Sámuel elűzött, III. Henrik császár, a
ménfői csata (1044) után vazallusként ültette vissza, de
őt a Tiszántúlról elinduló pogány lázadás újra elsöpörte.
Ennek lett áldozata Gellért püspök is, azon Duna fölé
ugró hely oldalán, amely ma is a nevét viseli (1046). Az
Oroszországból hazatérő I. Endre (1046-1060)
azonban, mint törvényéből is kitűnik, szembefordult a
pogánysággal és István művét folytatta, miközben III
Henrik még két ízben is fegyverrel próbálta
Magyarországot meghódítani, de hibába.

Krónikáinkban minderről sok regényes részlet
olvasható, így többek között, Henrik dunai hajóinak
meglékeléséről (1052), majd királyok s hercegek belső
viszályáról Salamon (1063-1074) és I. Géza (1074-
1077) idején. Mindezen nehézségek ellenére a magyar
feudális állam a XI-XII. század fordulójára, I. (Szent)
László (1077-1095) és Könyves Kálmán (1095-1116)
idejére megszilárdult. Erre vallott, egyebek között,
Horvátországnak dinasztikus úton, önálló testként, a
magyar koronához kapcsolódása, valamint Kálmán
törvényeinek (1096) számos intézkedése.

Ettore Roesler Franz és G. B. Piranesi: a római S. Stefano Rotondo templom (Róma, Római Múzeum, Piranesi: Római régiségek)

A Rómában élő Triznya-Szőnyi Zsuzsa többek között az alábbiakat írja *«Korunk»* 2000. decemberi számában *«Róma és a keresztény magyar kultúra»* c. írásában: *«[...] Az első magyarok, akik ezer évvel ezelőtt Rómába érkeztek, a kereszténység legújabb országa számára szent koronát és áldást kértek. A francia származású, tudós II. Szilveszter pápa biztosan megértette a nemrég még Európát fenyegető portyázó lovas nép megtérésének jelentőségét, és így szólt hozzájuk: «Én csak apostoli vagyok, a ti királytok valódi apostol.» Ezzel megnyílt az út Magyarország keresztény műveltsége felé. Az eseményre latin nyelvű márványtábla emlékeztet a lateráni bazilika jobb oldali mellékhajójában.*

Szent István a Rómába érkező magyarok számára zarándokházat és kis templomot emeltetett a Szent Péterbazilika tözsomszédságában. A 18. században, amikor nagyméretű sekrestyét építettek a bazilikához, lebontották a magyar zarándokházat és a kis templomot. Nyolc gránitoszlopát felhasználták az új építkezéshez: egyedül ezek maradtak meg Szent István ősi templomából. De a bazilika külső falán emléktábla hirdeti, hogy egykor itt állt a magyarok szent királyának temploma.

Sok ezer zarándok között az 1350. jubileumi évben Nagy Lajos király is imádkozott itt, majd 1433-ban Zsigmond magyar király a Via Flaminian vonult be Rómába, kíséretében Hunyadi Jánossal.

Kétszáz év elteltével ismét előkelő magyar urak lovascsapata érkezett Rómába egy díszhintő kíséretében, amelyben maga Pázmány Péter esztergomi

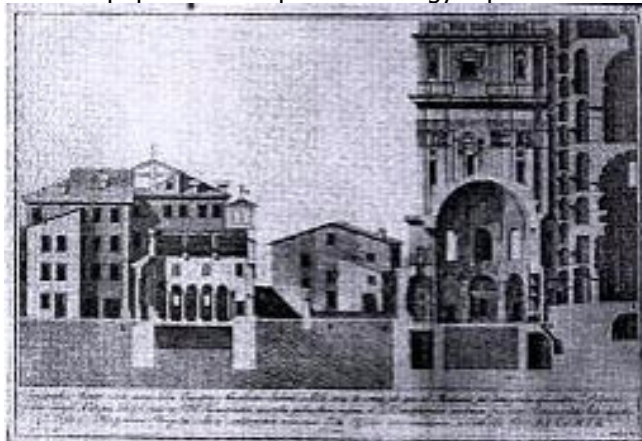
érsek, bíboros ült. A nagy jezsuita hitszónok egy világtörténelmileg fontos diplomáciai küldetésben jött a pápához, hogy a bécsi császárral katolikus szövetséget alakítson a francia befolyás leküzdésére. A Vatikánban ünnepélyesen fogadták, de célját nem tudta elérni. Pázmány tanítványa, a költő Zrínyi Miklós ifjú korában járt az Örök Városban. VIII. Orbán pápánál is tisztelt, aki maga is írt verseket, és könyvét odaajándékozta Zrínyinek, amelybe — mintha a szigetvári hős jövőjét látta volna —, ezt írta be: *«A bátor sas nem költ félénk galambot.»*

Egy 1674-ben megjelent nagyszzebeni könyv tanúskodik egy korabeli késmárki diák csodálatos római kalandjáról. Igaz, nem igaz? A legenda szerint 1674-ben nagyszombat napján a Szent Péter-székesegyház tornyában a sekrestyés egy idegen öltözetű, mély álomba merült ifjút talált. Nagy nehezen felébresztette, de a diák sehogy se értette, hogy mi történt vele. Latin nyelven elmondta, hogy Kopeczky Mihály a neve, Késmárkon tanult. Nagy vágya támadt, hogy az Örök Várost lássa, és mivel hallotta, hogy a harangok húsvétkor Rómába repülnek, elhatározta, hogy a haranggal együtt ő is útra kel. Felmászott a késmárki toronyba, és az öreg harang belsejében szíjjal a harang ütőjéhez kötözte magát. Hirtelen nagy rázkódást érzett, elvesztette az eszméletét, és csak akkor nyerte vissza, amikor Szent Péter templomának sekrestyése fölébresztette. Kopeczky esete óriási feltűnést keltett Rómában a pápai kúrián is, ahol érdeklődéssel hallgatták kalandos utazását. Az ifjú nem is ment vissza Késmárkra, és állítólag Rómában nagy „karriert” futott be.

Zrínyi után a 18. században is találunk híres magyar költőt Rómában: a jezsuita Faludi Ferencet, aki, mint előtte kétszáz évvel Lászlai, a Szent Péter-bazilika magyar gyóntatója volt. Ötévi római tartózkodása alatt írta meg műveinek jó részét, amelyekben a hazától távol a legtisztább magyar stílus művelőjeként alkotott remekművet.

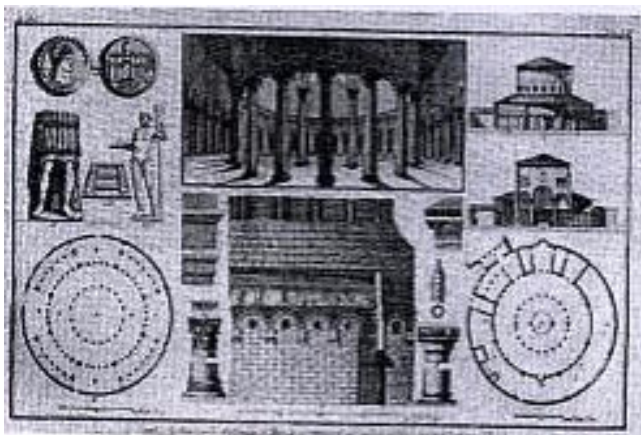
A „legnagyobb magyar”, Széchenyi először 1814-ben mint fiatal tiszt járt Rómában, de a város klasszikus műveltsége, az ókori romok és a művészeti alkotások olyan hatással voltak rá, hogy élete során többször tért vissza, hosszabb tartózkodásra is.

Régi magyar emlékek fűződnek az egyik legkülönösebb ősi római templomhoz, a Santo Stefano Rotondóhoz, a Kerek Szent Istvánhoz. Nevét nem a mi királyunktól, hanem István vértanútól kapta. 1454-ben V. Miklós pápa a körtemplomot a magyar pálos rendnek

Árpád-házi Szt. István templomának és menedékházának homlokzata

adta a mellette lévő kolostorral együtt. Itt laktak a Szent Péter-bazilika magyar gyóntatói is. Az oltárt István és László királynak szentelték, de a pálosok száma a mohácsi vész után ritkulni kezdett. 1580-ban XIII. Gergely, a naptárreformáló pápa a Collegium Germanicum-Hungaricumnak ajándékozta a templo-

A római S. Stefano Rotondo templom részletei (D'Agincourt: Művészettörténet)

mot. Azóta is a jezsuita papnevelő kollégiumé, ahol ma is sok magyarországi és erdélyi ifjú tanul.

Az ötvenes években a Santo Stefano Rotondo Mindszenty bíboros címtemploma volt, de a magyar hercegprímás, fogoly lévén, nem gondoskodhatott bazilikájáról. A tető beomlással fenyegetett, a falakról hullott a vakolat. „Tilos” feliratú tábla fogadta az ide vetődő turistákat. [...]»

Olaszországban található freskók szent királyainkról is. Szent István királyunk freskója a Venturoli Kollégium (ex Magyar – Horvát Kollégium) refektóriumában található:

Szent István királyunk freskója (Forrás: Európai Utas)

Most nézzük az árpád-házi királyok külpolitikáját a magyar-olasz kapcsolatok tükrében, amelyekben jelentős szerepet játszottak a királyi házasságok.

Az Árpádok külpolitikájának – a mindenkor uralkodóházak mintájára – kezdettől fogva döntő fontosságú tényezője volt a családi összeköttetések létesítése más országok hatalmon lévő dinasztiáival. A

királyi sarjak születésüktől kezdve engedelmes eszközeivé váltak a pusztán politikai számításból sugallt házassági kombinációknak; egyéni érzéseik éppúgy nem játszottak szerepet, mint a trónöröklés kérdésében a személyes érdem vagy rátermettség a születési előjogok vagy pártérdekek mellett.

Már Géza fejedelem tudatosan alkalmazta ezt a hatékony gyakorlatot népe beilleszkedéséért célzó törekvései előmozdítására, amikor István fiát II. Henrik bajor herceg leányával, a későbbi II. (Szent) Henrik német-római császár húgával, Gizellával házásította össze, egyik lányát pedig, aki a velencei krónikás szerint «éppúgy kitűnt nemes előkelőségével, mint megnyerő arcával és feddhetetlen hírével», a tizennyolc éves Orseolo Ottó velencei dogéhoz adta feleségül.

A fiatal doge családjának már harmadik nemzedékét képviselte a tengeri köztársaság legfőbb méltóságában. Nagyapja, a szentség hírében álló I. Péter doge alig kétévi uralkodás után lemondott, és szerzetesi visszavonultságban, egy pireneusi kolostorban töltötte hátralevő életét; apja, II. Péter viszont kormányzásának tizenhét éve alatt jelentősen növelte Velence tekintélyét a német-római és a bizánci császárral kötött előnyös szerződésekkel és városa fennhatóságának kiterjesztésével Dalmácia egy részére: ő volt az első a velencei államfők hosszú sorában, aki a «Dalmácia hercege» címet viselte. Halála után, 1009-ben fiát, Ottót választották utódául, míg másik fia, Orso gradói pátriárka, a harmadik, Vitale pedig Torcello püspöke lett. Az Orseolók hatalmának növekedése azonban ellenük fordította a féltékeny velencei patríciuscsaládokat és a gradói egyházi méltóság megszerzésére áhító aquileiai pátriárkát, aki Konrád német-római császár támogatását élvezte. A pártharcok viszontagságai során a doge és családja kétszer menekült el, és kétszer hívták vissza a trónra. De a második alkalommal már nem volt ideje visszatérni: száműzetésben halt meg a rokon bizánci császár udvarában, 1031-ben. Özvegye és fia István királynál talált menedéket, aki éppen akkor vesztette el egyetlen fiát, Imre herceget.

Az ifjú Orseolo Pétert a körülmények alakulása mintha előre kijelölte volna a trónutódlásra. A betegeskedő király saját rokonsága példáján is kénytelen volt tapasztalni, hogy gyökeres újításai még mindig makacs ellenállásba ütköznek a magyarság régi hagyományokhoz ragaszkodó rétegeiben, és saját unokatestvére, Vazul híveinek összeesküvése meggyőzte arról, hogy velencei unokaöccsében találhatja meg életműve fennmaradásának legjobb biztosítékát. Péter családi hagyományai, keresztény nevelése, latin műveltsége és Velencében, majd Bizáncban szerzett tapasztalatai reményt nyújtottak arra, hogy királyságában nagybátyja célkitűzéseinek folytatója lesz; ennek alkalma volt meggyőződni hadvezéri képességeiről, határozottságáról és erélyéről is, miután királyi katonasága élére állította. A magyar főurak egy része azonban elégedetlenül fogadta az Árpád-ház férfitagjainak mellőzését a trónörökös kijelölésénél, és sérelmesnek találta a király környezetében élő, külföldről jött udvari emberek befolyását. Ez a befolyás István halála után még növekedett, hiszen utódának szüksége volt a belső pártérdekektől független és a trón árnyékában élő

tisztségviselők és katonák, németek és olaszok támogatására. Ezek sem tudták azonban megakadályozni megbuktatását, amiben közrejátszott elődjétől merőben különböző, szabados életmódja, lobbanékonyága és akaratának kíméletlen érvényesítése - két püspököt elmozdított állásából, mert nem értettek egyet rendelkezésével -, valamint a német birodalommal határsértések miatt folytatott szükségtelen háborúskodása, végül pedig az özvegy Gizella királyné sérelmei, akit - talán hogy károsnak ítélt túlzott jótékonykodását megakadályozza - megfosztott javaitól, és őrizet alá helyezett. Péter a fenyegető helyzetben sógoránál, Adalbert osztrák örgrófnál és III. Henrik német császárnál keresett menedéket.

A helyébe választott Aba Sámuelnek, István király sógorának uralma azonban nem kevesebb elégedetlenséget váltott ki; végül már az ellene fordult főurak képviselői szorgalmazták III. Henriknél Péter visszahelyezését, és ez 1044-ben, Aba Sámuel ménfői veresége és halála után meg is történt Székesfehérváron, ünnepi külsőségek között.

A későbbi magyar krónikák, amelyeknek szerzői a Vazul ágából származó Árpád-házi uralkodók környezetéhez tartoztak, így Kézai Simon Gestája és ennek 14. századi folytatása sötét színekben festik le Péter szerepét, érthetően arra törekedve, hogy a bukását kísérő tragikus eseményekre elfogadható magyarázatot találjanak. «Miután Péter király lett - írták -, minden királyi jóakaratot levetkőzött, és német dühvel vadulva Magyarország nemeseit megvetette, az ország javait kevély szemmel és telhetetlen szívvel falta a fenevadak módjára ordító németekkel és fecske módra csácsogó olaszokkal.» A király élvhajászó környezete erőszakoskodásaival is felingerelte az embereket: «Azon időben - folytatja a krónikás - senki biztos nem lehetett felesége tisztasága, leánya és húga szüzessége felől a király testőreinek támadásai miatt, kik büntetlenül erőszakoskodtak vala.» [*Chronici Hungarici compositio saec. XIV. Scriptore Rerum Hungaricarum tempore ducu, regumque stirpis Arpadianae gestarum. I. Budapest, 1937. 323 old.*]

Az elfogulatlanabb szemlélet különbséget tesz a fiatal Orseolo uralkodásának első és második korszaka közt, és hibái mellett javára írja, hogy megbuktatása előtt jó szándékkal törekedett nagybátyja politikájának folytatására. Nevéhez fűződik a pécsi székesegyház építése és az óbudai káptalan megalapítása; azt is feljegyezték róla, hogy az ellenségei elől menekülő Kázmér lengyel herceget nagylelkűen oltalmába fogadta. Száműzetésének keserű tapasztalatai azonban bizalmatlanná tették: visszatérése után hatalma fenntartása érdekében idegen zsoldosainak fegyvereire és a német császár védelmére támaszkodott. Ezért a védelemért súlyos árat kellett fizetnie: Henriknek jó alkalmul szolgált, hogy mint már Lengyelországot és Csehországot, a magyar királyságot is fennhatósága alá helyezze. 1045 májusában, pünkösdi ünnepén, a fehérvári székesegyházban Péter országa nagyjaival hűbéri esküt tett a német császár és kísérete előtt. Ez az aktus megpecsételte sorsát. A magyar előkelők nem voltak hajlandók belenyugodni az ország féltékenyen őrzött függetlenségének feladásába. Az idegenek elleni gyűlölet még jobban fellángolt, mikor a király, aki nyomára jött az elégedetlenek tervének, hogy helyébe

Vazul száműzött fiait ültessék a magyar trónra, kemény megtorlással válaszolt: az összeesküvőket részben kivégeztette, részben a hagyományokhoz híven megvakíttatta, hogy egyszer s mindenkorra elrettentse ellenfeleit a hasonló kísérletektől. De a terror éppen az ellenkező hatást váltotta ki: az ország nagy szorongatásában - a krónikás szavai szerint - «inkább a halált választotta volna, mint hogy ilyen nyomorultul éljen». [Sriptores i.m. 337.old.] Mikor Vazul két fia, Endre és Levente fegyveres seregükkel átlépték a keleti határt, Kelet-Magyarországon ellenállhatatlan erővel lángolt fel a Vata vezette felkelés a király idegen hívei ellen — és a «fecske módra csácsogó olaszokat» éppúgy nem kímélte a nép pusztító haragja, mint a gyűlölt és hatalmaskodó teutonokat. Az idegengyűlölettől táplált mozgalom már a Nyugatról behozott idegen vallást, a kereszténységet és a nyugati mintájú intézményeket, törvényeket és szokásokat is meg akarta semmisíteni, hogy a pogány ősök hagyományaihoz visszatérjen: keresztényirtásának esett áldozatul Budán Gellért püspök is.

Péter sorsa is beteljesedett, mielőtt még Endrével szembekerülhetett volna. A dogék ivadéka nem adta fel rögtön a harcot. Igyekezett összegyűjteni fegyvereseit, és tárgyalni próbált ellenfeleivel. De mikor Endre követekatonáival megkísérelte foglyul ejteni, egy majorba menekült, és elkeseredett harcban három napig tartotta magát, míg támadóinak, kíséretét leölve, sikerült hatalmukba ejteniük. Megvakítva, sebesülten hurcolták Fehérvárra, ahol nem sokkal utóbb belehalt sérüléseibe. Péter tragikus végével egyidőben az Orseolók befolyásos nemzetsége is letűnt a történelem színpadáról. A köztársaság polgárai nem túrték, hogy a választás útján betöltendő dogei méltóság öröklődővé váljék, és egyetlen család sajátítsa ki magának. Ennek megakadályozására később, 1275-től fogva a velencei Nagytanács rendelete esküvel kötelezte a megválasztott államfőt, hogy sem ő, sem fiai vagy unokái nem kötnek házasságot idegen nővel a Tanács jóváhagyása nélkül) nehogy a valamelyik uralkodóházzal létesített családi kapcsolat támogatásul szolgálhasson hatalmuk állandósítására.

Az Árpádok házasságai itáliai fejedelmi családokkal viszont korántsem zárultak le a szerencsétlenül végződött velencei rokonsággal. Könyves Kálmán Ruggero Altavilla szicíliai uralkodó leányát, Busillát vette feleségül, hogy a normann dinasztia kiterjedt rokoni kapcsolatai révén Bizánchoz közeledjék, de házasságuk gyermektelen maradt. A szicíliai kiráylány kíséretében Magyarországra érkezett lovagok által azonban a tudományok iránt fogékony király érintkezésbe került a Dél-Itáliában virágzásnak induló műveltséggel.

II. Endre, a tizenharmadik árpád-házi király testvére, Margit, Bonifác monferratói örgrófhhoz ment nőül, aki részt vett a IV. kereszties hadjáratban, amely Jeruzsálem helyett Konstantinápoly elfoglalásával végződött. A vállalkozás fővezérét, Balduin flandriai gróft 1204-ben görög császárrá koronázták, a bizánci birodalom pedig részeire bomlott. Bonifác és felesége Makedóniában létesítettek királyságot a bizánci császár hűbéreseiként, de uralmuk nem volt hosszú életű: 1221-ben, az új bizánci uralkodó gyengeségét kihasználva, Theodórosz Angelosz epeiroszi fejedelem elfoglalta Makedóniát. Az özvegyen maradt Margit

anyakirálynő, mint annak idején Orseolo Ottó özvegye, Magyarországon, testvérénél talált menedéket, fia, Demetrius pedig II. Frigyes szicíliai királyhoz menekült. Endre a Szerémség kormányzását bízta nővérére, aki uralkodása idején minden befolyását felhasználta, hogy számára a bizánci koronát megszerezze.

II. Endre Meraniai Gertrúddal kötött első házasságából házasságából öt gyermeke közül, Mária, Béla, Erzsébet, a későbbi szent (a szeretet nagy szentje), IV. Lajos thüringiai tartománygróf feleségéről (Sárospatak, 1207–Marburg, 1231. november 17.), számtalan olaszországi ábrázolás található.

A régi Szent Erzsébet ábrázolásokon láthatjuk, hogy a XIII. században minden attributum, minden külső jel nélkül jelenítették meg. Vannak olyan Erzsébetet ábrázoló képmásaink is a XIII. századból, amelyek szentünket fátyollal és koronával, kezében könyvvel ábrázolják. Erzsébet megértette az Evangélium ígét és életét is ehhez alakította. A kezében lévő könyv a bizonyosság erre.

A XIV. századbeli ábrázolások koldussal, nyomorékkal, vagy bélpoklossal jelenítik meg őt.

A XV. század művészeinél egy olyan edényt tart, amelyben halak és kenyérek találhatók. Néha korsó is van a kezében. Ruhája gyakran nyomorúságos ezeken az ábrázolásokon, amelyeken kórházi betegeket ápol, akikben maga Krisztus rejtőzik.

Későbbi időkben jelképe a korona - gyakorta hármaskorona is - amit a szent levesz a homlokáról. A hármaskorona pedig a szűzet, az anyát és az özvegyet jelképezi egyes magyarázatok szerint.

Erzsébetet időnként úgy is ábrázolják, hogy templomot, - többnyire a róla elnevezett marburgit - tart a kezében. Csak jóval későbbi időkben ábrázolják Erzsébetet fejedelmneként, harmadrendiként, vagy amint pénzt ad a szegényeknek.

A «nazarénus»-nak nevezett festőcsoport a XIX. században kezdte meg a német művészetben a rózsacsoda motívumnak, ennek a későbbi időkben Erzsébetre alkalmazott legendának képzőművészeti megvalósítását. Moritz von Schwind egyik képén rózsákkal ábrázolja Wartburg várában Szent Erzsébetet.

Magyarországi v. Tübingiai Szt. Erzsébet Gherardo Starnina (Firenze, 1354 – 1403) olasz festő munkája

Ennél azonban sokkal szobor- és találozban festette meg ugyanott az irgalmasság hét cselekedetét.

Nem kerüli el figyelmünket az sem, hogy Erzsébetet többnyire rózsákkal a kötényében, kosarában ábrázolják. Ennek eredete az a legenda, mely szerint férje halála után Erzsébet továbbra is gondoskodott a szegényekről. Egy alkalommal kenyereket vitt gondo-

zottjainak, mikor sógorával, Henrikkel találkozott. Annak kérdésére, hogy mit visz kosarában, Erzsébet tartva attól, hogy esetleg megtilthatják neki a jótékonykodást, így válaszolt: rózsákat. Mikor megmutatta, a kenyerek helyett illatos rózsák voltak kosarában. Isten nem akarta, hogy a szent asszony hazudjon.

Más történetekben Erzsébet az apjával (3 évesen) vagy férjével találkozik.

Erzsébet tisztelete a 13. századtól nagyon gyorsan elterjedt egész Európában. Egymás után alakultak a Szent Erzsébet-kórházak, templomok, kápolnák és kolostorok. A «Szentek, boldogok és tanúk» c. olasz honlapon az Árpád-házi Szent Erzsébet többféle művészi megjelenítését láthatjuk.

Ünnepét 1670-ben vették föl a római naptárba temetésének napjára, november 19-re. Az 1969-es naptárreform alkalmával ünnepét visszatették november 17-re, halálának napjára, Magyarországon azonban maradt az eredeti napon.

Most, születésének 800. évfordulóján a világ minden táján, ahol tiszteletben tartják az Árpád-házi szentet, megemlékezéseket, konferenciákat, tartanak, beleértve a vallásos szertartásokat is.

Itáliában is korán támadt tisztelet az Árpád-házi Szent Erzsébet iránt. Nagybátyja, Berthold pátriárka († 1251) alapítványt létesített névnapjára. Templomokat és kolostorokat szentelt neki Bologna (1234-ben) – ld. lent: Finale di Emilia (Bo) Szent Erzsébet temploma látható -, Perugia (1338),

Firenze (1337). Róma pedig a Tizenkét Apostol templomának egyik kápolnáját. A nápolyi „Donna Regina” templomot Mária magyar királyné († 1323) alapította:

Róma: Ara Coeli-templom Erzsébet-képe (Forrás: Új ember)

Santa Maria di Donna Regina

Falfestményei Szent Erzsébet életéből vett jeleneteket ábrázolnak. Különösen sok oltárt és képet szenteltek nevének a ferences kolostorokban és templomokban. Más országokban is korán választották már védőszentté, mint pl. Granada (kolostor és templom), Lille, Lyon, Lwen, Metz, Reims, Strassburg, Valencienne, Winchester (1301-ben létesült Erzsébet-kollégium).

Most pedig íme két más megjelenítése:

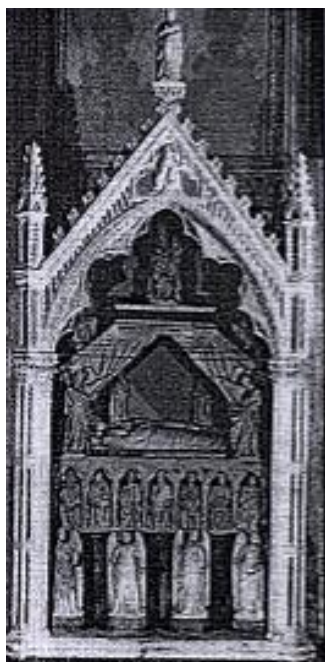

*Assisi: Santa Maria degli Angeli Bazilika fa domborműve
(Forrás: Új ember)*

Az előbb említettem Mária nápolyi magyar királynőt. II. Károly, azaz Anjou (Sánta) Károly (1254 – 1309), felesége, akitől tizenhárom gyermeke született. Férje nevét «Sánta» melléknévvel kísérve őrizte meg a hagyomány, de a fennmaradt feljegyzések dicsérik vonásai szépségét, délceg tartását, nyájas modorát. A francia udvari műveltséget hozta magával a dél-olasz

királyságba., ahol II. Frigyes az itáliai tudomány és irodalom legvirágzóbb központját teremtette meg. Mária hercegnő, V. István (1270-1272) legidősebb lánya a nápolyi követek és saját udvara kíséretében, gazdag kelengyével ellátva, feldíszített hajón érkezett Zarából a dél-olasz kikötőbe. Vele jött többek között Sixtus mester, esztergomi kanonok, a küldöttség vezetője, és Kézai Simon, a «*Gesta Hungarorum*» szerzője, akik előzőleg már többször jártak Itáliában: Sixtus római követként, míg Kézai valószínűleg olasz egyetemek diákja is volt. Mária magyar környezetét később is maga mellett tartotta. A források megőrizték első udvarhölgyének, a hatalmas Csák nemzetséghez tartozó özvegy Ágnesnek a nevét; három fiának gondozója egy Éva nevű magyar nő volt. Élete későbbi korszakában is szerepeltek magyarok udvari emberei és birtokának intézői között. Elkísérte Nápolyba apja és nagyapja udvari káplánja is, aki Andrea Ungaro néven megírta latin nyelven Anjou I. Károly győzelmes háborújának történetét Manfréd, II. Frigyes császár fia ellen. A spanyol hajóhadtól elszenvedett vereség következtében II. Károly fogságba esett, s ezzel Mária életében is megkezdődött a megpróbáltatások korszaka. Nehéz helyzetében mindent megmozgatott férje kiszabadítása érdekében. Több mint négy évig tartott, amíg Sánta Károly szabadon bocsátását sikerült keresztülvinni: 1288 őszén látta viszont férjét Aix-en-Provence-ban.. Három fia, Lajos, Róbert és Rajmond Aragóniai Alfonz túszaik lettek, s csak 1296-ban kerültek haza. A királyné fél évig, férje visszatéréséig vitte az ország ügyeit, a helyi krónikások kiemelik tapintatát és igazságosságát hivatala ellátásában. Ezeket később kamatoztatta unokája magyar trónjának biztosításában. A folyton forrongó magyarországi helyzet arra készítette az idős királynét, aki Nápolyból állandó figyelemmel kísérte régi hazája eseményeit, hogy ismét Magyarországra utazzon – előtte, 1308 áprilisában a pápai küldöttséggel utazott Magyarországra - és jelenlétével megpróbálja elsimítani az ellentéteket unokája és a királyi önkény ellen lázongó főrendek között. 1309 óta özvegy királyné férjét harmadik életben maradt fia, Róbert követte a trónon. Az anyakirályné utolsó éveit főleg a jótékonságnak és egyházi létesítmények támogatásának szentelte. A Nápolyban megforduló magyarokat külön pártfogásában részesítette; feljegyezték róla, hogy az ott tanuló Miklós aradi préposttól betegsége alatt ő gondoskodott. A nápolyi nép tisztelettel vette körül; emléket máig őriz a róla elnevezett S. Maria di Donna Regina - a Királyné Asszony Szűz Mária-temploma - Nápoly belvárosában. A 7. század végéről származó eredeti épületet a mellette álló kolostorral az 1293-as földrengés elpusztította; Mária egy évtizedig tartó munkálatokkal alapjaiból újra felépítette a templomot, amely belső beosztásával példa nélkül áll az egyházi építészetben: hajója két emeletre volt osztva, és ezek a szentély felé nyitva álltak, hogy a szomszédos kolostor apácái felülről, a többi templomlátogatótól elválasztva vehessenek részt a szertartásokon. A királyné külön hozatott énekelni tudó apácákat, hogy kedves templomában a híveket karéneikkel gyönyörködtessék. Sienából behívott, Simone Martini és Pietro Lorenzetti művészetéhez közel álló mesterek díszítették freskóikkal az emeleti hajót; az Utolsó

Ítéletet ábrázoló képsor alakjaiban a királyné családjának tagjait örökítették meg. Ott volt férjének és két fiának, a korán elhunyt Martell Károlynak és Péternek koronás alakja, a nők csoportjában pedig anyja, nővére Erzsébet és nagynénje, Árpád-házi Szent Margit, akinek kolostorában gyermekkorában egy részét töltötte. De ott voltak az Árpád-házi királyné nemzetségének kiemelkedő tagjai is: Szent István, Szent László, és egy képsor nagyapja szent életű testvérének, tüngiai Erzsébetnek élettörténetét elevenítették fel. A messzire szakadt magyar hercegnő így akart maradandó emléket állítani nagy múltú családjának az idegen országban, ahol leélte életét.

Árpád-házi Mária királyné, II. (Anjou) Károly feleségé-nek síremléke a nápolyi S. Maria di Donnaregina temp-lomban, Tino da Camaiano alkotása (Forrás: Jászay Magda i.m.)

A templomot a 17. században lezárták, az apácák helyette újat építettek. A 19. században az épületnek más rendeltetése volt, a freskókat lefedték, majd később újra feltárták. A II. világháború bombázásai végül betetőzték az idők rombolását; azóta a templom zárva maradt. Sérült falai közt rejtő Mária sírját is a díszes síremléssel, amelyen Tino da Camaino a királyné fekvő alakját faragta ki: az egyetlen, amelyet korabeli szobrász az Árpád-ház egyik tagjáról készített. A fekvő anya szarkofágjának oldalát számos gyermekének figurái díszítik: köztük az is, akinek fiát szívós akarattal segítette hazája trónjára, hogy történetében új, virágzóbb korszak megindítása legyen.

Felhasznált irodalom:

Jászay Magda: *Párhuzamok és kereszteződések. A magyar-olasz kapcsolatok történetéből*; Gondolat, Budapest, 1982.
Magyar történelmi kronológia az őstörténetől 1970-ig, Tankönyvkiadó, Budapest, 1979.
Magyarország története képekben (Szerk. Kosáry Domokos), Gondolat, Budapest, 1985.
 Elfride Kiel: *A szeretet nagy szentje Árpád-házi Erzsébet* (Ford. Possonyi László) Szent István Társulat, Budapest, 1970.
 Triznya-Szőnyi Zsuzsa: *Róma és a keresztény magyar kultúra* <http://www.korunk.org/oldal.php?ev=2000&honap=12&cikk=3523>
 Lorio Banfi: *Ricordi ungheresi in Italia*, Editrice R. Accademia d'Ungheria, Roma, MCMXLII-XX E. F., pp.2 06

Forrás, az eredeti, teljes, képes cikk:

<http://www.osservatorioletterario.net/italmagarynyomok.pdf>

1.) Folytatjuk

AZ ETRUSZKOKRÓL ÉS ÍRÁSUKRÓL - «Valóban etruszk írás?» Mit tudunk az etruszkokról? - VI.

VI. 1. HERODOTOSZNAK IGAZA VOLT: AZ ETRUSZKOK KÖZEL-KELETRŐL JÖTTEK

Írtam már arról, hogy az etruszkok Közel-Keletről érkezésének hipotézisét a ferrarai Tudományegyetem biológus professzora, **Dr. Guido Barbujani** megerősíti. E DNS-vizsgálatának eredménye szerint a az etruszkok hasonlóbbak a Földközi-tengeri (mediterráni) térség keleti partvidékén élőkhöz, s ezt bizonyítja az Anatóliában maradt törökökkel való affinitás, amely még kis etruszk jellegre utal. De a ferrarai professor szerint nem szabad Itáliába irányuló tömeges népvándorlásra gondolni, csak bizonyos azon népek migrációira, amelyek a kelet-mediterrán népekkel biológiailag mélyen kicserélődtek.

Néhány századra volt szükség, hogy az etruszkok elérjék civilizációjuk ragyogó csúcspontját, ami Kr. e. a VI. században valósult meg, a kartágóiak szövetségeseiként az egész nyugati Mediterránt dominálják. Hagyatlásuk Kr. e. 500 körül kezdődik a Tarquiniak Rómából való elűzésével s domíniumuk Kr. e. 200 közepén ér véget a rómaikkal való beolvadásukkal. Mint amilyen titokzatosan megjelentek, ugyanolyan rejtélyességgel és hirtelen eltűntek (v.ö. e sorozat III. részével: 2006/2007. 53/54. sz. 67-73. lap [olaszul]; 2007. 55/56. sz. 84-93. lap [magyarul: több cikkből összevont hosszabb írás.]

Így a hipotézis bizonyossággá válik nemcsak a mai kutatóink számára, hanem a Kr. e. V. sz.-ban élt Herodotosz számára is, aki azt állította, hogy az etruszkok tengeri úton Lidiából, Kis-Ázsia tartományából érkeztek, mint ahogy a folyóiratunk 2007. 55/56. számában (magyarul ld. 57/58. sz.) is írtam. Tehát a genetika Herodotosznak ad igazat. Most menjünk tovább: ezt a történelmi tényt nemcsak a fent említett kutatási eredmények támasztják alá, hanem egy másik kutatás is, amelyet a torinói Tudományegyetem kutatócsoportja végzett Dr. Alberto Piazza professzor vezetésével az Arno és a Tiberisz közötti területen élő leszármazottak egy csoportjáról. A professor úr a nizzai évenként megrendezett «Az emberi genetika európai társadalma» c. kongresszuson (2007. június 16-19.) kutatótársaival együtt részletesen beszámolt az etruszkok eredetével kapcsolatos vizsgálataikról. Murlo és Volterra néhány lakójának Y kromoszómáját vizsgáló, a Mediterrán különféle területein élőkével való összehasonlító analízis során előbukkant nyomok alapján bebizonyosodott, hogy Herodotosz teóriája az etruszkok anatóliai eredetét illetően megalapozottnak tűnik.

Ugyanis Törökország és Toscana területén élő emberek genetikai mintáinak összehasonlítása során megállapították, hogy azok egyezései jelentékenyek. A torinói kutatók néhány volterrai (116 személyt vetettek vizsgálatok alá), az előző cikkben említett murlói (86 személy) és Casenta völgyi (61 ember) lakók DNS-étől indultak el. Mindegyik önkéntes kísérleti alany legalább három generáción át él az említett helységeken és ezen területek tipikus családnévét (vezetéknévét) viselik. Ezek a kritériumok arra szolgáltak, hogy sikerüljön az emigráció kizárásával kiválasztani az ún. Doc-etruszk leszármazottakat. A „kortárs et-

ruszkok” genetikai kódját szembeállították 1264 Toscanából, Észak-Itáliából, Dél-Balkánról, Szicíliából és Szárdiniából, valamint Lemnosból és Anatóliából származó s ott élő egyénekével. A vizsgált gének alapján kiderült, hogy öt ember génje utal hitelesen törökországi, lemnosi és anatóliai eredetre s egy tipikus murlói lakos génje tökéletesen megegyezett az anatóliaiakkal. Nagyon gyenge genetikai megfelelés volt tapasztalható a tirrén és más itáliai leszármazottak között. Murlóból és Volterrából származó DNS-mintaanyag – magyarázta Piazza professzor – a keleti népekkel sokkal több megegyezést mutat, mint a félsziget más lakóival. Tehát, így az ő kutatási eredményük is alátámasztja Herodotosz elméletét, hitelesítvén, hogy az etruszkok az ősi Lidiából érkeztek Itáliába. Hogy ebben 100 %-ban biztosak lehessünk, ahhoz még a torinói kutatók kiterjesztik elemző vizsgálataikat Toscana más vidékeire is. Megkísérelnek DNS-mintákat venni az eltemetett halottaktól is.

Emlékeztetem Olvasóimat arra, hogy a ferrarai Tudományegyetem kutató biológusa, Dr. Guido Barbujani professzor három évig kísérletezett 30 etruszk sírból vett DNS-mintatörödékekkel. Ő is az etruszkok Anatóliából, vagy legalábbis a Földközi-tenger keleti partjáról való jövetelét állapította meg (ld. e cikk elejét).

Tehát Herodotosznak igaza volt! Igaza volt?! Az általa írt történelemben azt állítja, hogy egy tirrén király vezette, Lidiából jövő vándorlók kötöttek ki a dél-itáliai partokon.

Itt most utalnék az előző cikkemben írtakra: folyóiratunk levelezője, «Dr. Alinei Mario professzor úr az antropológusra vonatkozó alábbi hivatkozást teszi: „a legutóbbi genetikai kutatási eredmények alátámasztani látszanak a magyar kulcsban való olvasás elméletét. 1.) a toszkánok eltérnek más itáliaiaktól és a törökökhöz hasonlóak (a torinói egyetemi Alberto Piazza kutatásai folyamatban vannak); 2.) maguk az etruszkok szoros rokonságot mutatnak a törökökkel (v.ö. a ferrarai egyetemről Guido Barbujani 2004-es kutatásaival); 3.) a magyarok az irániaiakhoz (valószínűleg Kr. e. I. évezredi szkíták és oszétek) és törökökhöz (ld. a paviai egyetemről Rosalba Guglielmino folyamatban lévő kutatásait) hasonlóak”».

A múltban így írtak a határbeli népektől oly különböző és sok vonatkozásban oly érett etruszkokról: „Etruszk volt az életöröm, a lakomák élvezete, a nők és szép fiatalok kedvelése, kegyetlen vagy komikus színpadjelenetek, gladiátorküzdelmek, cirkusz és bohózat, édes és elmélkedő lustaság... De az etruszkok lovagi hősök is voltak, kalandra és hírnévre áhítozó egyéni küzdők, mélységesen különbözők a fegyelmezett és szófogadó, római képzésű katonáktól. Mint ahogy az etruszk élet a nevetés és kegyetlenkedésnek ellentétes feszültségében, az érzékiség és a kaland kedvtelésében, szórakozott hanyagságban és hősi sikerben, nemkülönben a lovag és a dáma szembenállásában zajlott: a nő uralta a férfit, otthont és részt vett a közéletben. A női világszemlélet Etruriában mindenütt kifejezésre jut...”.

VI.2. EGY TITOKZATOS NÉP HOLT[?] NYELVE: AZ ETRUSZK

Benedekffy Ágnes fenti című könyve, 4 Pont Nyomda Kft., Eger 2007., 3. átdolgozott kiadás, 120 old.

E fejezet címének Benedekffy Ágnes könyvcímét kölcsönöztem (harmadik

átdolgozott kiadás, amelyről a múlt év június 29-én írtam egy előzetest az *Előszó* felhasználásával a lapunk magyar nyelvű online függelékében – v. a <http://www.osservatorioletterario.net/benagetruszk.pdf> weboldalt – és a múlt számunk függelékében egy bővített változatot.

A könyv szerzője az *Előszóban* ezzel vezeti be munkáját: «A magyar őstörténet tárgyalásakor általában nem szokás kitérni az etruszkok kultúrájának bemutatására. Sőt, ha a külföldi szakirodalmat lapozgatjuk, ott is az áll, hogy bár a tudósok rengeteg erőfeszítést tettek az etruszkok eredetének kutatására, nyelvük megismerésére, ez a kutatómunka igen csekély kézzelfogható eredménnyel járt. A hivatalos felfogás szerint az etruszk ismeretlen eredetű nép, nyelve is ismeretlen, holt nyelv. [...] A magyar tudósokat és amatőr kutatókat is régóta foglalkoztatta az „etruszk rejtély”.

Az 1800-as években, amikor az iskolai tankönyvekben azt tanították, hogy a magyar nép [...] a szkíták leszármazottja s egy csoportjuk Itália területén keresett hazát. A szerző felteszi a kérdést: „Lehetséges-e hogy ezek az itáliai szkíták voltak az etruszkok? A nemzetközi szakirodalomban „etruszkoknak” tartott feliratok többsége feltehetően a szkíták nyelvén íródott, és ezek a szövegek magyarul érthetők. E kötetben felvázolt kutatási eredmények rávilágítanak arra, hogy az etruszk művelődést kialakító népesség egy része mindenképp a görögök által szkíta néven nevezett néppel rokonságban álltak.»

A kutató a következő fejezeteket tárgyalja: I. RÉSZ: I. Az etruszk kultúra sajátosságai, térbeli és időbeli elhelyezkedése, II. Az etruszk nép jellege, III. Az etruszkok eredetének rejtélye, III.1. Az eltűntetett nyomok, III.2. A régiek regélik, III.2.1. Magyar hagyományok, III.2.2. Latin és görög források, III.3. Egy külföldi vélemény az etruszkok magyar eredetével kapcsolatban, IV. Az etruszkok nyelve és írása, IV. 1. Az etruszk nyelv besorolásának nehézségei, IV.2. A hivatalosan elfogadott etruszk ábécé és eredete, IV.3. A módosított etruszk ábécé, IV.4. Az etruszk írás, II. RÉSZ: II. 1. Borhimmuszok, edényfeliratok, II.2. Karcolt bronztükrök feliratai, II.3. Sírfeliratok, II.4. Szoborfeliratok, II.5. Írásos táblák, lemezek, hosszabb összefüggő szövegek.

Benedekffy Ágnes a saját, módosított etruszk ábécéjével javasolja a szövegek magyarul olvasását, amelyek eltérnek a korábbi, folyóiratunkban publikált olvasatoktól.

Most a szerző megjegyzéseivel publikálok néhány ábrát, amelyek valóban elgondolkodtatnak.

Először is íme Benedekffy Ágnes módosított etruszk ábécéje:

A székely-magyar és az etruszk ábécé

székely-magyar	etruszk	etruszk	etruszk
A	1	A	A
B	2	B	B
C	3	C	C
D	4	D	D
E	5	E	E
F	6	F	F
G	7	G	G
H	8	H	H
I	9	I	I
J	10	J	J
K	11	K	K
L	12	L	L
M	13	M	M
N	14	N	N
O	15	O	O
P	16	P	P
Q	17	Q	Q
R	18	R	R
S	19	S	S
T	20	T	T
U	21	U	U
V	22	V	V
W	23	W	W
X	24	X	X
Y	25	Y	Y
Z	26	Z	Z

© Benedekffy Ágnes, 2004.

MI IINAK V LAP OVIA LE KVVENIEMI

4. sz. felirat: Artimino-i korsó, Kr.e. VII. század
Musco Archeologico di Firenze²¹

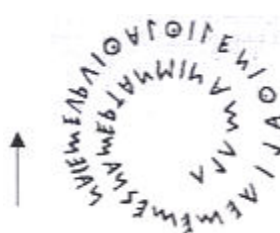
Hivatalos olvasat: „Mi zinaku larthuzale kuleniiesi”.
Azaz: „Én csinált Larthuza Kuleniiesinek”.
Magyar olvasat:
MI CSINÁ KÜ LAP: VeGYÁ LE KÜ LENYIESI
Azaz: „Mit csinál, ki lop? Vegye le, ki lenyes!”

MI IINAK V LAP OVIA LE KVVENIEMI

5. sz. felirat: Cere-i korsó, Kr.e. VII. század
németországi magángyűjteményből²²

Hivatalos olvasat: „Mini usile mulvanice”, azaz:
„Nekem Usile ajánlotta fel”.
Magyar olvasat: MINYI ŰSZI LÉ MÚLÚ VÁNYIGE
Azaz: „Mennyi őszi lé: múltó venyige”.
A hivatalos vélemény szerint a bortermelést is a görögöktől tanulták az etruszkok, de állítólag ők a görögökénél jobb bort készítettek!

Vetuloniai kehely, Firenze, Museo Archeologico:

Magyar olvasat: N A G E M
E ŰR Ű I Ó A L Ó I L E
N I Ó A L I Ű_Tt. E M E
(i)M
E S Z N Á M E R T Á N
S Z I N Á M Ú L Ú
„Nagy eme ürü: Jóval, ó
ilyen jóval jött. Eme ím

inna, (eszne, iszna) mert tán színe múltó.”

Minél előbb ki kell hörpinteni a bort a kehelyből, ne-hogy „megpimpósodjon”! A felirat a kehely belsejében, a „fenekén” található, bizonyítékként annak, hogy az etruszkok is „a pohár fenekére néztek”.

Vörösayag hamulapát felirata, San Giovenale, Kr.e. VI. század

Átirat:

IM LADIC ASCDET VS

Az ábécé jel-hang párosítását a mai magyar nyelv fonetikájának figyelembevételével készítette el. Látha-tó, hogy az ikerhangokat (d-t, p-b stb.) sok esetben ugyanaz a hang jelöli. Az ókori írások esetében ez a jelenség nem egyedülálló: sem a hettita képirás, sem a ciprusi írás nem tesz különbséget a zöngés és a zöngétlen mássalhangzók között.

2800-2500 év távlatában lehetetlen rekonstruálni, az egyes esetekben pontosan hogyan ejtették az etruszkok az adott betűt.

Figyelmet érdemel az ábécével kapcsolatosan a székely-magyar rovás „gy” és az etruszk „gy” és „cs” jel és hangzás azonossága, valamint a székely-magyar rovás „r” jelenléte az etruszk ábécében szintén „r” értelemben, mely ilyen módon a Benedekffy Ágnes által tanulmányozott ábécék közül a székely-magyar és az etruszk ábécén kívül egyikben sem található meg.

A szerző megjelölve a rovásírás és annak olvasási szabályait – amelyek ugyanazok, mint a székely-magyaré – bemutatja a rovásírással írt etruszk szöve-gek olvasatát figyelmeztetve arra, hogy a magánhangzók nincsenek jelölve, különösen az „e” hangzó.

Íme néhány példa (a nyilak az olvasás irányát jelzik):

Egy kupa belsejének felirata, Spina (Ferrara), Kr.e. V. sz.

Olvasata: B e L E. Azaz töltsek újra a kupát!

Hivatalos olvasat: „Mi Larices Crepus”, azaz: „Én Lárice Crepué”.

Magyar olvasat: I_M LÁTIK FeSzKeTEK ÜS

Azaz: „Ím, látik fészketek is.”

A szöveget balról jobbra kell olvasnunk, amerre a betűk néznek. Az „I” és az „M” összerótt jelek.

A madarak alatt valóban fészkek, azaz tojásaik láthatók. Hamulapátról van szó, a hamu nem más, mint a tűz fészke.

A könyv vége felé található a perugiai határkő és a pyrgi-i aranylemezek olvasata. Az első apropójából Bognár Erika és más olasz kutatók javaslatai mellett korábban utaltam Benedekffy Ágnes értelmezésére, olvasatára, amely teljesen eltért az előzők megoldásától. A pyrgi-i Aranylemezeket illetően is ez az olvasat ényegesen eltér mind Bodnár Erika, mind Massimo Pittau és mind Mario Alinei (ld. *Osservatorio Letterario* 51/52. sz. olasz nyelvű cikkét) értelmezésétől:

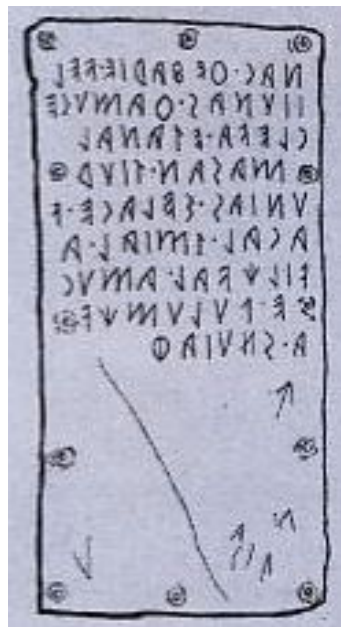
Pyrgi-i Aranylemezek: A pyrgi-i „A” jelű aranylemez és a föníciai feliratú aranylemez átírása

Benedekffy Ágnes azt állítja, hogy az etruszk szöveg alázatosabb hangvételű: a király nem azt hangsúlyozza hogy mindent ő épített, hanem az istenség, a kegyhely és a rítus jelentőségét adja vissza a szöveggel. Íme az olvasata:

ITt A TEMIA IGAG HERAMASVA
FATEGE. UNIALASTaRES OEMIASA
MEG OVTA OEBarIEI FELIANASSAL.
KälUFENIAS TÜRÜGE
MÜNISTAS OUVAS.
TAMEDESKA ILAKVE,
TÜLe ERASE NAG. eGI AVIL
GÖRVAR TESZI, AME IT
ALIE. ILAKVE ALSZASE
NAG. ATaRANEZ CSILIAgGAL
SZELEIT ALA ÄGän AZ VERS
ITtÄN IM. HERAMVE AVIL ENIAGA
BÚLÚ MAGVA.

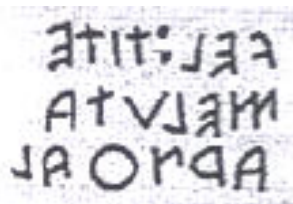
Ezt a tempolomot Heramas ajánlására
Építék. Unival Astarte
Ómiatta megóvta avarjait e felajánlással.
Halófényes törődje
e műemlék óvását,
támasszék fel e lakban,
(legyen) tőle erőssége nagy. Egy évig
körvárba teszi, amely itt
áll, s e lakban nyugodása
nagy. Átaranyoz csillaggal,
szállítja alá az égi parazsat ím ide.
Három évig építette Bólo (Fő ló) Magva.

A pyrgi-i etruszk aranylemezek között van egy „B” jelű is, mely terjedelmét tekintve rövidebb az „A” lemeznél. [Nota: sajnálatos módon a szerkesztési műveletek következtében ez a mondat törődött az eredeti olasz cikkből] Érdekessége az, hogy aláírásként az utolsó sorban a következő szerepel rajta: „BÚLÚ MaGVA SaNUIA”, azaz „Bólo magva senyője» (SaNUIA → SÄNÜIÄ → SENÜIE):

Pyrgi-i „B” jelű etruszk nyelvű aranylemez

Kínai források szerint a hun „sanjü”, azaz „senyő” volt népének szakrális vezetője, legfőbb bírója, a közigazgatás vezetője, valamint katonai főparancsnoka. Feltételezhető a kínai források alapján, hogy uralkodói szerepkörében jelentős részt foglalt el az áldozatok bemutatása az Égiek számára, valamint a velük való kapcsolattartás. Magát a sanjüt Ég és Föld fiának tartották. Így kerülhetett neve az istenségeknek szánt aranylemezre.

Itt balra olvasható egy halotti urna tetejére rótt szöveg, Montepulcianóból, Kr. e. II-I. sz.-ból való.

Hivatalos olvasat: „Vel

tite meluta arnΘal”.

Jelentés: «Vel Tite Melata, ArnΘé», „érthetőbben” megközelítőleg: „Vel Tite Melata, az ArnΘok közül.”

Magyar olvasat: FEL TÍTE MELÜTTÁ ARNO ALI azaz:

„Feltetete(tett), mellette Arno áll”. Tehát az elhunytat felbocsátották ősapijához.

Ebben a szövegben tetten érhető egy hangjelölési sajátosság, valamint néhány szabály, amelyről szó van a rovásírás szabályait tárgyaló fejezetben:

- A mai magyar nyelvben „é”-vel jelölt hangot itt „i”-vel jelölték. Ezt az „è” hangot a Czuczor-Fogarasi szótár éles „e” hangként említi, mely „némely legmagyarosabb vidéken is „í”-vel cseréltetik fel.” A kettős mássalhangzót nem jelöli (az „áll” szóban).

Az etruszk feliratok arról tanúskodnak – állapítja meg Benedekffy Ágnes –, hogy az etruszkok népének alkotói között ott találjuk a szabírokat (Sibari, suburi), a hunokat (Uni, senyő), az avarokat (Tarchum, oebar, kétágó avar síp: „subulo”, azaz sípoló), a székelyeket (Szikelia), a jászokat (filiszteusok), fellelhetők a kunok nyomai (Kuma, „kunbabák”, kunhalmok).

E fejezet befejezéseként érdekességként íme egy-két kép:

Etruszk csonttartó edények díszítései Volterra környékéről (Kr. e. II. sz.). E mintavilágot ma teljes egészében a magyar népművészet őrzi.

Elefántcsont Turul-faragvány az etruszk hercegek hagyatékából

Az ősmagyarok Turul madara

Forrás:

<http://www.eshg.org/eshg2007/>

<http://www.camperweb.it/spigolature/etruschi.htm>

<http://www.centrostudilaruna.it/romualdiindoeuropei.html>

Benedekffy Ágnes: «Egy titokzatos nép holt[?] nyelve: Az Etruszk», 2007, 4 Pont Nyomda Kft, 2007 (ISBN: 978-963-06-2636-1)

«Sulla scrittura degli Etruschi – „Ma è veramente una scrittura etrusca?” Cosa sappiamo degli Etruschi? – VI», Osservatorio Letterario NN. 59/60 nov.-dic./genn.-febb. 2007/2008, pp. 52-55.

Fordította, kiegészítette maga a cikkíró © B. Tamás-Tarr Melinda

Michelangelo Naddeo HONFOGLALÁS ...

A MAGYAROK HAZATÉRÉSE

A Honfoglalás (a „haza meghódítása” vagy „visszatérés” ősi magyar források szerint) az eredetileg a Kárpát-medencében letelepedett magyar népcsoportok

hosszú útjának utolsó állomása, melyet az i.e. első évezred kezdetétől az i.sz. első évezred végéig jártak be.

A Kárpát-medencén kívül

Az i.e. III. évezred elején a nomád harcos állattenyésztő kelták Európába érkezésének (az első európai urnás temetkezési hely, a Balkán térségében: i.e. 2700, Hencken) hatására óriási népvándorlás indult meg a Kárpát-medencéből és a Balkánról közeli és távoli területekre:

- Közép-Európába: az i.e. XVIII/XIV–IX. században Ezelsdorfban (DE), Shifferstadtban (DE), Avantonban (FR), valamint azon az ismeretlen helyen, ahol a Berlini Múzeumban található csúcsos süveget találtak, a főpapok és főpapnők aranyból készült csúcsos fejdísz viseltek, melyek metonikus naptárként (19 éves naptár) is használatosak voltak. A nebrai (DE) korong alakú naptáron található arany (i.e. 1600) a Kárpátokból, Erdély területéről származik (E. Pernicka, Freibergi Egyetem, DE). Segesváron (Erdély) pedig egy olyan helyen, ahol az a legrégebbi európai naptár.
- Az olaszországi Pugliába: valószínűleg a messapik Illériából vándoroltak oda az i.e. első évezred elején. Csúcsos fejdísz viseltek (siponto-i kövek) és a „Daranthoa”-nak, a lakosság fejedelmi tanácsának a vezetése alatt álltak.
- A Dzsungária körüli területekre: a Tarim-medencében élő arsi népség, ((az „indoeurópai” tokhárak, Arsikantu, tokhár nyelven; Ohrsi a kínaiban), mely G. S. Lane (Chicago-i Egyetem, USA) feltételezése szerint az i.e. első évezred elején érkezett egy Görögországgal, Olaszországgal és Németországgal határos területről, valamint meghatározatlan finnugor népcsoportok (fekete-tengeri népvándorlás). Ez a népvándorlás magyarázatul szolgálhatna a magyar (G. S. Lane, Mark Dickens) és más európai nyelvek nyomaira a tokhárban.
- A galataiak (kisázsiai kelták) a legkésőbb bevándorolt nép, akik magukkal hozták az Anya Isten (Cibele) Anatóliába.

Ezek a részben keveredett magyar/kelta népcsoportok közös kulturális jegyekkel rendelkeztek (matriarchizmus, demokrácia, egalitarianizmus, animizmus...), melyek semmi esetre sem kapcsolódnak az indoeurópai kultúrához, és amelyek később Közép-Ázsiában jelennek majd meg.

Letelepedés Közép-Ázsiában

Régészeti kutatások során (Pazirik, Altáj, Oroszország és Tarim-medence, Xin Jiang, Kína) V. századból származó kurgánokat találtak, melyekben dolichocephal, azaz hosszúfejű, europoid, vörös és szőke hajú emberek múmiái voltak, akik:

- az oroszországi finnugor népekkel genetikai rokonságban álltak (Orosz Tudományos Akadémia, Novoszibirszk)
- kultúrájukat tekintve a keltákkal voltak rokonok (V. H. Mair és J. P. Mallory)

- nyelvészeti szempontból a magyarokkal hozhatók kapcsolatba (G. S. Lane, M. Dickens). Más hasonló, gazdag kurgánokat találtak Kyzilben (Tuva, Oroszország) (i.e. VI. sz., 22 kg aranyból készült leletekkel) és Esikben (Kazahsztán), ahol egy sámán-amazon-hercegnőt temettek el arany ruhában az i.e. V. században (J. W. Jay). Az i.e. II. század és az i.sz. II. század között az északi selyemútvonal (a Tarim-medencétől Tanais-ig) mentén élő összes népcsoportnak voltak közös fenotipikus vonásai (pl. Yan Shigu definíciója szerint „makákó-szerű arcfelépítés”, azaz előreugró állkapocs és csapott homlok), valamint közös kulturális sajátosságaik is voltak, melyek újra megjelennek majd a Kárpát-medencében a honfoglalás idején.

Honfoglalás

Miután a rómaiak tengeri útvonalat nyitottak Kína felé (Antonius császár, i.sz. 166, Hou Han Shou Krónikák) és miután a kínaiak felhagytak a selyemút keleti ágának katonai felügyeletével (Gan Su folyosó) (A. Herrmann, University Press, i.sz. IV. század), a közép-ázsiai népek (jazigok, szérek, arsi, bolgárok, alánok, szarmaták, ...) nyugat felé kezdek vándorolni és végül elérték a Balkánt és a Kárpát-medencét.

Ugyanebben az időben számos kulturális és antropológiai jegy is érkezett Közép-Ázsiából a Kárpát-medencébe. Pl.: a koponya megnyúlás, mely valószínűleg a yuechi/thogari néptől eredeztethető (vörös hajú, zöld szemű, europoid nép, mely i.e. 160-ban a Gan Su folyosón keresztül Baktriába és a Szogd-földre vándorolt, és akik később megalapították a Kusán Birodalmat, A. Herman), és amely elterjedt Közép-Ázsiában, később az alánoknál és a szarmatáknál a Kaszpi-tengertől északra, és végül elérte a Kárpát-medencét (Mözszi temető, HU, J. Werner térképe).

Genetikai kutatások (J. McDonald) azt mutatják, hogy az R1a haplocsoportnak Közép-Ázsiában, Közép- és Kelet-Európában, valamint a két területet összekötő folyosó mentén a legmagasabbak az értékei. Ez a folyosó egybeesik az északi selyemútvonallal, valamint azzal az útvonallal, amelyet a magyarok kétszer is megtettek: először Magyarországról ki, majd pedig vissza.

A magyarok más (vissza nem térő) vándorlásai

A magyarok egyéb vándorlásai során elérhették Linzit (Shandong, Észak-kelet Kína) és Yunnant (Dél-nyugat Kína).

Egy genetikai kutatás eredményeként kiderült, hogy az ősi Linziek álltak „genetikai szempontból legkevésbé távol a törököktől, az izlandiaktól és a finnektől”. Egy másik genetikai kutatás pedig megerősítette az előzőt azzal a felismeréssel, hogy a „Linzieknek és a Yunnan népeknek voltak közös vonásaik”.

V. H. Mair olyan europoid lovasokat ábrázoló ősi falfestményeket talált Yunnanban, melyek szereplői közép-ázsiai ruházatot viseltek. A Yunnan környékén lévő nagy területen, mely nagyjából a Dong Son kulturális területnek felel meg (i.e. VIII. sz.), nem Han kisebbségi csoportok még ma is használnak csúcsos süvegeket, nadrágokat és lábszárvédőket, valamint közös animisztikus vallás, Anya Isten, matriarkátus,

demokrácia és egalitarianizmus jellemzi őket. Lehetséges, hogy a linzi az a szőke hajú nép volt, amely a kínai források szerint hozzájárult kultúrájával a kínai civilizációhoz, és miután Qin meghódította őket, Koreába, majd később Japánba vándorolhattak. Az ainuk elérték Japánt kulturális nyomokat hagyva maguk után az Amur völgy mentén (Smithsonian Institution), ami Buriatia (Oroszország) és Kyzil (Tuva, Oroszország) irányában helyezkedik el.

A magyar népvándorlók és kereskedők által elterjesztett kulturális jegyek

A magyarok Ázsiába, majd vissza Európába történő vándorlásai rekonstruálhatók az általuk bejárt helyeken hagyott kulturális jegyek nyomán.

- Kúp alakú fejdíszek: Közép-Európa (i.e. XV-VIII. sz.), Olaszország (Messapi: siponto-i kő, i.e. VIII. sz.), Etrúria (Haruspex fejfedő); Ukrajna, Közép-Ázsia (Pokrovka, i.e. VIII-VI. sz.); Pazirik és Esik (i.e. V-IV. sz.), valamint esetleg Kyzil, Tuva és Korea. A későbbiek során a kúp alakú fejdíszek általánosan elterjedté váltak az északi selyemútvonal mentén élő összes népnél (szkiták, alánok, arsi, kusánok, pártusok, karakalpakstanok, tanais), s végül elérték Mari El-t, Modrvát, Csuvasföldet és Magyarországot (vajon a matyó és a palóc fejdísz a Honfoglalás korában érkezett Magyarországra, vagy már korábban is létezett itt?). A csúcsos fejdíszek a mai napig a helyi modern folklór részét képezik az alábbi területeken: Karakalpakstan (Üzbekisztán), Kalash (szőke hajú nép, mely Pakisztán és Afganisztán északi határvidékein él), Kazahsztán (menyasszonyi kalapok), Tuva, Buriat-föld (buriatok, akik Gan su-ba vándoroltak (Kína) - Ewenki), Xin Jiang, Tuva, Gan Su, Yunnan (china .com, Karakalpakstan.com).

Lehetséges, hogy a csúcsos fejdíszek már az őskőkorszaktól kezdve léteztek Európában (Kupola-fejű Anya Isten a Pigurini Múzeumban, Róma, IT) és teljesen bizonyos, hogy több évezreddel időszámításunk előtt már használatosak voltak. A közép-keleti népek is használták őket (sumérok, i.e. XXIV. sz., asszírok, i.e. V. sz.). Ez a nagyfokú elterjedtség nagyjából megfelel a neandervölgyi hatókörnek, illetve annak a területnek, ahol az indoeurópaiak érkezése előtt agglutináló nyelveket beszéltek. A chudes (egy finn nép, mely a mai európai Oroszország területén élt) szintén használt kúpos fejdíszeket (ld. Olearius térképét i.sz. 1539-ből), bár nehéz megállapítani, hogy ez a csuvasokkal érkezett, vagy pedig már használták ott évezredek óta. Ugyanazok a népek, akik csúcsos süvegeket használtak, nadrágot viseltek (férfiak és nők egyaránt), valamint inget, övet, lábszárvédőt és puha csizmát (amint azt a magyarok is tették és az ainuk a mai napig is teszik).

- Medvekultusz: Az őskőkorszakban Közép-Európa lakosai szentelt medvekoponyákat tartottak barlangjaikban, amint azt az ainuk jelenleg is teszik az otthonaikban. A medve lelkének tiszteletére rendezett hálaadási szertartás és annak

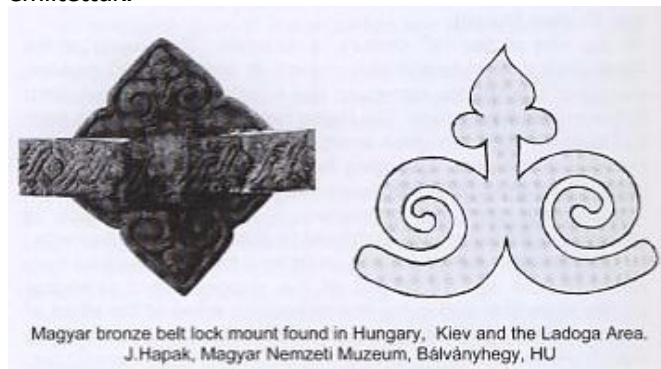
lebonyolítása megdöbbenően hasonló volt a finneké, a szibériaiaknál és az ainuknál.

- A naturalista sámánisztikus animizmus a mai napig Tuva (RU) hivatalos vallása, Dél-Szibérián keresztül terjedt el és a magyarokkal tért vissza Európába.
- Anya Isten kultusz: az európai őskőkorszak és bronzkorszak női szobrocskái, a galataiak (Cibele), Yunnan istennői, a magyar Babba Mária.
- Matriarchizmus: amazonok, Közép-Ázsia hercegnői, Korea Silla királyságának három királynője, Yamatai hat japán császárnője, a mai Yunnan nem Han népek, akik elképesztően emlékeztetnek az egyik amazonra (pl. a Mosuo; Ori Endo, Bankui University, Japán).
- Demokrácia, egalitarianizmus és válaszott törzsfők: az etruszkoktól a pakisztáni kalashokon keresztül Árpádig. Az Árpád apját, Álmos királyt megválasztó fejedelmi tanács élén egy táltos állt, és ez a tanács úgy határozott, hogy a földet egyenlően kell szétosztani az emberek között (Stephan Sisa). A Ting (a népet irányító tanács) nem egy „indogermán” intézmény volt. Soha nem létezett Németországban, kivéve amikor Goebbels ezt a nevet használta a propagandáját meghallgatni kötelezett fasiszták összejöveteleire. A Ting *Flaviában* (Észak-Európa) és a magyarok által bejárt utak mentén maradt fenn: *Kokous, kārājāt, Veče, Thing, Daranθoa, Witenagebot; királyi* (Magyarország), *kuriltai* (Mongólia); *qoriltay* (Baskíria); *khural* (Buriát-föld); *khan kutermiak* (Turkesztán); *Loya Jirga* és *Shura* (Afganisztán); *Jestak-han* (Kalash).
- Temetkezési szertartások (az indoeurópai halotthamvasztással ellentétben). Kurgánokat, sírhalmokat, sírdombokat és kőhalmokat találtak a Franciaországból (Vix, ahol egy szőke hercegnőt temettek el) és Finnországból (Unesco világörökség) Altájba, Buriatiába, Koreába és Japánba vezető út mentén. Ezek a temetkezési helyek lovakat és kocsikat tartalmaztak.
- Lovaskultúra: a „rajtaütés és a menekülés technikája” elterjedt volt a matriarchális amazonoknál, a pártusoknál, az ainuknál (emishi) és a magyaroknál Európába történő érkezésükkor.
- A különböző tetoválások és díszítések motívumai olyan népeknél terjedtek el, mint például a kelták, az északi selyemútvonal mentén lakó népek, az ainuk és a borneói ibanézek.
- Öngyilkosság:
- Torokhangon történő éneklés:
- Mitológia és zene: egy magyar törzs vándorlásait rekonstruálták egy közép-ázsiai térképen (a University of Texas honlapja, Lendvai), melyet észak-eurázsiai mitológiák és zenék elemzése alapján készítettek el.

Fordította © Haraszi Zsuzsa

HOGYAN LETTEK A KELETI FLAVIKBÓL MAGYAROK?

Azt a témát, hogy Dzsungária környékén Kr.e. 500-ban Pannoníciék (mások szerint kelták) éltek, már említettük.

Viszont, hogy megértsük, hogy a keleti flavikból később miként lettek magyarok, figyelembe kell vennünk a *pazyryki* térség földrajzi helyzetét, hiszen úgy a hunok, mint a törökök szállásterülete századokon át ezen pazyryki térséggel volt határos.

A hunok voltak azok, akik a Kr.e. első évezred derekán elsőként a dzsungáriai kapun/hágón átkeltek, azonban a kínaiak hamarosan kiszorították őket. A kínaiak a xinkhiangi térséget egy hosszabb ideig (400 évig) uralták, de anélkül, hogy ezen a helyszínen megtelepedtek volna: számukra nézve nem volt fontos egy ilyen (sivatagos) térség, őket csupán a selyem útnak a katonai erődök által való ellenőrzése készítette erre. Azok az indiai hittérítők, (akik beszélték a tokári nyelvet) ugyancsak ezt az utat használták hitük terjesztésére.

Nyugati irányú vándorlásuk során a dzsungáriai hágókon más népek is átkeltek, úgymint a törökök s a mongolok is. Viszont a mongolok csak a XIII. sz. ban érkeztek oda, miután a magyarok már elköltöztek onnan.

A törökség is átkelt a dzsungáriai kapukon és aztán még századokon át az ún. -stan térségben maradtak, ott ahol még ma is törökajkú népek élnek. *(Különös lett a sorsa ennek a "-stan" szónak, amelyről azt tartják, hogy indo-iráni eredetű- [megint csak és ismét] ám ennek ellenére csupán a török nyelvű népek használják)* Az Arsikanti volt talán az az egyedüli nemzetség, amely legalább 2000 éven át ezen tavakkal és hatalmas hegyek koronái által védett Tarim medencét lakta. Ez alatt az idő alatt, ők híven megőrizték a saját nyelvüket és génjeiket. Valószínű, hogy békésen kijöttek azokkal a „vendégekkel”, akik arrafelé vetődtek: a kucsai freskók tanúsága szerint a kínaiakkal igen jó barátságban voltak, habár feltehető, hogy a kínaiak a Lapnor térségétől délebbre fekvő vidékeken már nemigen éltek.

A többi vendégfélék általában csak átmenőben vetődtek arra. Azok az arszakantok, akik a Tarim-medencében visszamaradtak az ujgurokkal összekeveredtek. Ez igazolja az ujgur beütést (phenotype) az ujgurok és a magyarok között lévő genetikai rokonságot és kulturális hasonlatosságot.

Azon flaviknak, akik az északabbra eső *intra Imaum* menti selyem utat ellenőrizték, másként alakult a sora: némely alán törzsek Atillához [N.d.R.: majd *Attilaként*

nevezett] csatlakoztak, mások a vandálokhoz mentek át, míg egyes törzsek Oszetiaiban telepedtek le. Némely flávi törzs Mezopotámiába vándorolt, míg a jászok Pannóniába költöztek. Legtöbbjük a költözködésbe beolvadva hozzájárult a törökség és a közép-ázsiai térséghez tartozó „európai” genetikai alapházis feltöltéséhez!

Egyes alán törzsek (a kaukázusi Jasin) 1272-ben Kublai kán tatár hordájához szegődtek, mikor is a mongolok az ún. Jasin gárdát (10 000 lóhátsz), mint katonai különítményt megszervezték. (Kínai források szerint, a kínai csapatoknak ezen jasin íjász harckötélek ellen kellett harcolniuk!)

Idővel az indo-germánisták majdnem, hogy az egész flavió népséget „besorolták” a saját „indo-germán” világmindenségükbe! A magyarokat nem, akik nagy hirtelen feltűntek az ukrainai sztyeppéken. Ők még mindig a régies finnugor nyelvjárást beszélték, még akkor is ha azt a törökkel avagy kínai szavakkal keverték.

Néhány ugor törzs a mai Ukrajnában szövetségre lépett, ott ahol a 200.000 nyilas lovas arsi (a nyugati történészek szerint), vagy pedig az 188.000 főnyi wusonok leszármazottai (a kínaiak szerint) feltehetően ugyancsak megérkeztek. Ez a konföderáció a középkorban a Dnyeper és a Volga között elterülő térséget uralta. Valószínűleg ebben a térségben még törökfajta népek is éltek, akik később csuvas földön telepedtek le, amely Mario Alinei és Kiszely István véleménye szerint közös kulturális hatást mutat.

És miután felkészültek..... aztán történt a Honvisszafoglalás!

Azon felül büszkék lévén a saját lovas és kereskedő civilizációjukra a magyarok mindig vonakodtak az elindoeurópaizálódástól!

A magyar lovasság a „hirtelen rajtacspás” és a színlelt meghátrálás harci taktikának köszönhetné nevének félelmetes hírét. (Közép-ázsiai harcmódor.)

A lovasságuk Európát Spanyolországtól egészen Dániáig bekalandozta. Viszont mindig visszatértek a hazai pusztákra!

Ezek a történelmi adatok megegyeznek Kiszely István *The Hungarian Old Country* c. munkájában felsorolt genetikai, nyelvészeti, történelmi, régészeti, embertani, valláshagyományi és kulturális bizonyítékaival.

Aki tisztán felismerte a magyarság közép-ázsiai eredetét, viszont mindezzel nem kötötte össze a pazyrykival.

Akad még itt néhány bizonyíték (igaz, talán nem éppen a legfontosabb, amelyet könyvében Kiszely István felsorol!)

A magyarságnál egyes genetikai markereknek (jelzők) frekvenciális előfordulása a közép-ázsiai népekhez hasonlít, s nem az európaiakéhoz: a vértípus, a Gm-markerek, a lactose intolerancia és a mongol folt. (A magyar gyermekeknél magas százalékban előforduló mongol folt nem mongol keveredésre utal: mivel ez a mongol folt egy olyan jellemző genetikai sajátosság, amely csupán az egyik szülő által öröklődik át.)

Az astani temetőben (Gaocsang, Xinkiang, Kína) feltárt leletek és a magyar temetőben talált maradványok között phenetikai hasonlatosság mutatkozik.

A magyar gazdálkodás és az állattenyésztéssel kapcsolatos lexis (szókészlet) hasonlít a törökhöz. (Vö. Gyulai Ferenc.)

A magyaroknál meghonosodott gyümölcsfajták, úgymint a barack, görögdinnye, cseresznye, alma Közép-Ázsiából s Kínából eredt¹. (Alma kazakul =alma, Alma ata, Kazaksztán fővárosa, jelentése „alma atya”, viszont az ókori matriárkális társadalomban „alma anyát” jelentett. A genetikai kutatások azt igazolják, hogy az almát kelet Kazaksztánban honosították meg először. (Malus sieversii). Az atya = apa és az alma = alma ugyancsak magyar redetű szó.

A kelta „ailm” szót fenyőfának fordítják, de ez az etimológia éppen olyan kérdéses dolog mint a „cerit” szónak az etimológiája, amelynek viszont „almafa” értelmet adnak.)

A magyarok Európába hozták a kétpúpú tevé (Camelus Bactrianus), amely egészen a XII. sz. -ig létezett. Ugyancsak magukkal hoztak egy tibeti kutyafajtát. A magyar nők egészen a XIII. sz.-ig még hosszú nadrágot hordtak. (A fiatal török lányoknak egészen a 1960-as évekig nem volt megengedve a miniszoknya viselete, hacsak nem akkor, ha a szokásos hosszú török nadrágot nem viselték alatta. Abban az időben a török nők knickerbocker viseletet hordtak, hasonlóan mint a XIX sz.-ban a Berber Igaunen törzsbeli, amelyet az arabok ziváknak hívtak, innen eredt a „pantalon alla zivak”, ezek az ún. zivak katonák Olaszországban a francia csapatok oldalán harcoltak.)

Magyarországon régen mind a két nem olyan alsóneműt hordott, amelyet Európában akkor még nem viseltek, és ahogy azt egy magyar parlamenti képviselő szavából hallottuk, ezek a knickerek selyemből készültek.

A magyar turul legenda a közép-ázsiai legendákra hasonlít. Van olyan magyar kulturahagyomány is, mely a közép-ázsiai legendákkal közös eredetre vall: pl. a menyasszonyszöktetés vagy leányrablás. Ez a kirgizeknél és egyes junan törzseknél még manapság is szokásban van. Így a junan törzseknél pl. a férjrablás is előfordul.

A vérszerződés.

Az istenanya kultuszt, melyet a Jomon és a kurgán kultúrában sőt az európai (őeurópai) és az indo-európaiak előtti Mediterrán kultúrában is láttunk, még mindig megtaláljuk a magyar „Babba Mária” (keresztény Madonna) kultuszban.

(Az indo-európaiak előtti Anyaiszten kultusz oly mély nyomot hagyott maga után Európában, hogy Johannes Paulus Secundus Magnus az egész életét a Madonnának szentelte, akihez a Szentírás [legalább is az, amelyet a steppici rómaiak kiválasztottak] eddig kevés figyelmet szentelt!)

A temetkezési szokások: a kideszkázott sírkamrás temetkezés és a lovastemetkezés, melyeknek általános előfordulása a Pannoniciekéhez (mielőtt azok elhagyták volna Európát), a kurgán kultúrához a pazyrykiekéhez úgymint az ősi közép- és kelet-kínai Gan-su népek szokásaihoz hasonlít.

A magyar sírokban olyan gyermekjátékokat találtak, melyek a közép-ázsiai sírokban is előfordulnak. (Pl. Tarliktagban.)

A tulipános díszítő motívumok (a tulipánt először a Góbi sivatag mentén növesztették), a székfűs, a gránátalmás, a pávás, a spirálosok és a napjelképek...

A népzenei hagyományban az ötfokúság vagy pentatonikus hangsor és az alsó kvintváltás, ismétlődés és az ereszkedő dallamszerkezet jellemző. (Vö. Kodály Zoltán) *A finn Kalevala népzene* ugyancsak pentatonikus rendszerű, quart és quint váltású, /ide tartozik/ Euráziában a türkomán (beleértve a törököt), a csuvaszt és az ujjurt, a keltát és a skótot, az (indonéziai) Gamelát, a japánt és a kínai zenét is. Igaz a bennszülött amerikai, ausztráliai és afrikai népzene is pentatonikus. A pentatonikus zene nem „arkáikus”, ahogy azt az *Enciklopedia Britanica* közli: a rock és a jazz zene ugyancsak pentatonikus jelleget mutat. Viszont az indo-európai zene heptatónikus, úgy Indiában mint Európában ez földünkön egy idegen népnek a zenéje.

Kedves magyar olvasó, talán e könyv befejezése előtt szeretné meg tudni kik voltak az őseid? Megmondom neked! Az őseid azok között a népek közt voltak, akik a 3-4. sz.-ban az északi selyem út elhagyásának idején nyugat felé kezdtek vándorolni: vagyis az Arsikantu = Arsi = Ar-shi = Aorsi = Halán = A-lan = Alán = Jen-tai = Jen-kai = K'ang-csu = Szeres = Sziracsek = Issidonok = Vusen-gek (a besenyők ősi neve) Jüeh-cshi = Jüeh-zhi = Khi = Lin-tzu = Laidzsi = Lu = Cshu = Bai = Jaó = Ji = Tagari = Thogari = Tokaroi = Tokáriak = keleti fláviak = Pazyryki = Arsi....

Ha talán szeretnél kihagyni egyet... igazad van, esetleg a turfáni s a kucsai monostorokban lévő indo-európai „tokáriakat”. Mert ezeket már nem találod az őseid között, mivelhogy azok Buddhista szerzetesek voltak!

Én azt is bemutatom neked, hogy hogyan néztek ki! (Ld. 48. tábla.) Azok bő inget, puha bőrből készült csizmát, hegyes süveget bő nadrágot, övet (tarsolyt) és

concertum”, Tacitus, 17:1. Azon népeket, akik Közép- és Észak-Európában laktak, úgy Tacitus, mint az oroszok által germánoknak hívták.) A nadrág viselete tehát nem a keltáktól való, hanem a Pannoniciektől származott. Tinektek ugyancsak akadnak kelta, török, iráni s természetesen még hun, avar és szláv unokatestvéreitek is.

Más szóval mondva, ha azt vesszük, akkor ti egy „tisza európai” genetikai bázissal rendelkeztek! eltudsz-e képzelni olyat, hogy – mondjuk – egy proto-indoeurópai származású férfi valaha elvegyen egy arsi menyecskét, annak tudatában, hogy később engedélyt kérjen majd arra tőle, hogy lemelessen cigarettaért a boltba?

Avagy pl. elképzelhető-e az, hogy egy arsi hajadon egy Han származású legényhez menjen férjhez és pusztaszívességből hosszú nadrágját levesse azért, hogy a férje tetszése szerint öltözzön?

Akár tetszik, akár nem, a legrégibb őseid azok a fláviak voltak, akik a rovásírást feltalálták, s akik az indo-európaiak előtt már Európában voltak.

Véleményem szerint, miután az arsikantuk hazájukból az ugoroktól kiszorítottak, azok az összes maradék szőke népséget, tehát mindazokat, akik Turfántól a Tanaiszig terjedő selyem út mentén tanyáztak, a saját hatáskörükbe vonták.

Amikor pedig Ukrajnába érkeztek ott egy konfederációt szerveztek s majd onnan Magyarországra mentek, ahol előttük az arsik már letelepedtek.

Feltehetően Arsia volt az a hely, ahol a magyar nyelv és a magyar genetikai bázis a 2000 éves távollétük alatt fennmaradt, amíg Közép-Ázsiában tartózkodtak: amely akkor egy olyan magas hegyláncsal körülvett terület volt, melynek bejáratát egy széles tónak vize zárt el.

(Ugyanis 10.000 évvel ezelőtt az egész Tarim-medencében egy hatalmas nagy tó volt és 2500 évvel ezelőtt a Lap Nor vize valószínűleg még elég terjedelmes volt ahhoz, hogy elzárja az egész medence bejáratát, amelyen keresztül csak csónakkal lehetett kijutni.)

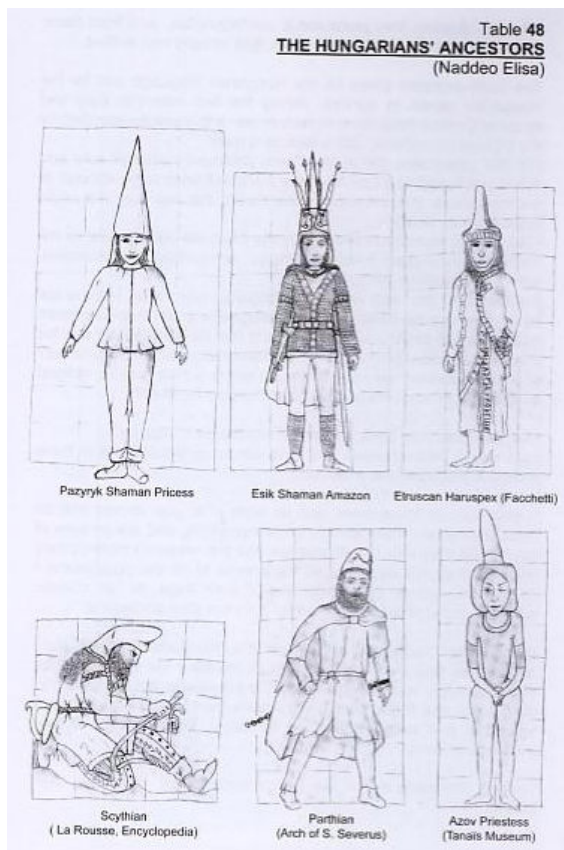
(A terjedelmes magyar pusztát a magyarokat valószínűleg erre a Tarim völgyére emlékeztette: amely olyannak tűnt nekik, mint egy tágas erődön belüli síkság, közepén egy széles tóval s hatalmas hegyekkel körülvárva.)

Továbbá az arsiak törzsön belül házasodtak, endogámiában éltek, ha talán éppen nem is saját akaratukból, hanem a szükségszerűség folytán: mert

Tudom, hogy mindez egy kissé kétségesnek és meglehet, hogy idegennek hangzik! Ezért bocsánatot kérek! Mindemellett számunkra még két másik eshetőség is ígérkezik a tiszta kép feltárására.

De hogyha többet akarsz megtudni erről s biztosabb szeretnél lenni benne, akkor kérdezz meg egy indo-germánista szakértőt, mert azok mindent jobban tudnak, mint akárki más, sőt mindig eltökéltebbek abban, amit ők mondanak.

Azt is elárulom, hogy milyen kutatási módszereket alkalmaznak: először is feltárják mindazon népek temetőjét, akikről ez idáig szóltam, aztán gondosan megvizsgálják a leleteket és ha a tarsolyukban éppenséggel nem találunk epherdát, hanem – mondjuk – sőt és vodkát.... akkor azt biztosra veheted, hogy azok a ti őseitek lesznek.

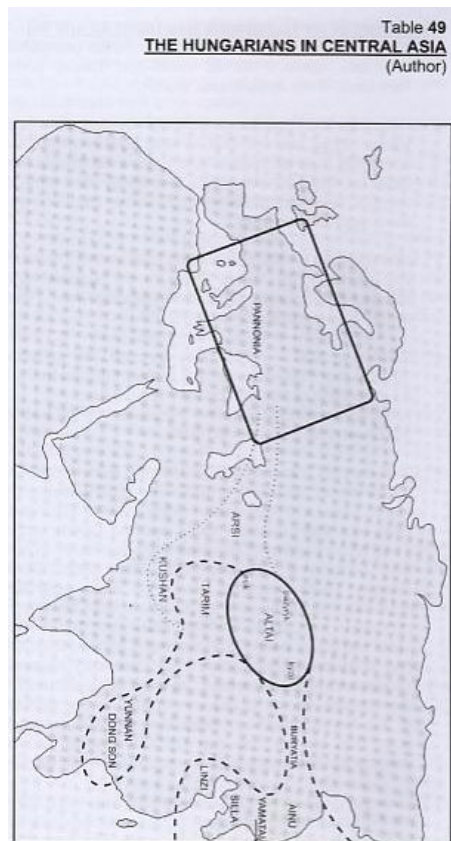

satos palástot, köpenyeget viseltek. *(A germánok a Flavió-kelták módjára palástot hordtak: „sagum fibula*

(Mert jól tudom azt, hogy a „só és a vodka” nem egy magyar találmány/sajátosság, hiszen nem felejttem el míg élek, mikor is egy hivatalos ügyben éppen Miskolcon jártam, s a helybeliek megtanítottak arra hogyan szokás magyar módra sóval inni a vodkát!!)

Mindenesetre itt az a lényeg, hogy végül is a magyaroknak van történelmük.

A MAGYAROK TÖRTÉNETE (lásd 49., 50. tábla.)

Kr.e 5. évezred: a flavió magyar népség Vincában Tordosban és az egész Pannónia területén telepes mezőgazdasági létformát folytatott, már ismerte az írást.

Kr.e. 4. évezred: a magyarok a Vinca térségben kereskedelemmel foglalkoztak. Ők azok, akik elsőként agyagtáblára írtak, így dokumentálták az áruforgalmat s kapcsolatot tartottak isteneikkel. Később megosztván ezt a technológiát a sumér unokatestvéreikkel, akik hasonló ragozó nyelvet beszéltek, viszont a *steppico* fonémák hiányoztak.

Kr.e 3. évezred: a magyarok elkezdtek használni az ún., *Vuark* írásrendszert miközben az urnamezős árják a Balkánra érkeztek. Ekkor a magyar nyelv leválik a finn nyelvjárástól s a Vinca kultúrkör is megszűnik.

Kr.e. 2. évezred: ennek az évezrednek közepén a *steppicik* megtanulnak írni és a Vuark ábécét kibővítik: mindezeket ugyanis egy XIV. századból ránk maradt íráshagyomány igazolja.

Később a kibővült *pannonici* írás kiterjedt úgy a görögökre, mint az etruszk Vuark-ra.

Kr.e. 1. évezred: az első évezred táján a magyarok kelta nyomásra (miként a többiek) elvándoroltak, s idő múltával Dzungáriában telepedtek le. A kelta technológiával együtt magukkal hozták az Esik rovásírást is. Éppúgy, mint ahogy azt a Vinca településükön tették, tovább folytatták a kereskedelmet, aztán így meggya-

rapodván kínai selyem blúzokat/ingeket és kelta köpenyt viseltek, kedvelték az ephedrát. A kínaiak által ellenőrzött selyem út mentén településeket létesítettek (ld.: 50. ábra).

THE HUNGARIAN MIGRATIONS

Table 50

This map shows where most of the places and peoples referred to in this book were located.

The coloured lines show the migrations of the Hungarians:

Black: about 1000 B.C., from Pannonia to Central Asia ("Pontic migration"; Pazyryko cultural affiliation from the Celto-Pannonico civilization; Flavio rovás in Esik; Arsikantu and Ob-Ugrian languages, genetic evidence...).

Green: 4th – 3rd century B.C., from Altai to Arsia (Consequence of the Hsiung-nu invasion of Dzungaria).

Black, dotted: 4th – 2nd century B.C., from Kyzil, through Buryatia and the Amur River to the lands around the Japan Sea and to Yamatai. (Ainu).

From Arsia, through the Huang He, to Linzi (1000 B.C.?). Silla, and Yamatai

From Arsia, through the Yang Tze Kiang, to Yunnan and the lands around the Southern Chinese Sea.

(Disputed genetic evidence, cultural affiliation of Far East Asians from the Celts and Pazyryki, Dong Son Culture, anthropological evidence, Yi, Nü Shu, and Kaganga scripts...).

Thogary from Gan Su to Tibet (Hou Han Shou) and Yunnan?

Pazyryki from Altai to the Ob River (Linguistic kinship)

Blue: 160 B.C. from Gan-su to Western Tien Shan and Southern Pamir, (Chinese chronicles, Albert Hermann, History of the Kushan Empire).

Red: 6th - 9th century A.D., from Central Asia to Pannonia, (End of the trade with Rome, invasion of Arsia by the Uyghurs, Hungarian cultural affiliation from Central Asia).

This map may be freely used without this being an infringement to the Copyright of the book on condition that the writing MICHELANGELO.CN is not deleted.

Az évezred második felében, a hunok által történt zaklatás miatt, bázárjaikkal együtt Ázsiába költöztek, amely, mivelhogy hegyektől volt körülveve, egy védhetőbb lakhelynek bizonyult. A Kr.e. 2. évszázad közepe táján a kínaiak a selyem út keleti szakaszát is a felügyeletük alá vonták, mire a magyarok ismét útra keltek és Kr.e. 100 körül a Turris lapidaitól a Tanaiszig tartó térséget megszállván a Selyem út észak-nyugati szélét ellenőrizték.

Kr. u. 1. évezred: mikor a római császárság hanyatlani kezdett, azzal együtt az északi selyem út menti áruforgalom is lelassult.

840-ben az ujugurok megtámadják Arsiát, mire az arsik elhagyják a Tarim-medencét s egyesültek a selyem út mentén élő flavi törzsekkel, akik ekkor Ukrajnában a Tanaisz mentén tanyáztak. Az egyedüli cselekvő vagyonuk a teve volt (a korabeli szállító eszköz) és a lovasságuk, amellyel a selyem utat védték. Ekkor elhatározták, hogy szövetséget kötnek, s ezután Árpád vezérlete alatt 895-ben Pannóniába visszajöttek.

A magyarok európai tartózkodásuknak a 2000. jubileumát majd 2895-ben fogják megünnepelni, mely alkalommal hivatalosan is „D.O.C. európaiaknak” ismerik el őket, épp úgy mint ahogy napjainkban a tokaji borukat!

Remélem akkor még emlékeznek arra, hogy mit mondtam nekik, /de/ én már nem leszek ott (ki tudja!?), viszont a könyvem az igen.

Sajnos nagyobb részben (a magyarok) akkor már kínaiul beszélnek..., viszont továbbra is magyarok lesznek, még akkor is ha egy nemzeti ünnep alkalmával végre elhatározzák, hogy ezután „*pannonicieknek*” nevezik magukat.

A tény:

Voltaképpen az a terület, amelyet George S. Lane a „Pontusz” környékéről a kínai Xinkiangba elköltözött népek lakhelyének kijelölt, azonos azzal a hellyel, amelynek Pannónia volt a központja, s amelyet Mario Alinei ugyanakkor a finn-ugorok által lakta térséggel azonosított, mégpedig abban a korban és azt megelőzően, amikor az etruszkok ott éltek. Márpedig ez megfelel annak a térségnek, ahol a trákok éltek a maguk R1a genetikai sajátosságaikkal.

A „*pannonicik*” elvándorlásának ideje (amit az indo-európaiak a Kr. e.-i első évezredbe tesznek), azzal a korról esik egybe, mikor is:

* a *pannoniciek* elhagyták Európát és Dzungáriában telepedtek le.

(*Ugyanekkor az umrik és a messzapiak kiűritették a Balkánt.*)

* Európában jobbról balra írnak és etruszk számjegyeket használnak,

* a *steppico* fonémákat kiegészítették a Vuarkkal,

* a *pannonico* nyelv (a magyar) határozottan elkülönül a finntól.

A *pannonicik* az ősi Vuark írást Eszikbe viszik /magukkal/. A *pazyrykik* a kelta-pannonikó népségnek azon leszármazottai, akik a runákat és a Vinca kereskedő szellemet magukkal hozták s megnyitották a selyem utat miután /abból szépen/ meggazdagodtak, Linziben, Junanban és Gan-suban megalapították az ún. „kínai településeket.”

Mikor a kínaiak a selyem út keleti szakaszát ellenőrzésük alá vették, akkor a pazyrykiek a kínaiak által sürgetve (vagy talán azokkal egyértelműen)

* a görögöket kiszorították Baktriából és Sogdiából,

* megalapították a Kusán birodalmat és az Alan-liaói királyságot,

* a selyem út északi peremén pedig a gazdag Arsi, Siraci és Alán kereskedők a Sír Darja, Arál-tótól a Káspi-és a Fekete-tengerig terjedően egy virágzó települést létesítettek.

A tengeri selyem út megnyitása és a római császárság hanyatlása volt az indító oka annak, ami miatt az első keleti fláviak nyugatabbra húzódtak: vusengek, bolgárok, jászok....

A Tarim-medencének az ujgurok által való elfoglalása az északi selyem út sorsát perdöntően befolyásolta, s ezzel együtt a pazyrykieknek Pannóniába történt vándorlását is.

A tokári nyelv prakrit (eredetű), ez egy olyan indo-európai nyelv, amely szavakat, szóvégződéseket és nyelvtani sajátosságokat kölcsönzött az Arsiabeli finnugor nyelvet beszélő arsiakantuktól.

Azonban a Tarim-medencében élő arsik, akik egy Flávió nemzetség, továbbra is a *pannonici* szójárást használta a maga régies, korlátolt fonológiájával, amelyből a IX. sz. folyamán a magyar nyelv származott.

A magyarok Európában való visszatéréseivel történt egyidejűleg:

* a Tarim medencének az ujguroktól való megszállása.

* az arsiak nyelvnek és runáknak Közép-Ázsiából történt eltűnése,

* a magyar rovásírás feltűnik Európában.

* a magyar nyelv elkülönül a szibériai ugor nyelvektől.

Magánhangzó kihagyás az etruszk és a magyar írásban, a kelta és az Arsiak (szerintük Tokari) fonológiában hasonlóság mutatkozik; ugyancsak hasonló fonológia és ligatura használat észlelhető az esik, ázsiai, jaó, kaganga és a magyar írásban (ld. lásd a runa ábécé története)... Mindez azt igazolja, hogy az ázsiai és a magyar rovásírás az esikből származik s ez meg a Flávió runákból, amely következetesen a „*Karpatikó jelekből*” eredt.

A pazyryki (kultúra) Kelta-Pannonikó örökség.

A magyarság kulturális öröksége Pazyryki.

A nemzetek sajátosságát jobban igazolja a kultúrhatás, mintsem a hibás amatőr genetikai hipotézis, vagy pedig a túlerőltetett nyelvtéória.

Kérem, ne törődjenek se a genetikai sem a nyelvészeti bizonyítékokkal... mert ezek még teljesen újdonsült tudományágak, mondjuk úgy hogy *vudu tudományok*: ha esetleg hitelt adunk nekik, azok eredményeivel a saját teóriánkat alátámaszthatjuk!

Mert a nyelvtudomány csak akkor lesz valódi tudomány (*tehát képes lesz kieszakozni független kísérletekkel szerzett vitathatatlan eredményeket*), mikor olyan DVD lemezre felvett proto-indo-európai beszédet fog majd bemutatni, amelyből képesek leszünk felismerni azokat a fonetikai különbségeket, melyek a 20 különböző európai nyelvben előfordulnak.

Manapság a genetikai kutatás az az új tudományág, amelynek ma a legnagyobb értéke van, de amikor a genetikusok történelmet próbálnak írni, akkor ők nem azt a foglalkozást űzik, amelyet tanultak, vagy amiért megfizetik őket. A rendelkezésünkre álló genetikai fonémák ismerete s az emberre vonatkozó genetikai adatok még nem elegendők arra nézve, hogy azok nekünk az elődökről határozott felvilágosítást adjanak.

„Az elkövetkező évek során még nagyobb számú összetett örökléstani jelző (*polymorph marker*) válik hozzáférhetővé ... A vizsgált területek számának növekedését tekintve, az fokozatosan csökkenti azon helyek fontosságát, melyek sajátos fejlődéstörténete - beleértve valószínűleg a kiválasztódást is - statisztikai szempontból nézve eltérő adatokat nyújt.” (Luikart et alia)

„Ezért a közeljövőben (igen, a közeljövőben) kedvező lehetőség nyílik az európai keveredés erőteljesebb felbecslésére és a keveredés idejének biztosabb meghatározására. A jövőben (helyes!) fontos lesz a részletes régészeti (és történelmi, de nem nyelvészeti) adatok felhasználása a népesség-minta során, így a feltevés bonyolultabbá és egyben valósabbá válik.” (Helyes! Nem tudományos, de legalább valóságű!) (Barbujani et alia)

Napjainkban az ausztráliai Queensland Egyetemen megtalálták azt a génjelzőt, amely a szemnek színét

meghatározza. Az egészben csupán egy betű képezi a különbséget. El tudod-e képzelni, hogy a génállományban egyáltalán hány betű jelöli a különbséget? Mondjuk, hogy 6.000.000.000 betű! Aztán tudod-e azt, hogy eddig hány betű jelentőségének rejtelmét fedezték eddig fel?

Sajnos a tudomány sohasem hajlandó arra, hogy egynél több „interpretációt” ismerjen el, ezért: Még mindig szükséges dupla kérdőjelet tennem a kérdéseimhez, azért, hogy a vudutudományt jobban felismerjük?

/vajon/ Miért nem néznek ennek utána a finnugoristák? Mindamellet vigyázat! A finnugoristák között még indo-germánisták is lappanganak. Ezek az indo-germanista vallás felkent papjai. Akik szakasztottan megvannak arról győződve, hogy manapság Európában jobb lenne az, ha a fláviknak csak egyféle etimológiájuk lenne (*az mindegy ha rossz! Valójában a legvésebb etimológia feltehetően még indo-európai előtti. Ld. a következő munkámat*), közös lévén az indo-germánal (úgy mint pld.: a germán katila, amely egy latin kölcsön szó, ez a finnben kattiala lett, a magyarban viszont katlan, s ennek származéka lett a katilla, vagyis a germán Kessel s innen az angol kettle ...etc.) mintinkább az, hogy tíz különféle ábécét találtak volna fel.

Azonban jól figyeljünk, „ezek az urak” azt bizonyítják, hogy még magát a púpostevét (Camelus Indo-germanicus) /is ők honosították meg Európában.

Megvagyok nőződve arról, hogy a könyvem sajnos még nem szolgáltat eléggé kimerítő bizonyítékot!

Talán hihetetlennek hangzik az, hogy a rovásírás ábécé Pannóniából az Altájba került volna el.... Meglehet azt sem hiszik el, hogy egy pre-görög írás egyáltalán Pannóniában is valaha létezett volna. Hanem inkább lesznek olyanok, akik Herodotosznak hisznek, aki azt állítja, hogy a görögök a föniciaktól tanulták meg az írás tudományát.

Viszont ugyanakkor Herodotos és Sicilii Diodoros még azt is feljegyezte, hogy egy másik fajta rovásírás (a pelazg ábécé) a görögök előtt már használatban volt.

Jól van, de majd ha elolvassák a harmadik könyvemet, akkor efelől nem kételkednek többet.

Utóirat:

Ha mondjuk éppenséggel nem értesz egyet a teóriámmal, akkor találj magadnak egy olyan népet/nemzetet, amely betölti ezt a történelmi ürességet.

Az a nemzet, amely megengedi magának, hogy nyelvészek vagy genetisták írják a történelmét, az egy történelem nélküli nemzet!

Fordította © Americo Olah

¹ Szerk. Mgy./Melinda Tamás-Tarr: Ezzel ellentétben az *Etimológiai szótár* (Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006) az alábbiakat állítja:

alma [1009 tn., 1225] Jövevényszó egy török nyelvből a honfoglalás előtti időből, vö. kipszak *alma*, csagataj *alma*, csuvas *ulma*: 'alma'. A szó a mongol nyelvekben is megtalálható, és feltehetőleg igen nagy területen ismert vándorszó. Az *almás* [1009 tn., 1560 k.] az *alma* -s melléknévképzős alakja. A népnyelvben gyakran összetételei előtag, vö. *almásszürke*, *almásderes*. Ezekből a szóösszetételekből névátvitellel az *almás* 'alma alakú foltokkal tarkázott' előtagot önállóan is kezdték használni a lószínnév megjelölésére. A szónak főnévi jelentése is kialakult: 'almáskert'.

barack [1395 k.] Szláv, valószínűleg nyugati szláv jövevényszó, vö. cseh *broskov*, szlovák régi nyelvi *broskov*, *broskva*, lengyel nyelvjárási *brzoskiew*, *broskiew*, szlovén *breskev*, *breskva*: 'őszibarack'. A szláv szavak német kölcsönzések, vö. ófelnémet *phersih*, *phirsih*, *persih*: 'ugyanaz'; vö. még: vulgáris latin *persica* 'barack', latin *malum Persicum* 'ugyanaz', tulajdonképpen 'perzsa alma'. A szó végső forrása a görög. A magyarba valószínűleg **brosky* hangalakban kerülhetett, még a tövégi rövid magánhangzók lekopása előtt, vö. *murok*, *retek*. A szó jelentésfejlődésében megfigyelhető, hogy az őszi- és a sárgabarackra is alkalmazták, sőt a gyümölcsöt termő fák megnevezésére is. A pontosabb megkülönböztetés érdekében később összetételei utótag lett a *sárga-* és az *őszi-* melléknevek mellett: *sárgabarack* [1588], *őszibarack* [1717-1758].

cseresznye [1256] Jövevényszó egy szláv nyelvből, közelebről esetleg déli szláv ered tő, vö. bolgár nyelvjárási *чрешня* [csresnja], *чрешня* [csresnja], *чрешна* [csresna], horvát-szerb *trešnja*, szlovén *črešnja*: 'ugyanaz'; vö. még: szlovák *čerešňa*, orosz *черешня* [csresnja]: 'ugyanaz'. A szláv szavak valószínűleg latin, végső soron pedig görög eredetűek, vö. *kéraszosz* 'cseresznyefa'. A magyar szó hangalakja hangrendi kiegyenlítődéssel, és elhasonulással fejlődött, az utóbbira vö. *csésze*.

görög [I 156 tn. (?), 1395 k.] <népnév> Jövevényszó egy déli szláv nyelvből vagy az oroszából, vö. bolgár *грьк* [gruk], horvát-szerb *Grk*, orosz *грек* [grek]: 'görög'. A szláv szó a latin Graecus, *Graeci* (többes szám) 'görög' átvétele és végső soron a görögre vezethető vissza. A szóvégi *g* a szó eleji *g* hatására végbement hanulás eredménye. A **görögdinnye** összetétel [1395 k.] előtagjaként e dinnyefajta bizánci származási helyére utal. [...]

IN MEMORIAM...

Paczoly Gyula — Veszprém
MEGHALT POLCZ ALAINE

(Kolozsvár 1922 – Budapest 2007)

Polcz Alaine író, pszichológus. 1922. okt. 7-én született Kolozsvárt, ott érettségizett.

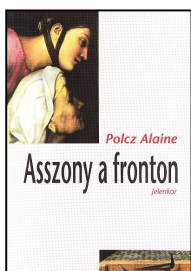
1949-ben végzett az ELTE pszichológia szakán, 1959-ben doktorált. Klinikai pszichológus. Férje Mészöly Miklós 1949-től az író 2001-ben bekövetkezett haláláig. – A Magyar Hospice Alapítvány megalapítója, majd elnöke. Több pszichológiai filmet készített, foglalkozott művészetterápiával és játékdinamikával is. – 1992-ben Déry Tibor jutalmat kapott, 2001-ben megkapta a Magyar Köztársasági Rend Középkeresztjét.

Válogatás könyveiből: Bábjáték és pszichológia. (1966) – Aktív játékdinamika és játékkerápia. (1974), – Orvosi pszichológia a gyakorlatban. (társzerző, 1976) – A halál iskolája (1989) – Meghalok én is? A halál és a gyermek. (1993, 2007) – Macskaregény. (1995) – Éjjeli lámpa (1996), Leányregény (2000) – Karácsonyi utazás. Halál és cserepek (2002, 2007), – A rend és rendetlenség jelensége az emberi cselekvésben. (1987, 1991, 1996, 2007) – Főzzünk örömmel. Egészségesen, gyorsan, olcsón. (Szerk., utószó: Szilárd Gabriella) (1998, 2003) – Kit siratok, mit siratok? (2003) – Kit szerettem, mit szerettem? (2004) – Együtt az eltávozottal. (2005) – Egész lényeddel. (2006) – Az "Asszony a fronton – Egy fejezet életemből" c. kötete (1991, 1994, 2005) 1991-ben az év könyve lett, megjelent románul (1996),

oroszul és angolul is: (A Wartime Memoir. Hungary 1944-1945), drámai erővel tárja fel a nők szenvedéseit a második világháborúban. (Új magyar irodalmi lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp., 2000. 1772. old., Ki kicsoda 2006.)

Poszler György: "Az éjszakai tölgyfa és az ezüsthényő. Polcz Alaine 1922-2007" (Élet és Irodalom 51. évf. 39. szám, 9. oldal. – 2007. szept. 28.) (Részletek.)

"Ritkán találkoztam vele. Olvastam az írásait, és gyakran láttam a képernyőn. De a legrégebb emlékek összecsengenek, szülővárosunkról, Kolozsvárról, ahonnan egyszerre jöttünk el. ... Az életét főleg remekművéből (igen, remekművéből!) ismerem. *Asszony a fronton*. Ebből az egyedülálló könyvből. Emlékirat, mert egyetlen életrészletben sokak élete van benne. ...Tényközlés, mert a történetben minden valóság. A megtörténtet mondja el. Amiben döbbenet, hogy megtörtént. És még nagyobb döbbenet, hogy megtörténhetett... Felsorolva mindent... az első erőszaktól az utolsó leteperésig. ... És nem segített senki. ... A történetben, a megéltben és elmondottban is az a csoda, hogy talpra állt."

Polcz Alaine: Asszony a fronton. – *Egy fejezet életemből* – Részletek a pécsi Jelenkor Kiadónál 199 oldalon, 2005-ben megjelent kötetből:

Egy előzmény 1944. Augusztus 23-án Románia kilépett a szövetségből. A maga módján tette. A vezető tisztikar vagy az állam vezetői meghívták a német tisztikart pezsgős vacsorára. Leitatták, azután legyilkolták, felkoncolták őket. A zűrzavarban a legénységet szétugrasztották, elfogták, megadásra *adattak* utasítást, és ezzel kiugrottak. Így hallottam én a történéseket. (28. old.) – Az oroszok elől elküldenek Kolozsvárról Csákvárra.

Csákvár, 1945. (A helységnek a szovjet csapatok által történt elfoglalása után.) – F fiatal, tizenkilenc éves nő voltam. ... Orosz katonák tódultak be ... Jánost [az első férjét] elvitték ... Minden férfit elvittek. Kijárási tilalom volt ... Párnát tettem a fejemre, hogy csökkentsem a dörrenések hangját. ... Reggel bekötöttem a fejemet és elmentem a komendatúrára. Ott már nagyon sokan ültek, és várták, hogy sorra kerüljenek. Közöttük egy kislány, akinek vérzett a feje, egy tincs a hajából kitépve. Nyomorult és kétségbeesett volt. "Átmentek rajta az oroszok" – mondta az anyja. – Nem értettem meg. – Biciklivel?" – kérdeztem. Az asszony dühös lett. "Maga bolond? Nem tudja, mit csinálnak a nőkkel?" ... Hallgattam, amit körülöttem beszéltek. Hogy melyik nőnek tört el a gerince, ki vesztette el az eszméletét, ki vérzik, hogy nem tudják elállítani, férfit kit lőttek agyon, mert védeni próbálta a feleségét. Egyszerre feltáruult az az iszonyat, ami körülöttünk van. Egyszerre világossá vált, hogy bent a plébánián, a szovjet katona őrsege mellett, az időnként kedélyesen bejövő, zabráló, ételünket megevő, de

féken tartott néhány katonával ismerkedve, mit sem tudtunk arról, mi van kint." (104-105. old.) – A toronyórát nem ismerték. Általában az órát... "csaszi"-nak hívták, mindig azt keresték. Azt hittem, alig maradt óra a szovjet csapatok elvonulása után az országban. ... Az egyik fiatal katona lefektetett az ágyra, tudtam mit akar ... (106) – Másnap, harmadnap idegen emberek jöttek a szomszéd faluból és azt mondták, kivégezték a férfiakat, megásattak velük egy hosszú gödröt, a szélére állították, tarkón lőtték őket. Három ottani lakos hantolta rájuk a földet. (107)

Bejött három orosz, azt mondták, hogy menjek velük. ... vadul támadtam, verekedtünk, úgy vágta a földhöz, hogy elvesztettem az eszméletemet. Az esperes belső szobájában tértem magamhoz ... az ágyban nem volt semmi, csak a csupasz deszkák, azon feküdtem. Az egyik orosz volt rajtam. ... Nem tudom, hány orosz ment át rajtam azután, azt sem, hogy azelőtt mennyi. Mikor hajnalodott, otthagytak. Fölkeltem, nagyon nehezen tudtam mozogni. Fájt a fejem, az egész testem. Erősen véreztem. Nem azt éreztem, hogy megerőszkoltak, hanem azt, hogy testileg bántalmaztak. (108-109)

Nem tudom, akkor-e vagy máskor, de mindenkit elvittek, Mamit [az anyósa] is. Nekem még csak elviselhető volt, hiszen már asszony voltam, de Mina lány volt. (110).

Mindnyájunkat megfertőztek. Mikor és ki annnyi közül? ... Egy másik éjszaka egész csapat ütött rajtunk, akkor is a földre fektettek, sötét és hideg volt, lőttek. A következő képem maradt meg bennem: guggolva körbevesz nyolc-tíz orosz katona, hol egyik fekszik rám, hol a másik. Megszabták az időt, hogy egynek mennyi jut. Néztek egy karórát ... Mérték az időt. Sürgették egymást. Kérdezte az egyik: "dobro robota?"

Nem mozdultam. Azt hittem, ebbe belehalok. Pesze nem hal bele az ember. Kivéve, ha eltörik a gerincét, de akkor sem azonnal.

Hogy mennyi idő telhetett el és hányan voltak, nem tudom. Hajnal felé értettem meg a gerinctörést. A következőt csinálják: az ember két lábát a válla fölé hajtják, és térdelésből fekszenek bele. Ha valaki ezt túl erősen teszi, elroppan a nő gerince. Nem mert akarják, hanem a fékevesztett erőszak miatt. A csigába tekert nőt a gerince egy pontján lökik előre-hátra, s észre sem veszik, hogyha megroppan. Én is azt hittem, hogy megölnek ... A gerincem megsérült, ... de nem törött el.

Többször tűnődtünk Minával, hogy hány perc, hány katona volt ez az éjszaka. Vele is ugyanezt csinálták egy másik szobában. És miért mindig a padlón? (111)

Még az elején történt. Minának hosszú haja volt. Egy katona a kezére csavarta és úgy húzta. Mina ordított ... ment és vitték. (113) ... A kútban megtaláltak mindent, amit a trágyadombba rejtettek el, azt is, a földben is. Botokkal turkáltak, ahol puha volt a föld, ott ástak, és megtalálták, amit elrejtettünk. (114-115)

A matracért is le kellett feküdni. A tiszt beleegyezett, ha lefekszem, vihetem a matracot (amit mi hagytunk ott.) Amikor pakolni készültem, hogy menjek a matraccal, leküldte a tisztiszolgáját is, az is rám feküdt. ... (A matrac azért volt sürgős, mert Mamika – az anyós – köhögött, szörtyögött. ...) (120) ... A bábkákat és a mamkákat szerették az oroszok ... még enni is adtak nekik. Hogy néha megesett, elvittek közülük is

egyed-egyed a fiatalokkal, hát Istenem, sötétben minden téhen fekete. (122)

Egyszer bejött a pincébe egy orosz katona, aludtam. Álomból ébresztett föl, fölém hajolt, felrázott ... könyörgtem a többieknek, itt van a komendatúra a közelben ... küldjenek át egy gyermeket, az oroszok nem bántják a gyermekeket ... Nyolcvan ember hallgatta tétlenül a könyörgésemet ... Félték, hallgattak és túrték, hogy előttük és a gyermekek előtt megerőszakoljanak. (126-127)

Legelőször káromkodni tanultunk meg tőlük. A "job tvoju maty" volt az első igazi orosz szöveg. ... A "zabrálni" kifejezés a legtermészetesebb volt. Nem is tudom, miként felejtettük el mára, hiszen még vagy húsz évig használtuk. (131)

Azt tapasztaltuk, vagy véltük tapasztalni, hogy minden nagyobb harc vagy visszafoglalás után három nap szabad rablás járt. Szabad rablás és szabad erőszakolás. (131-132)

Egy téli reggel engem korbácsoltak meg. Hogy mi volt az oka, már nem tudom pontosan. ... Levetkőztettek derékig, körbeállt pár katona, és az egyik ütött, szabályos ütemben, korbáccsal. A korbács nem ostor, hanem hajlékony szíjfonat ... a vége felé gombban végződik Természetesen van fogója. Ha erősen csapják az embert, akkor felhasad a bőre. (132)

Sokszor állítottak be ragyogva, ezt vagy azt hozták nekünk ajándékba. Aztán kiderült, hogy valamelyik szomszédunktól lopták. (133)

A komendatúra parancsnok meglátott az ablakból és előkerítettett. ... Odahurcoltak ... A pince mellett volt a komendatúra. ... Nagyon kedvesen fogadott. Talán kérdezte is, hogy beteg vagyok-e. Mit tudtam én! Ennyi orosz után ki tudhatta, hogy van-e szifilisz, vagy gonorreája. "Nem tudom" – mondtam. ... Jó vacsorát kaptam. Vártam, mi következik. Hogyha nála maradok éjszakára – mondta – ad egy fél disznót. Gondolkozás nélkül lefeküdtem vele ... Nem kaptam meg a hasított disznót. (135-137)

Budapest 1945 Anyám sírt, boldog volt és ölelt. ... Olyan nagyon semminek sem örültem és olyan nagyon semmiben sem hittem. A betegséget, ami miatt aztán soha sem szülhettem, már magamban hurcoltam, és nem tudtam, hogy van-e szifiliszem, vagy nincs. Gyanakodtam, hogy erősen fertőzhetek és nem kívántam senkit megfertőzni. (154)

Mártának elmondtam, mi történt, és hogy orvoshoz kellene mennem, mert úgy érzem, fertőzésem van, alighanem szifilisz. ... Mikor az eredményért visszamentem, az orvos nagyon gyöngéden és figyelmesen fogadott. Leültetett. Ebből tudtam, hogy nagy baj van. Így szokták közölni. Akkor azt mondta: "Asszonyom, sajnos pozitív a lelete." – "Szifilisz?" – néztem rá – "Nem, gonorrhea" – mondta ő. ... Nem lehetett gyógyszerrel kapni, egész egyszerűen nem létezett. (Az antibiotikumokat csak később fedezték fel.) ... Becslésem szerint az ország egynegyedének gonorreája volt, az itt tartózkodó csapatokat is beszámítva. (156-157)

Kolozsvár (PA átmenetileg hazautazik Kolozsvárra.) Amikor bevonultak az oroszok Kolozsvárra, ott is történtek szörnyűségek. Emlegették az Óvári család

esetét. A Monostori utcában laktak, jól ismert kolozsvári ősnemes család. Szovjet tiszteteket láttak vendégül. ... Nem lehet pontosan tudni, mi történt, tény, hogy ... második vagy harmadik nap, amikor benyitottak az Óvári lakásba, kilenc halottat találtak A vacsora összes résztvevője, a családtagok és egy-két vendég – mindegyiket lelőtték. Állítólag erőszakoskodni akartak a nőkkal, a férfiak meg akarták védeni őket. ... (170-171)

Állapotom egyre súlyosbodott, egyszer csak benn feküdtem a Haynal-klinikán. (177) ... Lassan kezdtem talpra állni (189) ... Beiratkoztam a Bolyai Egyetemre a pszichológia első évfolyamára. (192-193)

Budapest (PA visszatér Budapestre.) Bennem ott volt a halálos betegség ... három évig feküdtem. -- [Mészöly] Miklós [második férje] hozott vissza az életbe. (196)

Megjegyzés: Nekrológ megjelent a *Heti Válaszban* (IX.27), az *Élet és Irodalomban* (IX.28), az országos és a megyei napilapokban is, de a *HV*, az *ÉS*, a *Magyar Nemzet* és a *Magyar Hírlap* (IX.21) kivételével nem említik meg az "Asszony a fronton" c. könyvét.

Utószó A *Baranyai László* által szerkesztett *Alaine* c. kötetben (144 oldal, Jelenkor Kiadó, Pécs 2007) Polcz *Alaine* 85. születésnapjára húszan fejezik ki tiszteletüket a könyv lapjain: *Baranyai László*, *Bitó László*, *Esterházy Péter*, *Göncz Árpád*, *Görgey Gábor*, *Hollós László*, *Körössi P. József*, *Kovács András*, *Kukorelly Endre*, *Márton László*, *Nádas Péter*, *Nemes Nagy Ágnes*, *Papp András*, *Schäfer Erzsébet*, *Szávai Ilona*, *Szörényi László*, *Tüskés Tibor*, *Ungváry Rudolf*, *Várszegi Asztrik*

ELHUNYT SZABÓ MAGDA

Tavaly október 5-dikén ünnepelte születésének kilencvenedik évfordulóját Szabó Magda Kossuth- és Prima Primissima Díjas író, műfordító, költő, a magyar irodalom élő legendája. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia október 4-én köszöntötte kilencvenedik születésnapja előestéjén a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében; életművét az Európa Kiadó jelenteti meg, s ez alkalomra négy ifjúsági könyvével lepi meg olvasóit.

Nem határozta el, hogy írni fog, hiszen ehhez velünk született képesség és a Jóisten jóváhagyása kell. Mint mondta: ennek ellenére nehéz mesterség az övé, és hogy "űzőtt vadként" sokat jelentett a számára a Kossuth-díj odaítélése, mely támadtatásainak végét is jelentette. Szabó Magda költő, műfordító, regény- és drámaíró. A magyar irodalom olyan, ma már klasszikusnak számító meséi, meseregényei fűződnek nevéhez, mint a *Tündér Lala* és a *Bárány Boldizsár* vagy a már kamaszodóknak szánt *Mondják meg Zsófikának* és az utóbb meg is filmesített *Abigél*. Méltatói szerint *Ajtó* című kötete volt az, mely a halhatatlan tudós írók közé emelte.

1917. október 5-én született Debrecenben. Apja kisnemesi családból származó városi tanácsos, nagyműveltségű, humán gondolkodású ember volt. Lánya még igen kicsi volt, mikor az apa már beleplántálta az ókori kultúra és a latin nyelv szeretetét esténként regéket mesélve, latint tanítva neki. A különös sorsú, a zenében és a költészetben is tehetséges anyjától hallott csodás mesék ihlették azokat a történeteket, amelyeken nemzedékek nevelkedtek (*Sziget-kék, Tündér Lala, Bárány Boldizsár*). Szülővárosa, a kálvinista Debrecen hagyományai meghatározók voltak személyisége alakulásában.

Szülővárosában érettségizett 1935-ben, majd 1940-ben a debreceni Tisza István Egyetemen kapott latin-magyar szakos tanári és bölcsészdoktori diplomát. A helyi Református Leányiskolában, majd Hódmezővásárhelyen tanított 1945-ig, amikor a Vallás- és Közoktatás-ügyi Minisztérium munkatársa lett. 1949-ben megkapta a Baumgarten-díjat, de Révai József utasítására még abban az évben visszavonták tőle, és állásából is elbocsátották. 1958-ig nem publikálhatott. Ebben az időben általános iskolai tanárként dolgozott.

Az eredetileg költőként induló Szabó Magda 1958 után már regény- és drámaíróként tért vissza. A *Freskó* és *Az őz* című regények hozták meg számára az országos ismertséget. Ettől fogva szabadfoglalkozású íróként élt. Számos önéletrajzi ihletésű regényt írt, az *Ókút*, a *Régimódi történet* és a *Für Elise* saját és szülei gyermekkorát valamint a 20. század elejének Debrecenjét mutatja be. Sok írása foglalkozik női sorsokkal és kapcsolataikkal, például a *Danajda* vagy a *Pilátus*.

Történelmi érdeklődése elsősorban drámáiban mutatkozott meg: a *Kiáltás*, a város Debrecen múltját, az *Az a szép, fényes nap* című drámája az államalapítás korát elevenítette fel. Meseregényeit szárnyaló fantázia, ifjúsági regényeit mélységes humanizmus és a pedagógia iránti elkötelezettség jellemzi (*Mondjátok meg Zsófikának, Álarcosbál, Abigél* - utóbbiból Zsurzs Éva rendezett emlékezetes tévéorozatot.)

Szinte minden regényében, a *Régimódi történet*ben, a *Freskó*ban, a *Katalin utcában*, *Az ajtóban* – amely épp húsz évvel ezelőtt jelent meg –, szóval majd mindegyikben megírt valamit az életéből; a szülei, nagyszülei, nagynénái, barátai, tanárai, ismerősei sorsáról, sokszor saját, szerinte vitatható viselkedéséről, de csak az eddigi legutolsóban, a *Für Elise*ben ír élete egyik fontos szakaszáról a Trianontól a II. világháború baljós sejtelméig. Mindenképpen el akarta mondani nem csak a véleményét, hanem érzékeltetni is akarta a ma emberével, hogy hogyan élték át a trianoni békét, annak minden, elsősorban emberi következményeivel. Debrecen nagyon közel van a határhoz. Szabó Magda még kicsi volt, de érzékeny és kíváncsi. Személy szerint őt nem érte tárgyasult veszteség, de Debrecen megrázta a trianoni menekültek áradata, a hírek az új határokon túlról, a brutalitás a határokon, a mód, ahogy a románok rávetették magukat a kiürült házakra – megrendítette őket. Az ismerősök, rokonok bánata és kifosztottsága rányomta a bélyegét az egész városra és nyilván az egész országra. Nagyon sok trianoni árva érkezett az anyaországba. A trianoni békeszerződés felkészületlenül érte a magyar társadalmat, feldolgoz-

hatatlanul nagy volt a veszteség, túl nagy a seb, és a döntés a Nyugattól érkezett, amelyhez mindig is tartozónak érezték magukat a magyarok. A *Für Elise* című regénye egyik szála valóban ezt a hangulatot, légkört és érzésvilágot kívánta érzékeltetni.

«A drámában csakúgy, mint a prózában, [...] remekül lehet játszani. Olyan alapkérdéseket, szituációkat lehet megvizsgálni, boncolgatni, akár szókimondó őszinteséggel, amit különösen harminc évvel ezelőtt publicisztikában nem lehetett. Úgy lehetett bizonyos kérdésekről – felelősségtudat, hatalom, hazaszeretet, morál – beszélni, hogy nagyon is értették a nézők, a közönség, akikhez szóltam, akiket pedig illetett, úgy tettek, mintha nem vették volna észre az aktuális mondanivalót. Egyik drámám sem kapott politikai indíttatású kritikát. Lenyelték – ez történt.» - mondta az író Bán Magdának, a 90. születésnapján beszélgetésen.

Aktív szerepet is vállalt a református egyházban: 1985-től öt éven át a Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnoka és zsinati világi alelnöke volt. 1993-ban a Debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktorává avatták. Debrecen városa díszpolgárrá választotta.

1959-ben kapott először József Attila-díjat, 1978-ban Kossuth-díjat, 1983-ban Pro Urbe Budapest-díjat, 1987-ben Csokonai-díjat kapott. 1992-ben a Getz-díjjal tüntették ki. 1996-ban Déry-díjat, 2000-ben Nemes Nagy Ágnes-díjat és 2001-ben Corvin-kitüntetést kapott. 2007-ben, 90. születésnapján megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztje (polgári tagozata) kitüntetést, a múlt szombaton pedig az alkotót Hazám-díjjal jutalmazták

A gazdag életmű 52 könyvet számlál, legutóbb 2005-ben jelent meg *Szüret* címmel verseskötete és *A macskák szerdája* című dráma, s 2006-ban adták ki összegyűjtött hangjátékait *Békekötés* címmel. Műveit 42 nyelvre fordították le.

Az bizonyos, hogy külföldön mindig melegebb fogadtatást kaptak a művei, mint hazájában, Magyarországon. A magyar kritika nem sokat foglalkozott vele. Az első német fordítás éppen Hermann Hesse javaslatára készült el. Ő hívta fel rá a figyelmet, és egyik rokona le is fordította a *Freskót*.

A legtöbb elismerést a franciáktól kapta. Ők értik a történeteit, amelyekben emberi jellemek és a köztük kialakuló konfliktusok alakítják az eseményeket. A jellemábrázolás árnyaltságát dicsérték és azt a polgári világot érzik meg benne, amelyben távolság van az otthon és a külvilág között. A látszat és a valóság között. Ez rengeteg megoldhatatlan konfliktus és trauma okozója. És kinek drukkol az olvasó? Az őszinteségnek, még ha az szabályok áthágásával is jár. Ezt a tapasztalatot szűrtem le az estjei tanulságaként.

Szabó Magda elment közülünk, de ennek ellenére életművének köszönhetően mégis itt van közöttünk.

Isten nyugosztalja, nyugodjon békében!

Forrás: Origo.hu, Új könyvpiac.

Összeállította: B. Tamás-Tarr Melinda

32 KÉSSZÚRÁSSAL ÖLTÉK MEG BRENNER JÁNOS ATYÁT

**Ötven esztendeje gyilkolták meg a papi hivatás
vértanúját**

A XX. század első éveiben egy édesanya, Brenner Tóbiás szombathelyi polgármester felesége, nagyon sokat imádkozott azért, hogy József fiúk, aki kilencedik gyermekként jött a világra 1903-ban, pap legyen. Brenner József azonban nem lett pap, hanem gépészmérnöknek tanult. 26 évesen feleségül vette a felvidéki származású

Wranovich Juliannát. Házasságukból három fiú született, László, János és József. Mindhárman megkapták a papi hivatás kegyelmét.

A szombathelyi édesanya imáit úgy hallgatta meg Isten, hogy nem az ő gyermeke, hanem annak három fia lett pap – írja Brenner János vértanú családjáról és a mártírpap életútjáról szóló írásában Horváth István Sándor, majd így folytatja: – Brenner János 1931. december 27-én született Szombathelyen a család régi házában. Bátyja, László, akkor már elmúlt egy éves. Jánost a Szent Erzsébet ferences templomban keresztelték meg az év utolsó napján, december 31-én. A család ebbe a templomba járt szentmisére minden vasárnap. A harmadik gyermek 1935-ben született és a József nevet kapta a keresztségben.

Brenner János a Püspöki Iskolának lett a tanulója szülővárosában, Szombathelyen. Ebben az időben történt, hogy iskolatársaival együtt előadták Szent Tarzícusz vértanúnak, a minisztránsok védőszentjének történetét. János ragaszkodott ahhoz, hogy ő játszhassa Tarzícusz szerepét. Gyermekként még nem gondolta, hogy egyszer őrá is ugyanez a sors vár. Evekkel később, fiatal pap volt, amikor egy éjszaka állítólagos beteghez hívták. Útközben megtámadták és megölték. János atya, a magyar Tarzícusz is a szíve fölé vitte az Oltáriszentséget, amikor a beteghez ment, és utolsó erejével védte az Úr Testét, miközben kioltották életét.

„Élek, de már nem én élek, hanem Krisztus él bennem”

1950. augusztus 5-én Brenner János ezt írja lelki naplójába: „A szerzetesélet feladata kialakítani magunkban Krisztust.” Ebből kitűnik, hogy világosan látja a papi hivatás lényegét: lemond saját életéről, hogy Jézus élhessen benne. Szent Pál apostol felismerése minden pap számára meghatározó és elérendő cél: „Élek, de már nem én élek, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20).

1950. augusztus 19-én Brenner János 18 társával együtt magára öltötte a novíciusok fehér ruháját. Ekkor kapta az Anasztáz szerzetesi nevet. A nyugodt szerzetesi élet nem tartott sokáig. A szerzetesrendeket feloszlatták, s a ciszterciek néhány hét múlva elhagyták

Zircet. A szerzetesrendek feloszlátása miatt 1950 őszén a ciszterci novíciusok Budapestre kerültek, de előljáróik kérésére szerzetesi hivatásukat titokban tartották.

A rend vezetésének az volt a szándéka, hogy növendékeit illegális körülmények között is felkészítse a szerzetesi életre. A novíciusok családnál laktak kettesével. Rendszeresen találkoztak, és a rend budapesti tagjai tanították nekik a teológiát. A szerzetesi életre való készülés nehéz időszaka volt ez számukra. A lelki életet természetesen nem hanyagolták el. Naponta jártak szentmisére, de mindig más templomokba. Vigyázniuk kellett, hogy ne vonják magukra a hatóságok figyelmét, mert bármikor letartóztathatták volna őket.

Brenner János az 1950/1951-es tanévben a budapesti Hittudományi Akadémia világi hallgatója volt. Nem a Központi Szeminárium lakója, de itt, az egyetemi templom szomszédságában végezhetette tanulmányait. Brenner János Anasztáz 1951. augusztus 19-én tette le első szerzetesi fogadalmát, amelyet azonban később már nem volt lehetősége megújítani.

A szerzetesrendek nehéz helyzete miatt a ciszterci rend előljárói az egyházmegyei szemináriumokba irányították a növendékeket, hogy ha már nem lehetnek szerzetesek, egyházmegyei papok legyenek. Így került Brenner János szülővárosába, Szombathelyre és lett az egyházmegye kispapja. Kovács Sándor püspök jól ismerte a Brenner családot, ezért örömmel fogadta Jánost, aki a székesegyház melletti szemináriumban folytathatta teológiai tanulmányait és felkészülését a papi szolgálatra.

„Ne hanyagold el magadban a kegyelmet!”

A papok arra kapnak meghívást, hogy Jézus életstílusát megvalósítva láthatóvá tegyék Őt az emberek számára. Az Ő szavát közvetítik az igehirdetésben, az Ő irgalmas és üdvösséget nyújtó cselekedetét ismétlik meg a szentségek, különösen a keresztség és a bűnbocsánat kiszolgáltatásakor és az Ő cselekedetét megismételve változtatják át a kenyeret és a bort az Úr Testévé és Vérévé a szentmisében. A pap Krisztus szeretetét sugározza minden ember felé.

Ennek megvalósítására csak akkor képes valaki, ha már kispap korában, a felkészülés éve alatt és később, egész papi élete folyamán szívesen időzik az Oltáriszentségben jelenlévő Jézus közelében. „Ne hanyagold el magadban a kegyelmet!” (1Tim 4,14) – szól Szent Pál apostol figyelmeztetése Timóteushoz és hozzánk. Figyelj Jézusra! Hallgasd meg Őt! Ő legyen életed középpontja! Ha rá figyelünk, napról napra növekszik bennünk a kegyelem. Csak akkor vagyunk képesek legyőzni a mindennapi nehézségeket, ha nem csak a magunk emberi erejében bízunk, hanem együttműködünk az isteni kegyelemmel. Az Oltáriszentségben megtaláljuk életünk és hivatásunk forrását és csúcsát, Jézus Krisztust. Az Eucharishtiában rejlik és belőle áradó szeretet lelki energiával tölt el minket, és megerősít abban, hogy hivatásunkhoz hűségesek maradjunk.

Ebben az időben odahaza Szombathelyen az édesapának szóvá tették a munkahelyén: miért engedi, hogy két fia pap legyen. Brenner József, aki szívből örült fiai hivatásának, mosolyogva javította ki a

kérdezőt: „Nem kettő, hanem már három fiam készül a papságra!”

Brenner Jánost 1954. december 12-én megyéspüspöke diakónussá szentelte Szombathelyen. A szemináriumi tanulmányokból ekkor már csak fél év volt hátra. A papszentelés előtti jellemzésben az előjárók az „*egyik legtehetségesebb növendéknek*” nevezték, akinek kiforrott egyénisége és magatartása paphoz illő. Bátran állítják róla, hogy kiválóan felkészült a papságra és mindenütt megállja a helyét. A tanulmányok befejezését követően Brenner Jánost Kovács Sándor püspök 1955. június 19-én pappá szentelte a Szombathelyi Székesegyházban.

A felkészülést követően elkezdődött a lelkipásztori munka. A felszentelt pap pásztori feladata, hogy megjelenítse Krisztust, aki „*nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon*” (Mk 10,45).

Brenner János a papszentelést követően egy héttel, 1955. június 26-án mutatta be első szentmiséjét a szombathelyi *Szent Norbert*-templomban. Bátyja, László már szintén felszentelt papként, öccse, József pedig kispapként vett részt az újmiséen. A prédikációt *Winkler József* teológiai tanár mondta. A mise szerény, de felemelő volt. Ebben az időben a család annyira szegényen élt, hogy – Brenner József elmondása szerint – édesanyjuknak nem jutott pénz új ruhára. Az újmisé ebéd szintén szerény körülmények között zajlott a családi házban.

„*Az Isten-szeretőknek minden a javukra válik*”

A szentelendők a papszentelés előtt újmisé jelmondatot választanak a szentírásból, amely személyes hivatásuk célját a legjobban összefoglalja. János atya *Szent Pál* apostol rómaiakhoz írt leveléből a következő idézetet választotta: „*Az Isten-szeretőknek minden a javukra válik*” (Róm 8,28).

Brenner János 1955. augusztus 17-én kapta meg első, s egyben utolsó diszpozícióját, amelyben Kovács Sándor püspök a magyar-osztrák határ melletti *Rábakethelyre* helyezte káplánnak. János atya szeptember 1-jén kezdte meg kápláni munkáját *dr. Kozma Ferenc* plébános mellett, akivel rövid időn belül nagyon jó kapcsolatot alakított ki a hívek örömeire. A plébániához négy filiális község tartozott: *Farkasfa, Magyarlak, Máriaújfalu* és *Zsida*, amelyekbe a plébános, illetve a káplán felváltva jártak misézni.

Rövid kápláni évei alatt a fiatal pap különösen is megszerette Zsidát, ahová a falu iskolakápolnájába járt misézni és hittant tanítani a gyerekeknek. Mindig pontosan érkezett és felkészülten tanított.

Brenner János atya nagyon lelkiismeretesen végezte lelkipásztori feladatait. A hívek elmondása szerint a hittanórákat és a szentmiséket pontosan kezdte, és megragadóan prédikált. A lelkipásztori munka fontos része volt a betegellátás, azaz a betegek gyóntatása, áldoztatása és szükség esetén a betegek szentségének feladása. János atya szívesen vállalta ezt a feladatot is, s ha hívták, azonnal indult, hogy elvigye az Úr Szent Testét a betegeknek a szomszédos falvakba, többek között Magyarlakra is, amely szintén a Rábakethelyi plébániához tartozott. A hívek hamar megismerhették szolgálatkészségét e területen, ezért nem véletlen, hogy későbbi gyilkosai éppen azt tervelték ki, hogy éjszaka

egy beteghez hívják, s amikor egyedül megy, akkor útközben könnyen megtámadhatják.

A szenvedők, a betegek és haldoklók hatékony segítése minden keresztény kötelessége.

*A betegekkel való önzetlen törődés
a felebaráti szeretet egyik legszebb megnyilvánulása*

Az egyházi iskolák államosítását, majd a szerzetesrendek betiltását követően tovább folytatódott a különféle támadások az Egyház és a papság ellen. Az 1956-os forradalom utáni megtorlás időszakában sok papot bebörtönöztek vagy halálra ítélték, másokat megfélemlítettek vagy lehetetlenné tették, hogy papi feladataikat végezhessék. A papság tisztában volt azzal, hogy élete veszélyben forog, ha nem engedelmeskedik az állami hatóságoknak. Sokan mégis tudatosan vállalták a veszélyt és továbbra is foglalkoztak a gyermekekkel és a fiatalokkal.

Brenner János is azok közé tartozott, akit nem lehetett megfélemlíteni. Azoknak, akik ellenséges érzülettel tekintettek a papokra, nem tetszett a fiatal káplán lelkes és buzgó tevékenysége. Rossz szemmel nézték, hogy maga köré gyűjtötte a gyermekeket, foglalkozott a fiatalokkal és nevelte a ministránsokat.

János atya a kezdeti időben kerékpárral járt ki a falvakba Rábakethelyről. Később sikerült szert tennie egy motorkerékpárra, s ettől kezdve könnyebben tudta végezni feladatait. Az egyház ellenségeinek azonban nem tetszett, hogy a fiatal pap motorral járja a falvakat. Egy őszi estén az atya motorkerékpárjával hajtott hazafelé Farkasfáról, amikor az erdő szélén ismeretlen személyek hatalmas farönköket hajigáltak elé az útra abban a reményben, hogy balesetet szenved. Ő azonban olyan ügyesen manőverezett, hogy kikerülte a farönköket és sikerült épségben hazaérnie. A plébánián csak ennyit mondott az eset után: „*Na, kievíckéltem. Nem volt szerencsénk!*”

Az utolsó szentmise, az utolsó vacsora

Brenner János 1957. december 14-én, advent 3. vasárnapja előtti szombaton mutatta be utolsó szentmiséjét a Szent Péter és Pál apostolok tiszteletére felszentelt kápolnában *Máriaújfalu*ban. Ezen a szentmisén olvasta fel életében utoljára az Evangéliumot, ekkor változtatta át utoljára a kenyeret és a bort Jézus Testévé és Vérévé, s a mise végén utoljára emelte fel karját, hogy Isten áldását adja a jelenlévőkre. A Máriaújfaluiban mondott szentmiséjén János atya utoljára ismételte el életében Jézusnak a nagycsütörtöki utolsó vacsorán mondott szavait: „*Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!*” (Lk 22,19).

1957. december 14-én Kozma Ferenc plébános Farkasfára ment, hogy a karácsony előtti gyóntatásokat elvégezze. Brenner János egyedül maradt a rábakethelyi plébánián. Éjfél körül egy 17 éves fiú azzal az ürüggyel zörgette fel a káplánt, hogy a nagybátyja, aki a szomszéd faluban Zsidán lakik, súlyos beteg. János atya rögtön magára öltötte a karinget és a stólát, a templomban magához vette az Oltáriszentséget valamint a betegek olaját, és azonnal indult az állítólagos beteghez. A fiút hazaküldte, s ő a dombon át, a legrövidebb úton indult el az éjszakában.

A templomtól néhány száz méterre ismeretlen személyek megtámadták. Ő védekezett és többször megpróbált elmenekülni támadóitól, de azok utána eredtek és újból elkapták. Hivatástudatára jellemző, hogy végül annak a háznak a közelében tudták elfogni, ahová a betegnek mondott emberhez ment. A máig ismeretlen tettesek 1957. december 15-ére virradóra 32 késszúrással ölték meg Brenner János atyát Zsida község határában – tudhatjuk meg Horváth István Sándor atya tényfeltáró írásából.

Soós Viktor Attila és Császár István *Tarzícius* című könyvében a következőképp írja le az aznapi eseményeket: Brenner János 1957. december 14-én, szombaton reggel mutatta be élete utolsó szentmiséjét Máriaújfaluban. A farkasfai filiában karácsony előtti gyóntatást hirdettek 1957. december 14-ére. A plébános dr. Kozma Ferenc ebéd után busszal szándékozott eljutni Farkasfára. Miután a buszmegállóra megérkezett a menetrendszerinti járat, a vezető így kiáltott rá a felszállni készülő plébánosra: – Vén csuhás, menj gyalog, a busz megtelt, nem férsz fel rá. A történések után Kozma Ferenc visszament a plébániára, gumicsizmát húzott és az erdőn keresztül gyalog indult el a mintegy 10 km-re levő faluba. A gyóntatás befejezése után az éjszakát az egyik családnál töltötte, mivel másnap ő mondta a szentmisét.

A káplán atya otthon tartózkodott. Estefelé Málcsi néni a házvezetőnő is elköszönt tőle, mivel a faluban, saját házában lakott. Búcsúzáskor ezt kérdezte: – Na tisztelendő úr, most nem fog félni? Egyedül marad. Ezt felelte a fiatal káplán: – Óh, Amál néni, mitől félnék?

Szemtanuk elmondása szerint, ezen a december 14-i szombaton nagy jövés-menés volt *Szentgotthárdon*. A tanácstagok részére baráti estet rendeztek, és ezzel egyidőben volt a rendőrségi bál is. A rábakethelyi sírásó, miközben a másnapi fiatal halott temetésére készítette a sírhelyet, bőrkabátosok egy csoportját látta a templom és a temető körül.

A rábakethelyi hívek vasárnap reggel a 1/2 8-as misére mentek, azonban a templom zárva volt és nem találták egyik papot sem. Az egyik ministráns fiút leküldték a plébániára. Ő zörgetett, de senki nem nyitott ajtót. Arra gondoltak, talán beteghez hívhatták el. Miközben másodszor is lement a fiú a plébániára, Málcsi néni a házvezetőnőt, már ott találta. A falon vérnyomokat találtak, és látták, hogy a káplán atya ágya üres, de nincs bevetve.

Ezzel egyidőben mondta a szentmisét Kozma Ferenc Farkasfán. Mise közben elhívták az oltártól. Néhány szót váltott az illetővel, majd folytatta tovább a szentmisét. Kozma Ferenc megrendült arcán látni lehetett, hogy valami kivételes esemény történhetett, hiszen a pap az oltárt nem hagyhatta el. Miután a misét befejezte, megrendülten hozta a hívek tudomására, hogy mi történt az éjszaka: – Brenner János káplánt meggyilkolták. Mind a mai napig nem tudjuk, mi is történt pontosan ezen az éjjelen a plébánián, és hogyan követték el a gyilkosságot.

Amit Soós Viktor Attila és Császár István könyvéből tudunk: – Éjjél körül egy tizenhét éves fiatalember, *Kóczán Tibor* zörgetett be a plébániára. A káplán

kinézett szobája ablakán, és beengedte, mert ismerte a fiút, aki korábban ministráns volt. Tibor elmondta jövetelének okát, hogy nagybátyja súlyos beteg, szentségekkel kellene ellátni. Felöltözött, magára vette a karinget és a stólat, majd a télikabátját. Ezután együtt fölmentek a templomba, ahol a betegek olaját és az Oltáriszentséget burzába helyezte és a nyakába akasztotta.

Miután kijöttek a templomból János atya ezt kérdezte a fiútól: – Nagyon rosszul van a nagybácsi? Sürgős a betegellátás? Tibor csak ennyit felelt: – Igen. Mire János atya: – Akkor menjünk a gyalogösvényen, hogy minél előbb odaérjünk. A káplán a rövidebb úton, a dombháton keresztül indult el Zsidára. Magával vitt még egy rúd-elemlámpát is, amivel világított a sötétben. Tibor azzal az indokkal, hogy késő van és otthon már várják, elköszönt a káplán atyától, aki ismerte a helyet ahová hívták.

„Ne bántsatok! Istenem segíts!”

*Brenner János káplán megfulladt az átvágott torkán
megakadt vértől*

Az erdő szélén már várták és rátámadtak. Megpróbált elmenekülni, Zsida felé rohant. A támadók többen voltak, a vetésben két férfi és egy nő cipősarok nyomát látták a hívek.

A faluban, a kivérzés helyéhez közel, kiáltásokat hallottak, majd ilyen szavakat: – Vigyázzatok arra fut...! – Ne bántsatok! Istenem segíts! Az áldozat a rúd-elemlámpájával védekezett. Miután leütötték a szemüvegét, nehezen tudott tájékozódni, mivel elég erős dioptriás szemüveget viselt. A rúd-elemlámpát a támadók megszerezték, és ezzel többször fejbe verték az áldozatot, és 32 késszúrással megsebesítették. A védekezés azért is volt nehezebb, mivel Brenner János nem csak az életét védte, hanem bal kezét az Oltáriszentség fölé helyezte, így óvta azt. A káplán atya valójában nem a késszúrásokba halt bele, hanem ennek következményeként, rengeteg vért vesztett, megfulladt az átvágott torkán megakadt vértől.

Támadói a még élő káplánt lábánál fogva húzták a tett helyszínéhez közeli Somfalvi-ház mögé. Az volt a szándékuk, hogy beledobják az ott lévő szárazkútba. Azonban a kutyák hangos ugatására a ház lakói felébredtek és villanyt gyújtottak. A gyilkosok megijedtek és a szemben levő domb felé menekültek.

Somfalvi Sándorné és lánya, *Somfalvi Katalin*, miután elcsendesedett a környék, előmerészkedtek házukból, és a földön fekvő alakban felismerték Brenner János káplánjukat, aki erősen vérzett. Mivel a kés a légcsővét is átvágta, ezért erősen hörgött. Somfalvi Sándor Szentgotthárdra ment kerékpáron, értesítette a rendőrséget. *Dr. Hantos László* ügyeletes orvost a rendőrség hívta, és egy nyomozó kísérte a helyszínre. Mire az orvos kiért, már csak a bekövetkezett halált állapíthatta meg.

A szentgotthárdi plébános, *Farkas Imre* fél nyolckor érkezhett a helyszínre. Feladta a szentkenetet, annak, aki maga is e szentség feladására indult. Az Oltáriszentség a hosszas küzdelem, vonszolás ellenére még mindig a halott nyakában volt. Brenner János úgy halt meg, hogy bal keze az Oltáriszentség fölött nyugodott a bal mellén, így védve azt.

Legutoljára a rendőrség érkezett meg a helyszínre. A késéssel kapcsolatban arra hivatkoztak, hogy disznótoros vacsorán vettek részt. Egy szolgálatát teljesítő rendőr őrizte a holttestet. Több órán keresztül nem történt semmilyen vizsgálat, nem kezdődött el a nyomozás. Az ez idő alatt leesett hó és ónos eső eltüntette a nyomokat.

Brenner János ifjú korában

A boncolás után, a szentgotthárdi temető halottsházába vitték a holttestet, amit szigorúan lezártak és őriztek. A halottsházát őrzők lelki világát mutatja, hogy a holttest két napig teljesen meztelenül feküdt, míg egy jobb érzésű elvtárs le nem takarta egy lepedővel – írja Soós Viktor és Császár István közös könyvükben.

Eddig tart a kommunista diktatúra egyik papáldozatának tragikus mártír-halála. Ötven év elteltével ma is homály fedi az elkövető gyilkosok neveit. Csak annyit tudunk: két gyilkos férfi és egy gyilkos nő lábnyomát temette be a hó... Vajon élnek-e még a gyilkosok?

1999-ben megkezdődött Brenner János boldoggá avatásának egyházi eljárása

A gyilkosságot követően évekig tartott a nyomozás. Több személyt elítéltek, majd felmentettek. A nyomozás során az embereket megfélemlítették, de tiszteletének terjedését a hatóságok nem tudták megakadályozni. Sokan a kezdetektől fogva vértanúként tisztelik János atyát, hiszen papi hivatásának teljesítése közben, keresztény hitéért ölték meg. 1999-ben megkezdődött Brenner János *boldoggá avatásának* egyházi eljárása, amely napjainkban is folyamatban van.

S mivel hivatásának teljesítése közben érte a halál, ezért a papi hivatás vértanúja. János atya nem csak magát védte, hanem az Oltáriszentséget is. A szíve fölött vitte az Urat, s utolsó erejével Őt védelmezte. Ezért az Oltáriszentség vértanújának is nevezhetjük – vallja ma élő paptársa *Horváth István Sándor*.

Brenner János lelki üdvéért 1957. december 18-án a szombathelyi ferences templomban mutattak be engesztelő szentmisét. A temetési szertartást aznap délután Kovács Sándor püspök végezte a *Szent Kvirin*-templomban, amelynek kriptájában helyezték örök nyugalomra. Kilencven pap és sok száz hívő vett részt a temetési szertartáson, hogy osztozzon a szülők és testvérek fájdalmában. Sírján újmisést jelmondata olvasható: *„Az Isten-szeretőknek minden a javukra válik”*.

Forrás:

<http://www.osservatorioletterario.net/brennerjanosvertanusaga.pdf>

Frigyess Ágnes

AZ OKTÓBERI MAGYARORSZÁGI POLITIKAI Tüntetések Kapcsán

Bencze Ágnes cáfolva az olasz sajtóban sajtóban megjelent Elena Ferrara írását az alábbiakban írja:

Mitől kell félnünk 2007 Magyarországon? Magyarország, igazság a közelmúlt politikai tüntetéseiről

Budapest, november 3. (a „La Voce d'Italia” levelezőjétől, Bencze Ágnestől) – magyar vagyok és Budapesten élek. Megerősíthetem minden érdeklődőnek, hogy ma, ebben a mitteleurópai szép fővárosban valóban sok félelemmel és aggodalommal körülvéve élnek az emberek. Azt is meg kell mondani, hogy a szorongásaink alatt rejtőző feszültség a múlt héten az 1956-os felkelés évfordulóján valóban kitapintható volt.

Ennek ellenére meglepődtem az olasz elektronikai sajtó híreitől, amelyek az október 22-23-i nyilván nem derűs megemlékezéseinkre utaltak. A méltatások aggodalmakról, félelmekről, erőszakról szólnak, amelyeket az események alátámasztanak, s amelyek mindegyike kiemeli a 22-én este a gyorsalakulatok és egy radikális – maximum egy pár ezer tagú – , kormányellenes csoport között lezajlott erőszakos összeütközést. Nem találhatók, vagy pedig árnyékban maradnak az október 23-i nagy megemlékezésről, tüntetésről szóló hírek, ahol a szervezők szerint 250 000 ember vett részt és ahol az első szónok, Orbán Viktor inkább erős, mint moderált hangon nyilatkozott a jelenlegi kormányt illetően, aki a legnagyobb ellenzéki párt, a FIDESZ elnöke, s hajthatatlanul és számtalanul megerősítette a jelenlegi kormány illegitim mivoltát, és hangsúlyozta a választások előre hozatalát, hogy végre véget lehessen vetni a szónok és hallgatósága szerinti romboló és elviselhetetlen tendenciák sorozatának. Egy realista megfigyelő – gondoljuk itt mi – nagyobb hangsúlyt fektethetne inkább erre, mint a 22-i, 23-i, vagy a múlt pénteki zűrzavart okozó pár száz rendbontóra.

Az olasz hírportálok ellenben „szélsőjobboldali”, egyenesen „újfasizta” vagy „neonáci” tüntetőkről számolnak be, akik este 22 órakor az Operaházat

akarták megtámadni, pont abban az időben, amikor az első miniszter az 1956-os forradalomról emlékezett

meg. De senki nem teszi hozzá, hogy az Operaház környékét a kommandós csapatok lezárták már aznap kora délután, nem engedvén a békés állampolgárok áthaladását. Ez alól kivételt képeztek az igazolni tudó, az érdekelt utcák egyikén lakók, akiket ugyanúgy megmotoztak (!), mint a miniszterelnök beszédét követő program énekeseit és színészeit...

A sajtókommentátorok közül az Altrenotizie.org munkatársa, Elena Ferrara ugrik ki [Szerk. megj.: a cikkét átvette sok sajtóportál, többek között a „Piazza Libera” is, s nem a cikkhez tartozó eredeti képpel, hanem egy horogkeresztes képpel illusztrálva – ld. fent -, amiről – a háttérben lévő épületet figyelve – látom, hogy nem budapesti képről van szó, a kép címe a cikk alján olvasható „Gas Nazis”, de a figyelmetlen olvasók azt gondolhatják, hogy magyarországi felvétel], aki „Budapest utcáira visszatérnek a horogkeresztek” [„Tornano le svastiche nelle strade di Budapest”] címmel publikálja a hírt. Akkor kérem, engedjék meg nekem, hogy mind mint budapesti lakos, mind a *La Voce d'Italia* levelező munkatársa biztosítsam Önöket arról, hogy horogkeresztek nem láthatók a magyar fővárosban, kivéve néhány filmben és a jelenkori történelmi múzeumokban. Ellenben minden alkalommal az aktuális kormány elleni tüntetéseken látható a magyar nemzeti trikolór (piros-fehér-zöld) zászló és egy piros-fehér csíkos zászló, amely vitatott történelmi szimbólum, de egyes ezt lengető tüntetők szerint a középkori Magyar Királyságot képviseli, amely háromszor nagyobb kiterjedésű volt a jelenlegi országterületnél. Hozzá kell tenni, hogy a kormánykoalíció pártjai és az ehhez csatlakozó értelmiségi körök úgy értelmezik, mint egy tisztavirág-életű, de nagyon káros, 1944 és 1945 között hat hónapig Magyarországot vezető náci-szimpatizáns mozgalomra való utalást, amely együtt működött a náci Németországgal a zsidók deportálásban. De ismételjük: most a fehér-piros zászlót lobogtató fiatalok határozottan visszautasítják ezt a második egyesületet és a nácizmus gáztettei ellen szólnak. Ugyanakkor ők természetesen „jobbaldaliaknak”, pontosabban, mint a jelenlegi „nemzeti radikalizmus” képviselőinek nyilvánítják ki magukat s a jelenlegi magyar válság problémáira adott magyarázatokat úgy igyekeznek feltárni, mint nemzeti sorsüldözést, amely nem jelenti a nyugati értelemben vett xenofóbiát, de egy határozott ellenszenv és aggodalom a többé-kevésbé ismert „idegen hatalmakkal” szemben, amelyek ki tudják mióta zsákmányolják ki a magyar népet”.

120

Terjedelmes elemzésre lenne szükség ahhoz, hogy kijelenthessük, hogy történelmileg mennyire megalapozottak ezek az érzelmek. Mindenesetre egy dolgot meg kell értenünk: a mi létező kommunizmusról való történelmi tapasztalatunkból adódóan (1948-tól 1989-ig) nem kellene, hogy megleljen senkit az a tény, hogy a naponta érzékelhető társadalmi különbségek okozta feszültség egy olyan országban, mint a mienk inkább kommunista ellenes színeket ölt mint a baloldali mozgalmáét; és valóban a *mi közvetlen „kommunista” tapasztalatunk* nem jelent semmiféle „társadalmi egyenlőséget”, míg a mai „politikai baloldal” most inkább mint valaha a „liberizmus” és egyenesen a „globalizmus” értékrendjét teszi magáévá.

Szükséges arra emlékeztetni, hogy a magyar „baloldali” pártokat a gazdasági elit képviselői irányítják és paradoxon módon a társadalmat kényszeríteni igyekeznek egy XIX. századi típusú kapitalizmus felé, elhárítván a szilárd felügyeletet, amelyekkel Nyugat-Európa társadalmi rendelkezik.

Az inkriminált piros-fehér csíkos zászlót lengető radikálisok mindenütt ott tűnnek fel, ahol a Gyurcsány-kormány ellen felemelik a hangjukat. Néhány ezer békés, fideszes tüntető is jelen van. De leginkább az erőszakos tüntetéseken jelennek meg, vagy mint múlt pénteken a törvényesség határán álló Erzsébet-híd elfoglalásán. Közülük sokan kötődnek egy kis párthoz, a Jobbikhoz, amelyet 2004-ben alapítottak, amely sosem teszi ki a választási szavazatok, sem a felmérések 1 %-át. Maga a Jobbik néhány radikális „jobbaldali” újságíró segítségével az elmúlt nyáron megalakított egy „Magyar Gárda” nevet viselő önkéntes szervezetet, amelyet a külföldi sajtókommentátorok rendszeresen „parafegyveres”, vagy egyenesen „neofasiszta milícia”-nak emlegetnek.

Az „Altrenotizie” kiküldött munkatársa szerint pontosan a Magyar Gárda militánsai akarták „megszállni” az Operaházat. Nem igaz.

A nem engedélyezett tüntető csoportok később a rohamrendőrökkel való konfliktushoz vezettek néhány sarknyi távolságra Gyurcsány megemlékezésének színhelyétől: e csoport résztvevőiben két sötét nacionalista szervezetet látott, amelyekről keveset lehet tudni. Ez a csoport egy tiltakozó koncertről jöttek, amelyet ők szerveztek meg, s nem a Jobbik, Gárda-tagok nem is voltak láthatók. Ez utóbbiakat viszont a következő napon, október 23-án láthatták, amikor mindig az ellenzék teljesen békés megemlékezésének a nyugalma biztosították.

Kik tehát a Magyar Gárda tagjai? Elsősorban is, se nem katonai, se nem paramilitáris alakulat, már csak azért sem, mert nincsenek felfegyverkezve. A magukon viselt egyenruhájuk hagyományos, fehér-fekete parasztöltözék, amelyet csak a kormányhoz közelálló magyar újságírók szándékoznak összekeverni a fekete náci egyenruhával. A Gárda-tagok mindegyike piros-fehér színű sálát hord a nyakában, hogy felhívják a figyelmet az Árpád-házi királyok nagy Magyarországra – mondják – és nem az 1944-es nyilaskereszteseket idézik. Mozgalmukat a Jobbik támogatja a kormánypártok meg elítélik, még a Fidesz szerint sem szerencsés alakulat; ennek elnöke mindig békés és tartós ellenállásra szólít fel, hogy még az extremizmus árnyékát is elkerüljék.

Hogy teljes képet nyerhessünk, hozzá kell tenni, hogy a Fidesz-szimpatizánsok (jelenleg a magyar választók 35 %-a) sokkal megértőbbek a Magyar Gárdával szemben, a tavaly őszi rendőri brutalitásra, mint traumára emlékeznek. Azon események után nagyon sokan a mai napig kérdezik: „Ha a nemzeti rendőrségünk ellenünk sorakozik fel a kormány védelmében, nem kell-e nekünk magunknak megszervezni a saját védelmünket?” Valóban, a múlt hétfőn, kedden és pénteken Budapest utcáin, a különféle megemlékezéseken kívül fel lehetett figyelni aggasztó fekete csapatokra, igazi és valódi hadállású, feketébe öltözött harcosokra, fejüket bukósisak fedte, öveik teleaggatva kinszerszámokkal. Ezek leállították a járókelőket, ellenőrizték az irataikat, kutattak a táskáikban, elkobozták a zászlókat (trikolórt vagy bikolórt egyaránt) és ordítottak a vonakodókkal. Látván őket félelem és undor fog el, noha ők nem a „neofasiszta milícia” tagjai. Ők ma, 2007-ben, a Magyar Köztársaság rendőrségének rohamosztaga. [Bencze Ágnes]

A „*La Voce d'Italia*” szerkesztősége az alábbi bevezetőt írta a cikk címe alá: **„Levelezőnk (az igazi!) Magyarországról újságíró leckét ad a Magyarországot nem ismerő olasz sajtónak.**

Fordította a „*La Voce d'Italia*” felhatalmalmazásával és hiperhivatkozás, szerk. mgj. © B. Tamás-Tarr Melinda Dr.*

*Forrás és teljes írás:

<http://www.osservatorioletterario.net/oktober2007.pdf>

REFLEXIÓ A JÓ MODORRÓL ÉS ANNAK HIÁNYÁRÓL

Egy, nagy kép alatti - ahol az olasz ex köztársasági elnök, Carlo Azeglio Ciampi kezét csókol Sofia Lorennek egy színházi előadás

szünetében - , eddig szokatlan cikkekre lettem figyelmes a 2007. november 22-i *Il Resto del Carlino* „Alessandra Borghese tekintete” c. rovatában, amelyben a szerző kifogásolja a jó modor hiányát, s kritikus szavakkal illeti a modortalanság mindennapos megnyilvánulásait. Ezt 24 éve tapasztalom Itáliában, de eddig senki – vagy jóformán senki – nem cikkezett erről. Én igen, beküldtem nem egyszer napilapoknak ezzel kapcsolatos észrevételeimet, de nem jelentették meg. Érthető, egy jött-ment – még ha olasz állampolgár is – akkor még *extracomunitarianak* bélyegzett, hogyan is meri kritizálni új hazájának állampolgárait?! Most több mint két évtizednyi neveltlenség, modortalanság tapasztalata után végre egy nálam tíz évvel fiatalabb, olasz, publicista nő tollából örömmel olvashattam e témájú cikket: no lám, végre született olaszoknak is feltűnik végre az elbugrisodás magas foka és széles elterjedtsége! Pedig nem lehet arra hivatkozni, mint

nálunk, hogy a vörös terror proli diktatúrájának hatása, bár kommunisták itt is voltak és vannak szép számmal, még olyanok is, akik még most is a marxi-lenini ideológia dédelgetői. Most nagyon szíve-sen hivatkozom erre és egyéb más ezzel kapcsolatos írásra, mert nemcsak az olaszokra vagy más népek modortalanjaira, hanem hazánk fiaira és lányaira is, ugyanúgy vonatkozik és megszívlelendő.

Mit is kifogásol az olasz cikkíró? Mindez nekem sajnos nem újdonság sem otthonról, sem innen: vonaton utazván haza Milánóból Rómába a neveltlenség tipikus megnyilvánulásait konstataulta és nehezményezte: udvariatlanok, kevesen adják át a helyüket, kevesen engedik előre az embereket, tolakodás a másik félrelökésével, a nehéz helyzetben lévő, segítségre szoruló utasoknak, legyenek azok nők vagy férfiak (idősebbek vagy fiatalok) a világ minden kincséért sem segítenének elhelyezni a poggyászát a csomagtartóra, vagy onnan leemelni. Reménytelen, elképzelhetetlen az udvariasság. Ellenben a harsogó mobiltelefonos beszélgetések, amelyekre a kutya sem kíváncsi, de mégis kénytelen az ember elszenvedni, legyen az magán- vagy hivatalos társalgás, az annál jobban dűvik az egész utazási időtartam alatt. Az illemhelyek – amelyek valamikor példaképpül szolgáltak a magyarországi vonatkének állapotával szemben – most már valóban használhatatlanok, mert rettenetes disznóolat hagynak maguk után egyes utasok. Óhatatlanul megfogalmazódik benne a kérdés: mi is az a neveltség? Szerinte a jólneveltség elsősorban az emberi lét szépségének szükséges kiegészítője kell, hogy legyen. Neki a jólneveltség jóérzést jelent, amit elkötelezetten kell gyakorolni a saját életünk minden egyes napján, minden egyes pillanatában, már értelmi nyiladozásunk pillanatától kezdve. Jól tudjuk, hogy nem könnyű jól neveltnnek lenni: szükséges ehhez érzékenység, alázatosság, türelem, kedvesség és különösen állandó figyelem. Mindig a lehető legjobban neveltnnek mutatkozni kötelesség, de azon kívül kellemes is mind saját magunkkal, mind másokkal szemben, amely még az egyedülálló személyiség tanúbizonysága is, amely elősegíti a szakmai és társadalmi érvényesülést, hírnevet. E cikkében arra is emlékeztet, hogy ezzel kapcsolatban egy jegyzett Tv-újságíró ironikusan azt válaszolta neki, hogy „menjen és mondja ezt egy szerelőszalagnál dolgozó munkásnak...” Ezzel az ironikus válasszal a cikkíró még ma sem ért egyet, mert szerinte a jólneveltség nem társadalmi osztálykülönbségbeli, nem ideológiai problémabeli jellegzetesség, hanem elsősorban az emberi személyiség fontos megnyilvánulási formája. Neveletlen emberekhez járni, olyanokhoz akik nem részesültek jó nevelésben, akik nem is erőltették meg magukat, hogy ezen hiányosságukat pótolják, bizony nagyon kellemetlen, zavaró és nemegyszer visszatartó. Amellett, hogy nem tudnak viselkedni, ezek a modortalan emberek még kisebbségi érzéssel is rendelkeznek, amely esetlenné és félreértésre hajlamosá teszi őket.

A jó modor a jólneveltség gyakorlati értelmezése, a modortalanság a neveltlenségé. S meg kell különböztetni az előzékenységtől, a kedvességtől vagy szívesiségtől, amelyek a jó modor kiegészítői, de nem szabad pótmegnyilvánulásoknak tekinteni ezeket. A magatartásmód a legapróbb részletében, a köszönéstől a

hangtónusig, a barátságos mosolyig azonnal és fellebbezhetetlenül minősítik az embert.

A cikkíró jogosan kérdezi, hogy valóban bele kell törődnünk a modortalanság megnyilvánulásaiba? Honnan ered ez a szélesen elterjedt egocentrizmus, amely ily nagyon degradálta a jó erkölcsi szokásokat? Rákérdez a számtalan vulgárisásra, amiben részünk van nap mint nap, s bizony nem nyugszik bele, hogy ezt is beletörődéssel tűrjük. Mindezen negatív, emberi magatartás okának a szélteben-hosszában elterjedt faragatlanságot és az általános közönyösséget jelöli meg, amelyek elengedhetetlenül táplálják a keresztény értékek, a felebaráti szeretet, a megértés, a türelmes-ség szükségességét, mint ezek negatívumoknak az ellenszerét.

Igen, de mégis hogyan juthatott el a mai ember idáig? Szerintem azért, mert a családok legnagyobb részében a szülőknek – természetesen tisztelet a kivételnek – nem volt gyerekszobája, a jólneveltséget nem szívta magába az anyatejjel, otthon a nyiladozó értelmű gyermek nem látta a jó példát, de hogyan is, ha szülei sem? Nem volt, honnan hozzá magukkal. Ráadásul az olasz családoknál elsősorban az anyát terheli a felelősség, mivel az anyákra hárul most is elsősorban a gyermeknevelés. De hogyan neveljenek jól, hogyan tanítsák gyermekeiket a jó modor legapróbb árnyalatira is, ha ők maguk sem részesültek benne, környezetükben soha nem látták? Ráadásul az iskola sem nevel, amely valamelyest pótolhatná a hiányt, hiszen sokszor a csemeték inkább hallgatnak a családon kívüliekre, mint a szülőkre. De az iskola is hogyan neveljen, ha a tanáraik – itt is tisztelet a kevés kivételnek – még a szaktárgyaikat sem tudják tisztességesen oktatni, hát még nevelni?!? Akik kikerülnek még az ún. tanárképző karokról (magistero), azok sem tudják mi fán terem az oktatás és a nevelés, hogyan állhatnának hivatásuk magaslatán?! Nincs pedagógiai képesítésük, vagy ha véletlenül lenne, nem ér semmit. Ha születésüktől fogva nincs a vénájukban az oktatói és pedagógusi hajlam, akkor bizony mindennek nevezhetők, csak éppen nem tanároknak, pedagógusoknak! Ahogy kikerülnek az egyetem padjaiból, tanítási gyakorlat nélkül kezdik meg oktatói munkájukat a gyerekeken kísérletezve. Felnőtt, egyetemista gyermekem tanárai közül, ha kettőt találtam vérbeli tanárnak, pedagógusnak. A javarészt alkalmatlan tanáraik meg is keserítették az ő – nagyon jó előmenetelű tanuló volt akkoriban is – és osztálytársai életét. Úgyhogy nincs mit csodálkozni azon, hogy vademberek társadalmában vagyunk kénytelenek élni, mert sajnos azok vannak nagyobb számmal. A média meg még csak rátesz egy adaggal, bár imitt-amott kezdenek olyan műsorokat is közvetíteni, ahol a jólneveltség megnyilvánulási formái dominálnak. De a modortalanos, neveletlenek észreveszik-e, hajlandók-e megváltozni? Kötvé hiszem, hiszen még figyelmeztetés ellenére sem igyekeznek valóban civilizáltan viselkedni. Itt van például egy mindennapi tapasztalatom: a lépcsőházunkban felcseperedett csemeték, akik már felnőttek, s már nagy, kamasz, 16-17 éves gyerekeik is vannak, családotul visszajárnak, de se ők, se a csemetéik fel nem érik ésszel, hogyha valahová, idegen helyre bemennek, illik köszönni annak, akivel ott találkoznak, s nem majdnem fellökni, ki nem térni az útból. Még akkor is, ha nem ismeri a vele szembejövőt.

Nem, bunkó módon, mint a birkák beállítanak – még ezek az állatok is különben, mert legalább kikerülnek az útjukba álló akadályt (!) –, köszönés nélkül, trappolva, ordítva vonulnak fel az emeletre, mintha csak ők léteznének ezen a földön, s különösen a mi lépcsőházunkban „örvendezhetünk” e jeleneteknek. Nemhogy tahó módon nem köszöntik az itteni lakókat, de még tekintettel sincsenek a ház lakóira. Még diszkréten járni sem képesek. Én éreztem kényelmetlenül magam velük való találkozáskor. Nem is álltam meg, megjegyeztem nekik, hogy illik köszönni, ha belépnek valahova, jó ha tudják, s szüleiknek is átadhatják, hogy ők is tanulják meg a helyes viselkedést. Természetesen falra hányt borsó, minden egyes nagyszüleikhez vonulásuk alkalmából, szüleikkel egyetemben, ugyanolyan tahó a viselkedésük. Ráadásul az anya mint logopédus tanítja a kisiskolásokat! Se a szüleiktől, se nagyszüleiktől, ahová visszajárnak, nem kaptak helyes nevelést. Vagy, hogy ne említsem egy másik lakótársaink nálam négy évvel idősebb lányát (neonyugdíjas iskolaigazgató) és férjét (neonyugdíjas orvos és aktív festő) – akik férjemet kb. egy korosztályabeliek (a férfi ugyanannyi idős, mint hatvanéves férjem) – és felnőtt gyerekeiket. Az asszony szüleivel elég szoros kapcsolatban vagyunk, szükség esetén kölcsönösen egymás segítségére voltunk és vagyunk s ennek ellenére, amikor hazajönnek Ferrarába, majd belénk botlanak, bárgyú képpel bámulnak ránk, noha tudják is, hogy kik vagyunk, de ki nem böknének egy „Jó napot”-ot sem jövetelükkor, ha véletlenül összefutnak velünk, annak ellenére sem, hogy példát mutatva előre köszöntöttük őket. Ők érkeztek kintről, még ha személyesen be sem lettünk mutatva egymásnak, ismeretlenként is nekik illene köszönniük az itt lakóknak, ha találkoznak velük. Hiába, értelmi szintjük eddig nem ér fel, s ezt még nagy fokú bunkóságuk még csak tetőzi. Ez van: aki tahó, az tahó, nincs erre semmi más magyarázat, így ne csodálkozzon senki, hogy saját maguktól sincs belső készítetésük a jó modor elsajátítására. Így édes keveset tehetünk, sajnos el kell – nem tűrnünk – szenvednünk az ilyen bugrisságokat s az ezeknél még durvább megnyilvánulásokat; s még ki sem tértem a neveletlen étkezési szokásaikra, amelyeket tapasztaltam éttermekben és otthonaikban egyaránt: ahogy esznek, isznak, no, meg ha nők vannak az asztaltársaságban akár otthonukban, akár nyilvános helyeken, mennyire figyelmetlenek vagy inkább bunkók az olasz férfiak: eszükbe nem jutna – megint csak tisztelet a nagyon kevés kivételnek –, hogy a hölgyek poharába italt töltsenek – no meg milyen sorrendben illik, arról ne is beszéljünk! – és még sorolhatnám neveltetésszerű hiányosságukat!... Az éttermi felszolgálásoknál is java részt, még az előkelő helyeken is a felszolgálók nagyon nem ismerik az illetet.

A fenti cikkíró témájához kapcsolódik egy, a múlt nyáron olvasott írás egy hazai kolléganőm tollából, amit aktuálisnak tartok itt felidézni, s amelyre a cikk megjelenését követő napon a *Testvérműzsák* magyar nyelvű kiegészítő portálon reagáltam is, amit az alábbiakban itt is közlök.

Miről is írt vezércikkében a kolléganő amire nyomtétóan felhívom a figyelmet?

Megjegyezte, hogy hazánkban manapság nincs szokásban a hölgyeknek adott kézcsók – ha mégis

kezet csókol valaki (rendszerint idősebb) férfiú, szinte biztosak lehetünk abban, hogy az illető vagy polonista vagy erdélyi születésű, neveltetésű. Amikor a nyolcvanas évek elején el kezdett Lengyelországba, Erdélybe utazgatni, első megrendítő élménye a kézcsók volt. Nálunk – írja - az úri Magyarországról itt ragadt afféle nyálasságnak számított a kézcsók, ott meg, furcsa módon, a tisztelet, a megtisztelés jele volt. Különösen Lengyelországban lepte meg, hogy egészen pici lánykáknak (pana) is kezet csókoltak akár nagyapányi férfiak is – amit a kis panák bájos mosollyal nyugtáztak.

A kézcsóktól ma is zavarba jön – írja -, hangsúlyozza, hogy bőven megelégszik egy karakteres kézszorítással, de azt, mint minimális tiszteletet el is várja.

Nem tetszik a mobiltelefonos tapasztalata sem, s igaza van. Íme: „a mobiltelefonon [...] ilyen 'hangfekvésű' üzenet jelent meg: új hangüzeneted érkezett. Hát, először is káromkodtam egy cifrát – ne tegezz, te...! Aztán megpróbáltam fölhívni a szolgáltatót, hogy az én telefonomra szíveskedjenek továbbra is magázó módon üzeneteket küldeni. A szolgáltató, aki kapcsiból letegez, géphangon jelentkezik, közli: kapcsoljon ide-oda-amoda. Egy sorozat után az ember nem kapcsol tovább, hanem mond egy még cifrábbat, egészen közvetlen stílusban – nem idézném magamat.

Csendőrré pertu – ez a szabatos neve annak a kommunikációs viszonyoknak, amikor valaki letegez egy másik embert, az a másik pedig nem tiltakozhat ellene.

Irodalmi előzményei is számosak, elég utalni Lacfi nádorra (Arany János: Toldi): hé, paraszt! Községesen: az emberi méltóság semmibe vétele. Divatos fogalomhasználat: verbális diktatúra. Diktatúra, akkor is, ha a reklámokon keresztül ismeretlenek napjában ezerszer is letegeznek – legalább is itt, a Kárpát-medencében, ahol más akusztikája van az effajta pajtáskodásnak (csendőrré pertu). Ezeket a jópofi, bizalmaskodó tegező reklámokat igyekszem megjegyezni magamnak: aki lehülyéz, aki kapcsiból letegez, annak az árujából, köszönöm, nem kérek. Ami a mobilít illeti: körülnézek, talán találok 'magázó' szolgáltatót is, ha nem, visszaadom a készüléket.

Tudom, persze, nem kéne hogy (látszólag) apróságon így 'fölmenjen az agyvizem'. De fölmege.

Érdekes megfigyelésem viszont (lehet, nincs igazam), hogy ahogy csökken a könyvolvasás (márpedig radikálisan csökken), úgy lomposodik, trampisodik el a közbeszéd (szintúgy radikálisan). Nem kellene pedig sokat olvasni, elég volna az elemi iskolai kötelezőket, de azokat figyelmesen.

Jól emlékszem, a *Légy jó mindhalálig*-ban az aprócska Nyilas Misit a nagytekintélyű debreceni professzorok bizony nem tegezték; és *A Pál utcai fiúk* két ellenséges csapata is magázta a másik csapat ugyanazon korú fiatalját. És a kis Nemecsek szülei is magázták a fiúk barátait – és lám, mégsem arra gondoltam, gyerekfővel sem, hogy 'istenem, de nagy bunkók', hanem arra, hogy azoknak az embereknek pontos fogalmuk volt az emberi méltóságról! [...]” (Ld.: *Lectori salutem*)

Most pedig íme, amit akkoriban melegében reagáltam:

„Nagyon is ajánlom Pécsi Györgyi írását, aminek minden sorával teljesen egyetértek.

Sokan tanulhatnak belőle mind a tegezést (én kifogásolom az internetes tegeződést is), mind a kézcsókot illetően. Rájuk fér. (Az elterjedt bunkó "csókó-lom" köszönést is beleérttem, amiről ebben a cikkben nincs említés.)

Én kisgyerekkoromtól a kézcsók általi tisztelethez szoktam hozzá. Környezetemben, társaságokban, ahol megfordultam még a tegező viszonyban állók között is: "Kezedet csókolom"-mal köszöntek az asszonyoknak, kisasszonyokba lépett hajadonoknak, s kezet is csókoltak. Nekem ez természetes volt. (Anyai nagyapám, amikor felkereste édesanyámat a munkahelyén "Kezedet csókolom, kislányom"-mal köszöntötte; nekem, a 18/19 éves unokájának, nálunk tartózkodásukkor - a nagymami is vele volt - így köszöntötte meg a feltált ebédet: "Kezedet csókolom kisunokám!")

Az elbunkósodott hazánkban és külföldön egyre ritkább lett ez a köszönési forma. De azért, szerencsére, még vannak úriemberek nemcsak az idősebb korosztályból, hanem fiatalabbak körében is. Itt példaként hadd említsem meg még a Kádár-rendszerből származó, élénken emlékezetemben élő élményemet: egyik nyári hazamenetelem során, a veszprémi Bástya áruházban, férjem társaságában, összefutottam egykori tanítványommal, Szalai Tibivel, aki mint alacsony növésű, szőke, szemüveges kisfiúcskaként volt lelki szemeim előtt, hiszen az 1983-as tanév befejezése óta nem láttam, már csak azért sem, mert abban az esztendőben elkerültem Magyarországról. Mivel én nem láthattam, ő köszönt rám hátulról: "Kezét csókolom, tanárnó!" Erre hátrafordultam, s szembe találtam magam egy daliás, csinos fiatalemberrel. Örvendezve kezet nyújtottam neki, de nagy meglepetésemre - mivel ettől a gesztustól családi, rokoni, közvetlen baráti és ismeretségi körömmön kívül elszoktam -, egyszerű kézszorítás helyett, ahogy illik, mélyen a kézfej (kacsó) fölé meghajolva - nem a női kezet magasba, a szájhoz emelve! - kezet csókolt.

De, hogy még mást is mondjak: tiszteletből, köszönetnyilvánításként nem átalloztam és nem átallok kezet csókolni drága szüleimnek, néhai nagyszüleimnek, néhai anyósomnak - aki ehhez bizony életében nem volt hozzászokva taljánéknál -, sőt megtörtént közöttünk testvérek között is így megköszönvén a fáradságos munkát. Így illik. Így illene. No, de hazánkban a fél évszázados, proli vörös rendszer ezt is igyekezett kiirtani, mint sok más erkölcsi értéket, úri gesztust. Szerencsére nem mindenkinél érték el célt!" (Ld. *Testvérműzsák* weblapján a „*Megszívlelendő!*” c. rövid írást, 2007.07.06. 11:16)

Befejezésül két régebbi élményemet említeném meg. Az első, az volt, amikor 4-5 éves gyermekemről hallottam magától a mesélőtől és ugyanez visszajött másoktól. Akkoriban zenekonzervatóriumi tanulmányokat folytattam, s délelőtt hetenként 2 x 2 órában zongoraórára is kellett mennem. Az akkor 4-5 éves kislányom belázasodott, nem vihettem az óvodába, én nem halaszthattam el a zongoraórámat sem. Így édesapámmal egykorú szomszédasszony - aki hetenként egyszer jött hozzánk fizetés ellenében kisegíteni - vigyázott az otthon maradt kislányomra, aki mellett vasalt is. Széltében-hosszában mesélte az egész épületben és az utcánkban, hogy ilyen kislányt még nem látott: „Odajött hozzám, megcsókolta a kezem és

azt mondta: «Magdaléna néni, nagyon szépen köszönöm, hogy segíteni tetszik az édesanyámnak, akinek olyan sok munkája van, s ráadásul tanul is.»" Évekig hallottam vissza mind tőle, mind másoktól az utcánkban! A másik eset meg alsó- és felső tagozatos korából való, amikor szülői értekezleten és fogadóórán minden egyes alkalommal a tanítónői és tanárnői kiemelték leányom jóneveltségét, hangsúlyozván, hogy életükben nem volt arra precedensük, hogy a tanítványok előre engedték volna őket az ajtóban, kapuban. Leányom viszont minden egyes alkalommal ezt tette, soha nem surrant ki előttük!... Meg is jegyzi most is – mindkét nyelven –, hogy egyetemista társai között, különösen a fiúk részéről, mennyi a bugris vagy bunkó. Olaszul „burini”. Számtalanszor mérgelődve mondja, hogy nem tudnak viselkedni az olaszok! Pedig ő inkább az olaszokhoz áll közelebb, mint a magyarokhoz, érthető, hiszen itt nőtt fel, az itteniekkel volt és van szorosabb embertársi kapcsolata.

Csakis azt tudom mondani, ha gyerekek a családban nem kapják meg a kellő nevelést, otthon nap mint nap nem látják a helyes viselkedésmódokat, akkor soha az életben nem tanulják meg és továbbtenyésztik a tahók társadalmát. Ezek a modortalan emberpéldányok sajnos egyre jobban szaporodnak, mint ahogy az olaszországi, a hazai és az egész világon tapasztalható neveletlen érintkezési- és viselkedési formák tanúsítják. Persze, és szerencsére, azért ritka kivételek akadnak, de ez ugyancsak elenyésző, sajnos... Gondolom, mint ahogy nyilván az előző cikkek, ezen írásom gondolatai is leperegnek, falra hányt borsó marad, ha egyáltalán elolvassák. Ha igen, s nekem ugranak, akkor az azért van, mert telibe talált. Akkor már megérte megírni ezt a cikket!

Forrás és eredeti cikk:

<http://www.osservatorioletterario.net/jolneveltssegrol.pdf>

B. Tamás-Tarr Melinda

Fullextrai reagálások:

Boblogan: Nos, kedves Melinda, kérlek, nézd el nekem, de én továbbra is tegezni foglak. Én a tegeződés-magázódás kérdését más színben látom, mint te. Nem bocsátkozom hosszú fejtegetésbe, röviden a lényeg: én, ha tegezek valakit, akkor is tudom a szó legmélyebb és legnemesebb értelmében tisztelni (ahogy téged is). Ha viszont valaki a tiszteleten túl valamiért számomra még kedves is (pl. írásai alapján), akkor a magázódás számomra bizonyos gátat jelent, csak tegező formában tudom igazán kifejezni mondandóm érzelmi hátterét. Lehet, hogy te jobban örülnél annak, ha azt írnám neked: "Nagyra tartom Önt!", nekem viszont százszor jobban esik a "Nagyra tartalak téged!" formát használni, és ez utóbbi részemről ugyanolyan tiszteletet takar, mint a magázó változat, de van benne egy bizonyos többlet, valamiféle szimpátia kifejeződése is.

Ugyanakkor én is - aki szeretek tegeződni - "kiakadtam", amikor az addig magázódó mobiltelefon-társaság egyszer csak átváltott tegezésre. Egyik nap még azt írták nem fogadott hívás esetén, hogy "Önnek új hangüzenete érkezett. Hívja a ... számot az üzenet meghallgatásához!", aztán másnap már se szó se

beszéd megváltoztatták: "Új hangüzeneted érkezett. Hívod a ... számot ...!". Mi van, kispajtás?! Nem emlékszem, hogy mikor ittunk pertut, haver! Ez ugyanis egy teljesen más helyzet. A cég letegez boldogboldogtalant, korra, nemre, egyebekre való tekintet nélkül, úgy, hogy semmit sem tud az illetőről. Nem olvasott tőle semmit, semmilyen mértékű ismerete nincs róla. Simán letegezi pl. a köztársasági elnököt, a miniszterelnököt, a parlament elnökét, az egyházi vezetőket, a Nobel-, Kossuth- és egyéb díjasokat, a "Nemzet színészeit", stb. Persze vannak köztük, akik nem is érdemelnek tiszteletet, de azért néhányan talán igen... Tulajdonképpen írni kellene az érintett cég vezetőjének egy (akár nyílt) levelet, valahogy így: "Szevasz haver, hogy ityeg? Arra gondoltam, ha már ilyen jó cimbi lettünk, hogy összejöhetnénk valamikor egy jó kis kocsmázásra. Mivel te kezdeményezted a pajtási kapcsolatot, te fizetsz. Na, majd csörögjél rám, hogy mikor érsz rá! A számom tudod, ugye? Ja, hülye vagyok, hát persze, hogy tudod..."

A cikk többi részével egyetértek. Továbbá egyetértek azokkal az írásaiddal is, amiket néhány érdeklődő kattintás után sikerült felfedeznem. Bár volt közben, amikor egyik szemem sírt, a másik nevetett, de legtöbbször mindkettő nevetett. Hát ezért írom tegeződve: jó, hogy vagy.

Válaszom: Kedves Boblogan! Persze, ami az internetes tegeződést illeti, ennek is megvannak a kritériumai mikor, hol, mi jogosít fel vagy sem erre valakit. A P.Gy. vezércikkét kiegészítő ezen megjegyzésem inkább arra a jellegre utalt - én is kerültem a miértek fejtegetéseit, amikor - mint ahogy akár utcán, akár közhelyeken stb. - csak úgy egyszerűen letegeznek az ismeretlent, ez neveltlenség. Persze más az, amikor pl. ilyen kis közösséghez tartozunk, s megnyilvánulásaink alapján már ismerjük egymást, vagy néhányunkat. Nem is nehezményeztem egyáltalán, hogy tegeződve írtad hozzászólásodat.

Más az, ha ebben a fullextra-társaságban is vannak esetleg olyan személyek, akik személyesen is ismerik egymást, s nem tegeződnek egymással, amelynek számos oka lehet - tanár/tanítvány, vagy egyszerűen akár személyes, akár virtuális ismeretség esetén a nagy korkülönbség miatt vagy egyéb más okból az idősebb fél nem kezdeményezte a tegeződést -, de mégsem jelent barátságtalanabb felebaráti kapcsolatot.

Az is igaz - ahogy írod - hogy tegeződve is ugyanúgy meg lehet adni a tiszteletet, mint magázódva. Fordítva is fennáll, hogy magázódva is lehet tiszteletlenül viselkedni. Pro és kontra hosszasan lehetne fejtegetni. Gondolom, ennyi elég is erről.

Köszönöm hogy olvastad ezen cikkemet és más írásaimból is valamit, köszönöm hozzászólásod, elismerő szavaid. [...]

Kisssp: Igazán tetszett az írásod! Bizony sok beszélgetésre, talán vitára is adna okot. A jóneveltség, a jómodor napjaink fontos kérdése, amikor az emberi kapcsolatokat gyakran előtérbe helyezzük. Szerintem nagy szerepe van a társadalmi elhelyezkedésnek. Mégis, jó néhány tapasztalatom volt az ellenkezőjéről is. Nagyon alacsony képzettségű, alacsony sorban élő embereknél tapasztaltam a

választékos modort, udvarias magatartást, és volt olyan, hogy művelt, több diplomás emberek, a kocsijuk ablakán szórták ki a csokipapírt. Amikor rákérdeztünk, hogy miért, nem értették a felvetést...

Üdv.: Péter

Válaszom: Igazad van, a társadalmi rétegbeli elhelyezkedésnek is nagy szerepe van. Ellentétben a hivatkozott cikkíró állításával, én is így gondolom. Ő inkább azt akarta kiemelni, hogy tulajdonképpen a jólneveltség belső indíttatású kell, hogy legyen, a társadalmi hovatartozástól függetlenül. Nyilván szándékosan is került a társadalmi rétegbeli hovatartozás kérdését - de az is lehet, hogy valóban ez a meggyőződése -, talán hogy elejét vegye az esetleges rosszindulatú polémiáknak, mivel ő jónevű, híres nemesi család sarja (apai ágról hercegi, anyai ágról grófi), aki egyébként vállalkozó, publicista és több esszékötet szerzője.

Köszönöm, hogy megosztottad gondolataid.

P.S. Én is tapasztaltam és tapasztalom az általad említett eseteket: egyszerűbb emberek nemes viselkedésükkel bizony megcségyenítik a magasabb társadalmi ranglétrán lévőket!

Forrás: <http://www.fullextra.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=2714>

POSTALÁDA

2007.10.12 08:22

Tegnap kaptam, örömmel és köszönettel megosztom:

----- Original Message -----

From: "Gizella Hemmer"

To: "Osservatorio Letterario - Ferrara e l'Altrove (O.L.F.A.)"

Sent: Thursday, October 11, 2007 11:40 AM

Subject: Re: Osservatorio Letterario NN. 59/60 2007/2008

Aranyos Melinda,

gratulálok a folyóiratod legújabb számához! Most minden munkámat félretettem és két órán át csak olvastam a honlapodon. Csak úgy szívtam magamba a különféle információt, írásokat. Felüdülés minden sorod. Kultúra, érték az, amit közvetítesz. És úgy érzem, úgy látom, hogy egyre többet írsz, adsz, közvetítesz. És ez nagy örömmel tölt el. Kíváncsi vagyok, hogy minél többen ismerjék meg honlapodat is, szerezzenek tudomást róla, böngésszenek hosszasan. Ahol csak tudom, felhívom a figyelmet a honlapodra.

Sok szeretettel gratulálok és továbbra is várom, hogy értesíts írásaidról!

Szeretettel öllelek

Zsuzsanna

2007.10.13 18:46

Kedves Melinda,

nem is tudom, hogyan gratuláljak ehhez a nagyszerű teljesítményhez! Ne legyenek kételyeid, ha volt is sok nehézséged, olyan nagyszerű dolgot alkottál, mint kevesek.

El tudom képzelni, hogy ez mennyi munka, fáradtság, előteremtési mindent, de a kész, könyvnek is beillő folyóirat aztán biztosan kárpótol. Hogy milyen érdekes, sokoldalú az összeállítás! Szerencsés ember vagy, hogy ezzel tudsz úgy foglalkozni, hogy még sok embert gazdagítasz is vele.

Kíváncsi vagyok még nagyon sok energiát, erőt a folytatáshoz!

Szeretettel

Marianne (Tharan)

2007.10.20 18:10

Kedves Melinda!

Már meg is érkezett az Osservatorio, nagyon hálás vagyok érte. Többször jelentek már meg cikkeim folyóiratokban, vagy az enyém alapján mások által szerkesztett és súlypontozott cikkek, de egyik sem töltötte el ennyire a szívemet boldogsággal. Ennek az az egyik oka, hogy pontosan a szívemnek legkedvesebb részleteket ragadtad ki és fordítottad le. Tudom, milyen hatalmas munka egy ilyen folyóirat megszerkesztése, a kapcsolódó dolgok lefordítása, összeválogatása! De nagyon nagy örömet szerezte velem, bevallom. Még egyszer jó utat!

Köszönettel:

Benedekffy Ági

2007.10.21 15:43

Kedves Melinda!

Tegnapelőtt megkaptam az Osservatorio-t, hogy aztán cirka (csirká, így mondják a leccei halpiacon...) két napig használhatatlan legyek a család számára. Most végére jutottam a lapnak. Értékelni az önmagát, nem kellene a külön dicséretet. Szóval tartalmas, köszönöm.

Számomra külön érdekesség és tanulság volt a verstani párbeszédek. Megjelent egy-két versem olaszul, de általában nem lelkesedtem Baranyi Feri fordításaiért. Sokat kapkod.

Vigyázz magadra.

Szeretettel ölel: Attila.

2007.10.23 11:12

Wellington, 2007.10.23

Kedves Melinda,

megérkezett az OLFA, amelybe a futólagos beleböngészésemnek Botár Attila különlegesen finom ritmusérzéke ringatott el. Azt hiszem talán összesen a féltucatot sem meghaladó versét ismertem meg a neten innen-onnan és mindig megállapítottam, hogy az egyik kezemen megszámlálhatnám a ma élő magyar költőket, akik az ó-görög formákat olyan teljes ritmusérzéssel használják, mint Botár Attila. Tudom azt, hogy mi, akik különleges beszéd-ritmus-érzéssel vagyunk megáldva, egymást (és magunkat!) egy kis klubba-tartozóknak érezzük és ez úgy hathat esetleg, mintha a legjobb prózáirokat is csak egy külső osztályba sorolnánk. Ez azonban nem így van, mert a mondanivaló a leghelyesebben skandált vers értékének is több, mint felét kell, hogy kitegye. Nagyon szeretném megismerni, mert Fáy Ferenc és Pilinszky eminensek ugyan, de a klasszikát mások képviselik és úgy néz ki Botár Attila az egyik előjáró! Még bonyolultabb dierézisei ellenére is érezni a különböző ó-görög metrumokat precíz skandálásánál fogva. Botár ritmusérzéke a nyugateurópai formában írt versei is biztosan élvezhetőbbek, mint máséi, sőt magyar hangsúlyú verseit is szívesebben olvasnám, mint bárki másét! Ezért az lenne a kérésem, hogy e-mail címét küldje meg, Kedves Melinda, ha ez nem jelentene bármilyen indiszkréciót!

Etruszk kutatásait vettem célba és a következő hetekben Shakespeare szonettjei egy kissé a háttérbe fognak kerülni emiatt!

Köszönöm szépen különlegesen nívós kiadványának váratlanul hamar megérkezett példányát és gépi katasztrófájának mielőbbi orvoslását kívánva tisztelettel és kézcsókkal: Imre

2007.11.02 00:48

Amable profesora Melinda Tamás-Tarr, ya me llegó su excelente publicación **Osservatorio Letterario**, ya la tengo acá conmigo, gracias por el envío. Con mi sincero agradecimiento, quedo de usted como su seguro servidor y amigo,

Manuel Guillermo Ortega
Facultad de Ciencias Humanas
Universidad del Atlántico
Barranquilla - COLOMBIA

2007.11.10 21:56

California, 2007. 11. 10.

Kedves Melinda!

Sajnálom, hogy zürjei voltak a számítógéppel. Tudom milyen nagy fejfájással jár az ilyesmi, úgy van ahogy mondja, teljesen megsemmisülve érzi magát az ember.

Különben az O.L. (okt. 19-én) jóval a vártnál hamarabb megérkezett. Már kiolvastam az egészet. S ezúttal gratulálok a kitűnő munkához. Látom maga egy született irodalmi tehetség. Mert a fordítása sikeresebb az eredeténél. *"Ars est celare artem"*, így mondták a latinok. Higgye el, kevésnek van olyan adottsága, aki a művészetből el tudja tüntetni a művészetet.

De ezen kívül, ha nem tévedek, maga szintén zenés ugye? Nekem serdülő korom óta sokáig az olasz lirica volt a "veszettségem". Később öt évig voltam Rómában, ahol a klasszikus belcanto metódust elsajátítottam. (De erről majd máshol.)

Többek között igen érdekes olvasmányt találtam pl. G.C. Budettának a La Donna Gigante c. cikkét. Csúsz az utolsó mondatának az utolsó két szaván akadtam fel. Mondja, hogyan értelmezhető ez a kifejezés: ... *mondo conio*?

Immár befejeztem azt a fordítást, amit magának beígértem, de sajnos imitt-amott talállok benne olyan bökkenőket, amit én nem értek. Vagyis jobban mondván -értem, de nem értem. Most nem tudom, írjak-e M.-nak erről, hogy kérem magyarázza meg, avagy csak mellőzzem azokat szépen?

Végülis legyen szíves tudatni velem, hogy ez a fordítás majd mikorra lesz esedékes.

Szívélyes üdvözléssel... *Imre*.

2007.11.13 11:34

Ide kívánczik, mégha régi kritikai vélemények Dr. Bonaniné Tamás-Tarr Melinda műfordításairól:

<http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/kritika.htm>

Tisztelettel egy hű olvasója, aki most fedezte fel a fenti linket a kritikus honlapján: <http://www.szitanyigyorgy-dr.ini.hu/>

2007.11.15 15:56

Gentile Professoressa,

La ringrazio davvero tanto per il suo aiuto, seguirò i suoi consigli! In questo periodo non mi trovo in Italia, la mia professoressa mi manderà per posta il materiale che ha già trovato, anzi se non fosse per lei non saprei proprio come fare qui! Intanto però anche io da qui cerco su internet e in varie biblioteche, e ho trovato molti siti in cui ci sono Suoi lavori, per questo ho deciso di provare a scriverLe e mi scuso se Le ho rubato un pò di tempo...è stata davvero squisita, ancora mille grazie e buon lavoro!

Davvero mille mille grazie...lei è una persona squisita!!! Bello "incontrare" persone così...grazie

Assia

2007.12.07 17:30

Kedves Melinda !

Nagyon köszönöm kedves válaszod. Most nézegettem nyaralásod megörökített emlékeit, nagyon hangulatosak, vizuálisak a leírásaid is. Szép út lehetett, Olaszország gyönyörű... Szeretettel üdvözöllek

Zsuzsa (Haraszti)

2007.12.15 0:23

Karácsonyi üdvözlöt gyanánt!

Új-zélandi karácsonyi leoninusok

Hadd közelegjen az ünnep, a szürke napok továbbútnak. Már jön a kánikulás nyárral a vén Mikulás.

Fénybe borulva világos díszeket ölt fel a város: szertetőrött a sötét, csillog az éjjeli kép.

Életem itteni vágya a télnek az árva hiánya. Negyvenöt éve mi vár? Furcsa, karácsonyi nyár!

Hív melegével a tenger. Fürdik a rengeteg ember. Ezzel aligha lehet várni az ünnepeket!

Tán a karácsonyi ének hangulatára feléled bennem az ünnepi vágy s ünnepi lesz a világ!

Wellington
2002.dec.5.

Karácsonyok

Sok, sok, magányos, bús karácsony emléket hordja életem, mikor kis fámon kívül másom nem is volt semmim énekem. Sötét szobámban sziporkázott angyalhaj, csillogott fadisz, s a régi emlékvillanások, szenteste-kép kísért ma is.

A nagy szobába nem mehettünk, gyerekek vacsora előtt. A tortázás is hosszúnak tűnt míg a Jézuska végre jött. Felzigatott a zárt szobából kiszűrődő, halk suttagás. Nem bántuk már, álljon akárhol, fűtött a karácsonyfaláz.

Majd alig-hallhatóan, halkan csengett az angyal-csengettyű, az ajtó nyílt s fénylett a hallban karácsonyfánk, a nagyszerű. Alig bírtuk már énekhanggal végigfűjni türelmesen a "Csendes éj"-t, "Mennyből az angyal"-t, ajándékokra lesve sem.

Aztán csak véget ért az ének és jött a beteljesülés: nagy halmaza a fa tövének ajándék volt, nem is kevés. Majd három évtized magánya idézte így gyermekkorom, és annyi év karácsonyára távol volt ismerős, rokon.

Az életnek magányos léte több vágyódás, mint szeretet, a szeretetnek ünnepére hiányoznak az emberek. Ma már van boldog, jó karácsony: köröttem család, emberek! Legyen győztes minden magányon a karácsonyi szeretet!

Wellington 1997.